

Dinyeel

gbɔŋku

Tibɔkilkaal

Unimbɔti bɔti gbɔmpeepeekaaku ní bi yî yii «Dinyeel gbɔŋku», an dākà yii tiwan kɔkɔ nyeel. Kugbɔŋu gbanti sòòh duulinya nyeel nì inifunaan nì Unimbɔti nibul Isirayeel yab bɔti nín kí puee ní.

Diyil 1–11 dākà-ti tí béé duulinya un poon ti bí nee taapu, tí béé unil nín sá uŋyee, u-paangɔ nín sá ŋun duulinya poonee. Ba pu ní binib kansikin pèéŋu kpántí tilool múmul ní? An cáá nnyɔkɔ bi cāantáaa? An bɔti tin dáá gbíntii bí áli nì dín nee pu ní Dinyeel gbɔŋku dijampeepeekaal nee sòòh. Diyil 1–2 dākà yii uninja nì unimpu bí tiwannáaŋkaal poon, ní ayil 3 sòòh bi nì Unimbɔti kansikin nín bíil puee, ní ayil 4 sòòh Kaayeen nì Abeel bɔti. Ayil 6–9 sòòh Noowa nì nnyingbeen bɔti, ní ayil 11 sòòh Babeel difɔkɔku bɔti. Taa baasii ŋùh kí béé abin nì iyunti in ní an bɔtee nìn jíti inifunaan puee deede.

Ayil 12–50 sòòh nì ti min ní Unimbɔti yíin Isirayeel yab naanjab bipee-peekaabi bí tɔ ùh Unimbɔti tundee, nì u nín dī bi-pu ki fī inifunaanee. Upeepeekaa di sá Abraam (ayil 12.1–25.18). U nìn nyánti u-fookiiu nì u nín tɔ Unimbɔti puee ki dākā. U làá nīn pée sá ŋabika ní kí nīn pée cáa cá jaanjaan. U nì u-jipɔɔn Isaaki, nì u-naantiiu Jaakɔb (ayil 25.19–36.43) un bi nìn gíti yî yii Isirayeelee, nì Jooseefi (ayil 37.2–50.26), Jaakɔb jipɔɔn ubɔ. Úh di sá tinaakɔti tili naanja un pu ní Jaakɔb nì u-jipɔmbi bin kínee nì bi-dicaŋŋi dī ki cūti Eejipiti tiŋkinee.

Mpeekeaminee, Dinyeel gbɔŋku sá kí baasii dākà tin Unimbɔti ŋée ní. Kugbɔŋu gbanti kí ki dākā ibaamɔn yii Unimbɔti di náan duulinya, an dākà yii Unimbɔti sá ukpaŋkpaan, ní tin kɔkɔ u náanee bí u-taapu. Kí kúntée, Dinyeel gbɔŋku sòòh yii Unimbɔti làá nīn gbíntii kpéé u-nibul kii u nín pòòh-bi puee. Kí yòòh Dinyeel gbɔŋku kílilaŋki kí cáá sāā u-kúntilaŋkee, Unimbɔti di sá mbaa. U yànti bi béét-u, ki sòòh binib bɔti nì ibaamɔn, ki kpòotì u-nibul, ki tútùh-bi, ní ki bóntí bi-bɔti ki tì-bi.

Kun Unimbɔti bàlifí yii tí ŋée di sá tí fòò-u, u nì ipoon in u pòòhee kí kí, kí nīn tɔ u-bɔkpaanji nì u-marab.

Isirayeel yab yaajatuuŋŋi bɔti ní bi ŋmān ki ŋá kugbɔŋu nee poon, báa ŋma n̄ béé dinibul gbanti nín nìn cáá fookii Unimbɔti pu miŋyee, án nín làá ŋá pu ti mun n̄ nīn ŋúb ti-fookiiu Unimbɔti pu an nīn pōyee.

ŊKILKAAMIN (1–11)

Duulinya kiltam bɔti

1 ¹Unimbɔti nín kíí ki náán kuta-gbɔɔɔ nì kitiŋee, ²kitiŋ kaa nìn cáá dikíl ní tiba nì tiba kaa nìn bí ki-pu ní dibɔmbɔndi nìn bī inyiŋfi pu. Kitiŋ nìn sá nnyim ŋma ní, ní Unimbɔti Fam nìn dàñ nnyimee pu. ³Ní Unimbɔti bí yii: «Ŋwalifi ní nyā!» Ní ŋwalifi nyā^a. ⁴Ní Unimbɔti ká yii ŋwalifi ŋāñ, ní u cúú ŋwalifi nì dibɔmbɔndi ki yàkatì tɔbin. ⁵Ní Unimbɔti yíín ŋwalifi yii ŋwiimpu ní ki yíín dibɔmbɔndi yii kunyeeu. Ní kunyeeu mó ní kutaa dūu wúntì, ŋwimpeepeekaa dal dee^b.

⁶Ní Unimbɔti bí yii: «Kugbɔɔɔ kubɔ ní nyā kí dāntì kí yàkatì inyiŋfi mili!» ⁷Ní an ŋá míñ. Míñ ní Unimbɔti yāntì kugbɔɔɔee nyāñ ki dāntì ki cúú inyiŋfi in bí taapuee nì in bí yilpuee ki yàkatì. ⁸Ní Unimbɔti yíín kugbɔɔɔee yii kutagbɔɔɔ. Ní kunyeeu mó ní kutaa dūu wúntì, ŋwinliliti dal dee.

⁹Ní Unimbɔti bí yii: «Nnyim min dɔ taapuee ní kóon kí kpāfi dijandi diba, dijandi din kíñee ní nīn sá ŋkulimmi!» Ní an ŋá míñ. ¹⁰Ní u yíín dijandi din kúñee yii kitiŋ, ní ki yíín nnyim min kóon ki kpáfée yii tiŋku. Ní u ká yii míñ ŋāñ. ¹¹Unimbɔti bí yii: «Kumɔsɔɔɔ ní nyā kitiŋ pu, kumoo kamaa ní lòn bu-boolii ní isufi mun ní nyā, busubu kamaa ní lòn bu-boolii!» Ní an ŋá míñ. ¹²Ní kumɔsɔɔɔ nyāñ kitiŋ pu, ní timool tin làà lòn ibee lòn tì nín

sá dimɔcil diŋyee boolii, ní busubu kamaa mun lòn bu nín sá disucil diŋyee boolii. Ní Unimbɔti ká yii míñ ŋāñ. ¹³Ní kunyeeu mó ní kutaa dūu wúntì, ŋwintataati dal dee.

¹⁴Ní Unimbɔti bí yii: «Iwalfi ní nyā kí nīn bí kutagbɔɔɔ pu kí yàkatì ŋwiimpu nì kunyeeu, bí nīn cáa dāantì iyunti, kí nīn cáa kàaŋ iwiin nì abin nì iwiŋkpaan, ¹⁵iwalfi gbantee ní nīn bí kutagbɔɔɔ pu ki ŋmíntì kitiŋ pu.» Ní an ŋá míñ. ¹⁶Míñ ní Unimbɔti ŋá iwalfikpaan ili: ŋkpaŋkpaan di sá ŋwiín, kutaa yaa wúntèe, ŋú nīn bí ki ŋmíntì. Kiwaai di sá uŋmal, kunyeeuee, ú nīn bí ki ŋmíntì, ní ki ŋá ŋmalbi-jaa mun. ¹⁷Ní Unimbɔti dū i-kòkò ki kàaŋ kutagbɔɔɔ pu í nīn ŋmíntì kitiŋ pu, ¹⁸ŋubɔ ní nīn bí ki ŋmíntì ŋwiimpu, ŋun kíñee ní nīn bí ki ŋmíntì kunyeeu. Unimbɔti ká yii míñ ŋāñ. ¹⁹Ní kunyeeu mó ní kutaa dūu wúntì, ŋwinnanaati dal dee.

²⁰Ní Unimbɔti bí yii: «Tiwan tin cáá kufoouee ní kpátì kí gbí nnyim poon dàaa, inoon mun ní nīn bí kutaa pu ki ŋàaŋ.» ²¹Ní Unimbɔti náaŋ tiwambilindi tin kòd nnyiminee nì tin kòkò cáá kufoou ki kpátì gbí nnyim poonee nì ti-buluku ti-buluku. U náaŋ inoon kòkò nì i-buluku i-buluku. Unimbɔti ká yii míñ ŋāñ. ²²Ní Unimbɔti bīñ ti-boon ki bí-tì yii: «Ní bütì kí gbí tiŋku, inoon mun ní bütì kí gbí kitiŋ!» ²³Ní kunyeeu mó ní kutaa dūu wúntì, ŋwiŋŋmooŋmooti dal dee.

²⁴Ní Unimbɔti bí yii: «Tiwan tin fòotèe kòkò kubuluu kubuluu ní

nyā kí nīn bí kitiŋ pu, an dākà yii tiwaŋkuti nì tin fù ti-biŋŋi puee nì ipeel ní nyā!» Ní an ŋá míñ. ²⁵Ní Unimbɔti nyántì kumooon peeli kòkò kubuluu kubuluu nì tiwaŋkuti kòkò kubuluu kubuluu nì tin kòkò fù ti-biŋŋi puee kubuluu kubuluu. Ní Unimbɔti ká yii míñ ŋāñ.

Unimbɔti náaŋ unil

²⁶Ní Unimbɔti bí yii: «Tí náaŋ unil kí nántiñ ti-ba, ú nīn náaŋ nì ti, kí nīn cáá mpɔn ijɔm nì inoon pu, kí nīn cáá mpɔn tiwaŋkuti nì ipeel kòkò nì tin kòkò fù ti-biŋŋi pu ki bí kitiŋ puee pu!»

²⁷Ní Unimbɔti náaŋ unil ki nántiñ u-ba, u náaŋ-u ki nántiñ ún Unimbɔti u-ba ní.

U nìn náaŋ uninja nì unimpu ní^c.

²⁸Ní Unimbɔti bīñ bi-boon ki bí-bi yii: «Ní màal kí bütì, binib ní gbí kitiŋ. Ní nīn cáá mpɔn kitiŋ pu nì ijɔm nì inoon nì tin kòkò pée fù ti-biŋŋi pu ki bí kitiŋ puee pu!» ²⁹Ní Unimbɔti kútì yii: «M dū tin kòkò lòn ibi ki yú kitiŋ jaŋŋi kòkò puee nì isufi in lòn asubilee ki tī-ni, án nīn sá ni-jinti. ³⁰Míñ mbaantiim, m dū timool ki tī tiwaŋkuti tin bí kitiŋ puee kòkò nì inoon kòkò nì tin kòkò pée fù ti-biŋŋi pu, ki bí kitiŋ pu ki cáá kufoouee án nīn sá tì-jinti.» Ní an ŋá míñ. ³¹Unimbɔti ká yii tin kòkò u ŋée ŋāñ tikpil. Ní kunyeeu mó ní kutaa dūu wúntì, ŋwinluluuti dal dee.

^c 1.27 ki nántiñ ún u-ba: kpèè Diny 5.1, 9.6, 1 Kora 11.7. - uninja nì unimpu: kpèè Maat 19.4, Maar 10.6.

^d 2.3 Kpèè Disa 20.11, Eebru 4.4,10.

^{ee} 2.7 Kpèè 1 Kora 15.45.

^f 2.9 busubu bun tì dimanfalee: Dilee 2.7, 22.2,14.

2 ¹Míñ ní Unimbɔti náaŋ kuta-gbɔɔɔ nì tin kòkò bí ku-puee, ní ki náaŋ kitiŋ nì tin kòkò bí ki-puee ki dòd. ²Unimbɔti tún u-tuŋŋi ki dòd, ní ŋwinluluútee, u kál ki ŋŋfi atuun ŋin kòkò u ŋée pu. ³Míñ puee Unimbɔti bīñ ŋwinluluútee pu ní ki gānti-ŋu ki síñ u-ba, kun puee ŋwiin gbanti ní u kál ki ŋŋfi atuun ŋin kòkò u ŋáaŋee pu^d. ⁴Kutagbɔɔɔ nì kitiŋ náantam nín kíí puee dee.

Eedeen kpaabun bɔti

Ŋyunti ŋun ti-Dindaan Unimbɔti nyántì kitiŋ nì kutagbɔɔɔee, ⁵kisubiki báa kiba kaa nìn dáa nyāñ kitiŋ pu, ní kumoo báa kubɔ mun kaa nìn dáa nyāñ, kun puee ti-Dindaan Unimbɔti kaa nìn dáa yāntì utaa nīn. Unil mun nìn kpá kí kpò tikpaal kitiŋ pu. ⁶Ama kitiŋ taapu ní nnyim nìn nyēñ ki sòŋkí an kòkò.

⁷Ti-Dindaan Unimbɔti dū ntam ní ki máñ unil, ní ki púfi ŋfam ki ŋá u-manfataabuŋyin, ní u kpántì unifoo^{ee}. ⁸Ní ti-Dindaan Unimbɔti náaŋ isufi kpaabu Eedeen tiŋki poon, bu bí ŋwiín nyalanŋki pú, ní ki dū unil un u máñee ki kàaŋ bukpaayee poon. ⁹Ti-Dindaan Unimbɔti yāntì isufi in biliŋ ŋāñ ŋkpèe nì diŋmolee nyāñ ki bí i-ba i-ba, ní busubu bun tì dimanfalee nì bun yāntì bi béetì tiŋan nì tikpitilee yú bukpaayee kansikin^f.

¹⁰Ní mbun ŋubɔ nyēñ Eedeen tiŋkin ki sòŋkí bukpaayee. Bukpaayee poon ní mbunee cúu yàkatì abuntaa

^a 1.3 Kpèè 2 Kora 4.6.

^b 1.5 Isirayeel yab ceeyee, ŋwiin kífí kujoopɔŋ ní kí dáa fátíí sáa kujoopɔŋ.

anaa. ¹¹Dibuntaapeekaal ní bi yí Piison. Díñ di mǎntii tú Afiila tiŋki kin poon ní sindaariya bée. ¹²Kitiŋ gbanti sindaariyau sá umonti ní, ní talaalu un bi yí bideeliyoomée nì atanƙpamonti ñin bi yí soowamee bí niin. ¹³Dibuntaaliliitiilee ní bi yí Giyyon. Díñ di mǎntii tú Kusa tiŋki kɔkɔ. ¹⁴Bi n̄n yí dibuntaa-tataatiilee yii Tiiga. Díñ di pùubiñ Asuur tiŋkin, ñwiñ nyalanƙi pú. Dibuntaananaatiil ní bi yí Eefiraati.

¹⁵Ní ti-Dindaan Unimbɔti dū unil ki kǎan Eedeem kpaabun ú n̄n kù-bu kí n̄n kpèè-bu. ¹⁶Ní ti-Dindaan Unimbɔti síin unil mara nee yii: «A ñūñ kí ñmó isufi in yú bukpaanee kɔkɔ biliŋ, ¹⁷ama busubu bun bil a yaa ñmó a làá bée tiŋan nì tikpitilee ní á taa ñmó. Dalinƙin a yaa ñmó busubu gbanti bilee, a làá kpú ní.»

¹⁸Ní ti-Dindaan Unimbɔti bí yii: «An kaa ñāñ unil n̄ n̄n bí u-baba mín. M làá náan un làá n̄n tútúñ-uee kí ñāl-u.» ¹⁹Ní u dū n̄tam kí mán ipeel n̄ inoon kɔkɔ ní ki cáañ-i unil cee kí kpèè u n̄n làá p̄-i ayin puee, án n̄n làá ñá pu ní ipeel kɔkɔ n̄ n̄n cáá ayin ñin unil pú-iee. ²⁰Mín ní unil pú tiwanƙuti kɔkɔ n̄ inoon n̄ ipeel kɔkɔ ayin. Ama unil u-ba kaa ká un làá n̄n bí ki kól-u kí n̄n tútúñ-uee. ²¹Ní ti-Dindaan Unimbɔti yānti ñgeem-biim miba dómín ki cúú unil ní u gèeñ. Ñyunti ñun u bíi gèeñee ní ti-Dindaan lēe u-takakalkpabil diba ní ki fātii dūu biñ. ²²Ti-Dindaan Unimbɔti dū ditakakalkpabil din u lēe unilinee ki mán unimpu

ní ki cáañ-u unil cee. ²³Ní unil bí yii:

«Kpèè min bí nee, m-kpabiŋ
kpabil sèé,
m-wunnanti nanti sèé.
Un bí nee ní bi làá n̄n yí
unimpu.
Kun puee uninjan ní bi
lēeñ-u.»

²⁴An pu ní uninja dāa nyēē u-ba kaa ti bí u-baa n̄ u-na cee ní u n̄ u-nimpuu n̄ kó tɔbin, ní kí kpánti ñwunƙbambaantiḡ.

²⁵Uninja n̄ unimpu n̄n pée bí dicancanƙbeel ní kaa n̄n cáá tɔb pu icoo.

Adam n̄ Awa yīntiñ Unimbɔti

3 ¹Ukoobu di n̄n nyí diŋmatindi ipeel in ti-Dindaan Unimbɔti n̄n náanee kɔkɔ kansikin. Dalbee ní u dómín ki bí unimpu yii: «Tiŋman ní Unimbɔti lafun l̄i yii ní taa ñmó bukpaane nee poon subiliŋaa?» ²Ní unimpu kí-u yii: «Ti ñūñ kí ñmó isufi in yú bukpaane poonee biliŋ. ³Ama busubu bun yú bukpaane kansikinee bil ní Unimbɔti bí yii tí taa ñmó kí taa gbēē-bu, an yaa sá fám ti làá kpú.» ⁴Niinee ní ukoobu bí unimpu yii: «Kaa sá mín, naa làá kpú. ⁵Di sá Unimbɔti nyí yii dalinƙin ni yaa ñmó busubu gbanti bilee, ni-nimbiliŋ làá ñúbití ní ní n̄n kíñ ki nyí tiŋan n̄ tikpitil kii ùñ Unimbɔti n̄n nyí puee.»

⁶Unimpu mun ká yii busubuee bil ñāñ ki mō diŋmɔl, ki cáá nnimbitaataam, ki lafun máan kí ñúbití unil nimbiliŋ, ní u kiti

Busubu bun bi yí fiŋee (3.7)

ki ñmó. U-cal bí u-cee ní u t̄i u mun ní u ñmó. ⁷Niinee ní bi-liitil nimbiliŋ cúu ñúbití ní bi ká yii bi bí dicancanƙbeel, ní bi t̄ifi busubu bun bi yí fiŋee faati ki ñál ki dūu lōñ.

⁸Kujoou jóotí kubuŋu bíi j̄ití f̄ilfilee ní bi gb̄il ti-Dindaan Unimbɔti pu u bí ki cōm bukpaan. Ní bi s̄an ki b̄al-u bukpaayee sufii kansikin. ⁹Ní ti-Dindaan Unimbɔti yíñ uninja yii: «A bí la ní?» ¹⁰Ní u kí-u yii: «M n̄n bí bukpaan ki gb̄il a-puee ní m f̄anƙi, kun puee m bí dicancanƙbeel, an pu ní m b̄al.» ¹¹Ní ti-Dindaan Unimbɔti bí-u yii: «Ñma t̄ukū-si yii a bí dicancanƙbeel? Áá a ñmó busubu bun bil m kpáafi-si yii á taa ñmóee ní?» ¹²Ní uninja kí-u yii: «Unimpu un a cáañ ki ñāl-mee di k̄iti disubil gbanti ki t̄i-mi ní m ñmó.»

¹³Ní ti-Dindaan Unimbɔti bí unimpu yii: «Ba di ȳi-ti ní a ñá mín?» Ní unimpu kí-u yii: «Ukoobu di kíil-mi ní m ñmóḡb.»

ḡb 3.13 Dūu ñmánti n̄ 2 Kora 11.3, 1 Tiim 2.14.

ⁱ 3.15 Kpèè Dilee 12.17.

^j 3.18 B. 17-18: dūu ñmánti n̄ Eebru 6.8.

¹⁴Ní ti-Dindaan Unimbɔti bí ukoobu yii:

«An n̄n ñá pu ní a ñá
mimmee,
m t̄s-si mbusu tiwanƙuti n̄
ipeel kɔkɔ kansikin.
A làá n̄n kíñ ki f̄u a-bindi pu
ní.

A-jinti di làá n̄n kíñ ki sá
ñkɔñkɔm
kí tin s̄ā a-kúm dal.

¹⁵M làá náan kud̄ñu kí bíi sii n̄
unimpu kansikin,
kí bíi a-maaliŋu n̄ u-maaliŋu
kansikin.

U-maaliŋu làá dāā t̄āá kí m̄atí
a-yil,
ní sii n̄ dāá jú ùñ tagb̄indiⁱ.»

¹⁶Ní u bí unimpu yii:

«A n̄n ñá miŋyee, m làá
gbēeñ-si timat̄indi ḡñdi.
N̄ falaa ní a làá n̄n m̄aal
a-biyaamu.

A-cal neeliŋu làá n̄n pée cáá-si,
ama ùñ di làá n̄n cáá sii pu
m̄ɔn.»

¹⁷Ní ki bí uninja yii:

«A n̄n ñá pu ki p̄ilifi
a-nimpuu nyɔkɔ
ní ki ñmó busubu bun bil man
kpáafi-si yii á taa ñmóee,
a-puee m t̄s kitiŋ mbusu.
A làá n̄n ñāñ falaa
ní kí n̄n ká tijin kí j̄i.
Mín ní án làá n̄n bí-si
áli kí tin s̄ā a-kúm dal.

¹⁸«Aɔn n̄ abɔjanaakun di làá
n̄n nyēē a-kpaabun,
a-kpaajinti ní a làá n̄n j̄iñj.

¹⁹ See á tō ditundi kí káál kutuntuḡu a-yigbeel pu ní kí wàatī kí nín ká tijin kí jī. Án làá nīn pée bí-si mín ní, áli á dāá fātīí gítí ntam min m lēē ki mán-see poon.

Kun puee a sá ḡkṛṅṅkṛṅm ní ki làá fātīí gítí ḡkṛṅṅkṛṅm.»

²⁰ Ní uninja pú u-nimpuu diyindi yii Awa, taapu di sá yii un bí dimaḡfalinee, kun puee ún di sá binifoobi kṛkṛ na. ²¹ Ní ti-Dindaan Unimbṵti dū tigban ki lōoñ Adam nì u-nimpuu. ²² U ḡá mín ki dódoyee ní ki bí yii: «Kṛṅkṛnnee, unil kpánti kii ti-kansikin ubṵ dee, ki kíñ ki nyí tīḡan nì tikpiti. Tí taa yàntī ú ḡmṵ dimaḡfal subil kí nīn bí jaanjaan kaa kúù^k.» ²³ Niinee ní ti-Dindaan Unimbṵti jīñ-u Eedeēn kpaabun ú cù kí nīn kù kitiḡ kin pu bi lēē ki mán-uee. ²⁴ U jīñ unil mimmee ní ki cáañ keerubimbi^{kp} ki yóoñ bukpaayee nyṵkṵpu ḡwiīñ nyalanḡi pú, bi ḡúb kitàataajiki ki fiintí an

ḡmṵò làka laka, ki yú dimaḡfal subu saḡḡu pu ki cí-ḡu.

Kaayeen nì Abeel bṵti

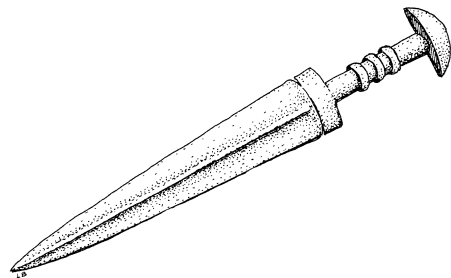
4 ¹ Adam bēē u-nimpuu Awa ní u cáá dipool ki màl Kaayeen, ní ki bí yii: «Ti-Dindaan tūtùñ-mi m màl kibininjabiki.» ² Mīn boonee ní u gítí cáá dipool ki màl Kaayeen naal Abeel.

Abeel wíiñee ní ki bíi kpàá tiwaḡkuti, ní u-maan Kaayeen ún kù tikpaal. ³ An dāa bāañ ḡyunti ḡubṵee ní Kaayeen lēēñ u-kpaajinti ki cáañ ki ḡá ti-Dindaan saraa. ⁴ Ní Abeel mun lēēñ apibil ḡin u-piīi iba péé ki màlēe ní ki dū ḡi-nanti tin cáá ḡkpamee ki ḡá ti-Dindaan saraa. Ní ti-Dindaan fōō Abeel nì u-saraau^l, ⁵ ama ní ki fātī u-boon ki tī Kaayeen nì u-saraau. An puee ní Kaayeen fōō diḡuul tikpil, u-nimbiin cúu bíi. ⁶ Ní ti-Dindaan bí Kaayeen yii: «Ba ḡá ní a fōō diḡuul, a-nimbiin cúu bíi mimmee? ⁷ A yaa bàà ḡá tin ḡāñee, a-yil bàà gáañ ní. A yaa kaa ḡá tin ḡāñee, ikpiti kpátī ki dṵ a-punyṵkṵpu ki nyàab-si, ama sii pṵkṵiñ-i.»

⁸ Niinee ní Kaayeen sòoñ nì u-naal Abeel^m. ḡyunti ḡun bi bí kusaaunee ní Kaayeen cúu u-naal Abeel ki kūū.

⁹ Ní ti-Dindaan bālifi Kaayeen yii: «A-naal Abeel bí la?» Ní u kíí-u yii: «Maa nyí. Man di cí m-naalaa?»

¹⁰ Ní ti-Dindaan bí-u yii: «Ba ní a ḡée! A-naal fatikuu di gbáañ ibiil taapu ki dāa bāañ man neeⁿ.

Kitàataajiki (3.24)

^k 3.22 Kpèè Dilee 22.14.

^{kp} 3.24 keerubimbi sá biciitiliibi bin bí Unimbṵti nimbiin ki tūñ atuunee ní.

^l 4.4 Dūú ḡmāntī nì Eebru 11.4.

^m 4.8 Tigbṵn tikpikil tiba poonee, bi nāatī yii: Niinee ní Kaayeen bí u-naal Abeel yii: < cāntī tí cù kusaa > . - ki kūū: kpèè Maat 23.35, Luuki 11.51, 1 Yoow 3.12.

ⁿ 4.10 Abeel fatikuu: kpèè Eebru 12.24.

¹¹ Kṛṅkṛnnee a nín kūū a-naal kitiḡ nyūñ u-fatikuuēe, m tṵ-si mbusu. ¹² A yaa ti kūñee, kitiḡ kaa làá ti lōoñ. A làá nīn kíñ ki tú ki yīiñ an kṛkṛ ní kitiḡ pu.»

¹³ Ní Kaayeen bí ti-Dindaan yii: «Óo, m-yìntitam ḡíndi nyimīñ-mi maa ḡūñ kí túñ. ¹⁴ A yaa jīñ-mi dīñ nee kitiḡ pu an sá yii m nīn cá ndandati kí taa nīñ pīlīñ-si, kí nīn tú ki yīiñee, ubṵ yaa ká-mee, see ú kpṵ-mi.» ¹⁵ Ní ti-Dindaan bí-u yii: «Aayee! Un di yaa kūū Kaayeeḡyee, bi làá téēñ udaan min min u ḡée miluli pu ní.»

Ní ti-Dindaan ḡá u-pu kudaanḡu kubṵ yii ubṵ yaa ká-uee, ú taa kpṵ-u. ¹⁶ Ní Kaayeen búntī ndandati kaa ti pīl ti-Dindaan, ki tin kóoñ kitiḡ kin bi yīñ Noodee. A yaa bí Eedeenee, kí bí ḡwiīñ nyalanḡi pú ní.

Kaayeen naantiibi bṵti

¹⁷ Kaayeen cáá unimpu, ní u cáá dipool ki màl Eenṵki. Boonee ní u mán adiin ní an dūu kpánti kitiḡ, ní u dū u-jipṵṵn yindi Eenṵki ki pú-kì. ¹⁸ Ní Eenṵki màl Yiraadi, ní Yiraadi màl Meewujayeel, ní Meewujayeel màl Meetukayeel, ní Meetukayeel màl Leemeeki.

¹⁹ Ní Leemeeki cáá binimpoobi bili, bi yīñ upeekaa yii Ada, ki yīñ uliliiti yii Siila. ²⁰ Ní Ada màl Yabaal, ún di sá bin kṛkṛ kòò tantib poon ki yīiñ ki kpàá inaayee naanja. ²¹ U-naal ní bi nīn yīñ Yubaal. Úñ di sá bin bṵṵ tibati ki búñ awulee naanja. ²² Ní Siila mun màl Tubaal-Kaayeen. Úñ di nīn sá ucaa ki cáá

tikúti nì tasab ki mṵṵ tiwan nì titṵntṵḡwan kṛkṛ. Naama di nīn sá Tubaal-Kaayeen niisal.

²³ Ní Leemeeki bí u-nimpoobi yii: «Ada nì Siila, pīlifimaan-mi!

M-nimpoobi, kpṵoḡmaan ni-tafaliḡ

kí pīlifi tin m làá sòoñee!

Bi ḡá-mi tiweendi

ní m kūū unil.

Tiweendi tin bi ḡá-mee puee, m kūū kibiki.

²⁴ Bi làá tṵ Kaayeen pṵntoonyi

ḡfunyṵm miluli pu,

ní kí tṵ man Leemeeki

pṵntoonyi

ḡfunyṵm mita kpá imunḡu

inaa pu.»

²⁵ Adam nì u-nimpuu gítí kpáfi ní u-nimpuu cáá dipool ki màl kibininjabiki ní ki pú-kì diyindi yii Seeti, ki bí yii: «Unimbṵti gítí tī-mi kibininjabiki ki téēñ Abeel un Kaayeen kūūyee yil pu.»

²⁶ Ní Seeti mun màl kibininjabiki ní ki pú-kì diyindi yii Eenṵsi. ḡyunti gbanti ní binib kíí ki kíñ ki yīñ Unimbṵti yii ti-Dindaan.

Adam naantiibi bṵti

5 ¹ Adam maaliḡu bṵti sṵ. ḡwiin ḡun Unimbṵti náañ unilee, u nīn náañ-u ki nántiñ ún u-ba ní. ² Uninja nì unimpu ní u nīn náañ. U nīn bīiñ bi-boon ní ki pú-bi diyindi yii unil^{ny}.

³ Adam bàñ abin dilaataal nì mmunḡu nì saalaa ní ki màl kibininjabiki ki nántiñ ún u-ba naḡku, ní ki pú-kì diyindi yii Seeti. ⁴ Adam

^{ny} 5.2 Dūú ḡmāntī nì 1.27-28, Maat 19.4, Maar 10.6.

nín màl̄ Seeti boonee, u gíti ná abin alaataa anii ní. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti. ⁵Abin ñin kòkò Adam ná ní ki nín kp̄iyeē kpáfi abin alaataa awa nì abin mmuṅku nì saalaa ní.

⁶Seeti ná abin dilaataal nì abin aṅmoo ní ki màl̄ Een̄osi. ⁷Seeti nín màl̄ Een̄osi boonee, u gíti ná abin alaataa anii nì abin aluli ní. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti. ⁸Abin ñin kòkò Seeti ná ní ki nín kp̄iyeē kpáfi abin alaataa awa nì abin saalaa nì ali ní.

⁹Een̄osi ná abin imuṅku inaa nì saalaa ní ki màl̄ Keenan. ¹⁰Een̄osi nín màl̄ Keenan boonee, u gíti ná abin alaataa anii nì abin saalku ní. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti. ¹¹Abin ñin kòkò Een̄osi ná ní ki nín kp̄iyeē kpáfi abin alaataa awa nì abin aṅmoo ní.

¹²Keenan ná abin imuṅku ita nì abin saalaa ní ki màl̄ Maalaleeyeel. ¹³Keenan nín màl̄ Maalaleeyeel boonee, u gíti ná abin alaataa anii nì abin imuṅku ili ní. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti. ¹⁴Abin ñin kòkò Keenan ná ki nín kp̄iyeē kpáfi abin alaataa awa nì abin saalaa ní.

¹⁵Maalaleeyeel ná abin imuṅku ita nì abin aṅmoo ní ki màl̄ Jeereedi. ¹⁶Maalaleeyeel nín màl̄ Jeereedi boonee, u gíti ná abin alaataa anii nì abin mmuṅku nì saalaa ní. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì

nnimpubiyaamu ki kúti. ¹⁷Abin ñin kòkò Maalaleeyeel ná ki nín kp̄iyeē kpáfi abin aṅmoo kpá alaataa awa ní.

¹⁸Jeereedi ná abin dilaataal nì imuṅku ita nì abin ali ní ki màl̄ Een̄oki. ¹⁹Jeereedi nín màl̄ Een̄oki boonee, u gíti ná abin alaataa anii ní. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti. ²⁰Abin ñin kòkò Jeereedi ná ki nín kp̄iyeē kpáfi abin alaataa awa nì imuṅku ita nì abin ali ní.

²¹Een̄oki ná abin imuṅku ita nì abin aṅmoo ní ki màl̄ Matusaleem. ²²Een̄oki nín màl̄ Matusaleeme, u nóó Unimb̄oti deedeē áli abin alaataa ata. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti. ²³Abin ñin kòkò Een̄oki kál̄ kitiṅ puee kpáfi abin alaataa ata nì imuṅku ita nì abin aṅmoo ní. ²⁴Een̄oki nín nóó Unimb̄oti deedeē, an puee Unimb̄oti yōōn-u baa ti ká-u⁷.

²⁵Matusaleem ná abin dilaataal nì imuṅku inaa nì abin aluli ní ki màl̄ Leemeeki. ²⁶Matusaleem nín màl̄ Leemeeki boonee, u gíti ná abin alaataa aluli nì imuṅku inaa nì abin ali ní. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti. ²⁷Abin ñin kòkò Matusaleem ná ki nín kp̄iyeē kpáfi abin alaataa awa nì imuṅku ita nì abin awa.

²⁸Leemeeki ná abin dilaataal nì imuṅku inaa nì abin ali ní ki màl̄ kibininjabiki. ²⁹U nín pú-kì diyindi yii Noowa^{7m} ní ki bí yii: «Un bí nee di làá cáan̄-ti dip̄oos̄ṅkil ti-Dindaan nín tó kitiṅ mbusu ti kó

agiṅkpaan ñin poonee.» ³⁰Leemeeki nín màl̄ Noowa boonee, u ná abin aṅmoo kpá alaataa aluu. U nín gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti. ³¹Abin ñin kòkò Leemeeki ná ki nín kp̄iyeē kpáfi abin alaataa aluli nì abin ata kpá imuṅku inaa ní.

³²Noowa nín cáá abin alaataa aṅmoo ní ki màl̄ Seem nì Kaam nì Jaafeeti.

Binib b̄ut̄i ní ikpiti w̄iñ

6 ¹Binib nín kí ki bí b̄ut̄i kitiṅ pu, ní ki màl̄ mbininpubiyaamu. ²Unimb̄oti jip̄ombi^{oo} ká yii binifoobi sap̄ombi ñāñee ní bi lēkè bi-kansikin bin fáatiñ-bee ki cáá. ³Ní ti-Dindaan bí yii: «Maa làá yànt̄i kufoou kun m ná unilinee n̄ n̄n bí u-ni ki cá jaanjaan. Kun puee u sá tiwun ní ki bí iw̄ofin. Waa làá yúnt̄i kí j̄it̄i abin dilaataal nì mmuṅku pu.» ⁴Tinikpaandi nín bí kitiṅ pu nyunti ñun Unimb̄oti jip̄ombi d̄ómiñ ki cáá binifoobi sap̄ombi ki màl̄ mbiyaamuee. Míñ boonee bi nín gb̄int̄i ki bí². Bíñ di nín sá bijanjaliibi bin nín nyán diyindi cannaakuee.

⁵Ti-Dindaan nín ká yii binib kpitii m̄t̄i w̄iñt̄i kitiṅ pu. Baabadalee tib̄okpitil ñma di nín gb̄i bi-p̄obilij̄ poon bi d̄akaf̄i. ⁶Ní an w̄uñ ti-Dindaan ki kó-u kunimbaau u nín náan̄ unil kitiṅ puee. ⁷Ní ti-Dindaan bí yii: «See m kúnt̄i binib bin m náañee kitiṅ pu. M làá kúnt̄i-bi

kí kpáan̄ tiwan̄kuti nì tin kòkò f̄u ti-biṅṅi puee nì inoon kòkò, kun puee an w̄uñ-mi m nín náan̄-bee pu.» ⁸Ama Noowa baba di nín fáat̄i ti-Dindaan^p.

Noowa kpáá meela

⁹Noowa nì u-biyaamu b̄oti s̄ò. Noowa nín sá unim̄ont̄i ní ki bí deedeē u-yuntiṅ nib kansikin. U nín nóó Unimb̄oti mm̄ont̄iim. ¹⁰U nín màl̄ mbininjabiyaamu muta. Bi-yiṅṅi di sá Seem nì Kaam nì Jaafeeti^r.

¹¹Kitiṅ nín bíi Unimb̄oti nimbiin. Tip̄omb̄oti ní binib nín kí ki d̄akà tikòkò poon. ¹²Unimb̄oti nín ká yii ikpiti j̄ín kitiṅ, di sá yii binib nín dū bi-ba ki lí nì tikpitil. ¹³Ní Unimb̄oti bí Noowa yii: «M làá kúnt̄i binib kòkò, kun puee bi yànt̄i tip̄omb̄oti j̄ín kitiṅ kòkò. M làá céet̄i-bi kitiṅ pu. ¹⁴Á dū busubu bun bi ȳi goofeereē d̄i kí kpáá meela, kí p̄it̄i poon adiin kí b̄ont̄i poon nì boon aṅ. ¹⁵Á kpáá-bu mp̄uun n̄ n̄n cáá meetab dilaataal nì imuṅku ili nì saalaa, ṅwaan n̄ n̄n cáá meetab mmuṅku nì biṅmoo, ṅf̄ok̄on n̄ n̄n sá meetab saalku. ¹⁶A yaa ṅee, á kpáá kí bíiñ yilpu, ní kí yànt̄i mb̄uñ dimeetajandi n̄ n̄n bí a nín kpáá ki bíiñ puee nì meela guṅṅi kansikin, ní kí gí kipunyòkò dijandi diba pú, ní kí p̄it̄i meela poon adit̄ont̄òkò ata. ¹⁷Man làá yànt̄i utaa n̄ n̄, ní nnyingbeen n̄ kúnt̄i tin kòkò p̄ee cáá kufoou ki bí kitiṅ puee, tin kòkò

⁷ 5.24 Kp̄èè Eebru 11.5, Juudi 14.

^{7m} 5.29 Noowa yindi taapu di sá yii dip̄oos̄ṅkil àá diṅmeendi.

^{oo} 6.2 Unimb̄oti jip̄ombi: Taapu kaa cánt̄i. An ṅuñ kí n̄n sá bin kòò yilpuee àá ituun.

² 6.4 tinikpaandi: kp̄èè Dikà 13.33.

^p 6.8 B. 5-8: d̄uú ṅm̄ant̄i nì Maat 24.37, Luuki 17.26, 1 Peet 3.20.

^r 6.10 Kp̄èè 2 Peet 2.5.

bí kitiŋ puee làá céetí. ¹⁸Ama m làá pòòñ sii dipoondi. A làá dāá kó meelan, sii nì a-nimpuu nì a-jipɔmbi nì a-coopoobi. ¹⁹Á dāá lēē tin kɔkɔ cáá kufoouee, kubuluu kamaa uja nì usal kí kɔ̀n meelan sii nì bi n̄ ñmátí. ²⁰Á dāá lēē unoon kamaa buluku uja nì usal, nì kuwaŋkuluu kamaa buluku uja nì usal, nì kun kamaa pée fù kitiŋ puee buluku uja nì usal, bi-kɔkɔ n̄ dāá dāañ a-cee kí ñmátí. ²¹Á dāá nyàab̄ tin kɔkɔ pée sá tijinee mun kí kpāafi án dāá n̄n sá sii nì tin kɔkɔ bí a-ceeyee jinti.» ²²Ní Noowa lafun ñá kii Unimbɔti nín bí yii ú ñá puee deedee.^s

Noowa kó meela poon

7 ¹Noowa kpáá meela ki dóðyee ní ti-Dindaan bí-u yii: «Á kó meelan, sii nì a-dicaŋku kɔkɔ, kun puee a-yuntiŋu nib nee kansikinee, sii ní m ká yii a bí deedee. ²Á kɔ̀n tiwaŋkuti tin kɔkɔ ñāñ bí dūú ñá saraayee tiluli tiluli, ijaa nì isal, ní kí kɔ̀n tin kaa ñāñ bí dūú ñá saraayee tili tili, uja nì usal. ³Á kɔ̀n inoon kɔkɔ mun m̄ñ, ijaa iluli isal iluli, kí ñmā kí kpāafi i-booli kitiŋ pu. ⁴Di sá yii, an kíñ iwiin iluli dee, m làá yànti utaa n̄ nì kitiŋ pu, ñwiimpu nì kunyeeu, iwiin imuŋku ili kí céetí tin m náañ tì bí kitiŋ puee kɔkɔ.» ⁵Ní Noowa ñá kii ti-Dindaan nín bí yii ú ñá miŋyee.

Nnyingbeenƙpaan

⁶Noowa n̄n cáá abin alaataa aluu ní utaa n̄n ní nnyingbeen dómiñ

kitiŋ pu. ⁷Ŋyunti gbantee Noowa nì u-nimpuu nì u-jipɔmbi nì u-coopoobi kó meelan, nnyingbeen n̄ taa yòòñ-bi.^t ⁸Tiwaŋkuti tin ñāñ bí dūú ñá saraayee nì tin kaa ñāñ bí dūú ñá saraayee, nì inoon nì tin kɔkɔ pée fù kitiŋ puee, ⁹kubuluu kamaa uja nì usal n̄n dómiñ ki kó meela poon Noowa cee kii Unimbɔti nín n̄n pée tükü-u puee. ¹⁰Iwiin iluli boonee, ní utaa n̄n, ní nnyingbeen dómiñ ki b̄iñ kitiŋ pu.

¹¹Noowa biŋŋi alaataa aluu poon, dibindi ñmaliliitiu iwiin saalku nì ili dal ní inyimbulkpaan cúu p̄iti, ní nnyim cíliñ, ní yilpu cúu cōoti ní nnyim sit̄iñ.^u ¹²Utaa n̄n n̄n iwiin imuŋku ili, ñwiimpu nì kunyeeu. ¹³An wiŋŋu ní Noowa nì u-nimpuu nì u-jipɔmbi Seem nì Kaam nì Jaafeeti nì bi-nimpoobi bitee kó meelan. ¹⁴Ŋwiin gbanti ní upeel kamaa buluku, kuwaŋkuluu kamaa buluku nì tin kɔkɔ fù kitiŋ puee kubuluu kubuluu, nì unoon kamaa buluku, nì tin kɔkɔ cáá ifeenee kubuluu kubuluu mun kó meelan. ¹⁵Tiwan tin kɔkɔ pée cáá kufoouee nóoñ tɔb tili tili, ki kó Noowa cee, meela poon. ¹⁶Tin kɔkɔ pée cáá kufoouee, uja nì usal n̄n kó meelan kii Unimbɔti nín n̄n pée tükü Noowa puee. Ní ti-Dindaan dūu p̄iñ u-pu.

¹⁷Ní utaa n̄n iwiin imuŋku ili. Ní nnyim gbí kitiŋ pu ní meela yíki ki dēē nnyim pu. ¹⁸Ní nnyim gbí ki b̄iñ kitiŋ kɔkɔ, ní meela kíñ ki dēē nnyim pu. ¹⁹Nnyim m̄t̄i gbí

ki jóm ki tin b̄iñ ajoin ñin f̄kò tikpilee kɔkɔ pu. ²⁰Nnyim gbí ki b̄iñ ajoin pu ki páañ kii meetab biluli pu. ²¹Tin kɔkɔ n̄n pée cáá kufoou ki bí kitiŋ puee, an dākà yii inoon nì tiwaŋkuti nì ipeel nì tin kɔkɔ pée kpáti ki gbí kitiŋ puee, ki kpāañ binib, kɔkɔ kp̄i múb. ²²Tin kɔkɔ n̄n pée bí ki cáá kufoou ki f̄oti ki bí kitiŋ puee kp̄i. ²³M̄ñ ní ti-Dindaan n̄n céetì tin kɔkɔ n̄n pée bí kitiŋ puee, an dākà yii binib nì tiwaŋkuti nì tin kɔkɔ pée kpáti ki gbí kitiŋ puee ki kpāañ inoon. U n̄n kúnti an kɔkɔ nyíb, see Noowa nì bin n̄n bí u-cee meela poonee baba di n̄n kíñ.

Noowa nyáñ meelan

²⁴Nnyim n̄n gbí ki d̄o m̄ñ ki tin s̄ā iwiin dilaataal nì imuŋku ili nì saalaa.

8 ¹Unimbɔti kaa n̄n s̄inti Noowa n̄n ipeel nì tiwaŋkuti tin kɔkɔ n̄n bí u-cee meela poonee pu. Di sá u n̄n yānti kubuŋu kubɔ dómiñ ki j̄ti kitiŋ pu ní nnyim s̄inti. ²Anyimbulnimbil n̄n ñéeb̄ ní utaa gbēēn kaa ti bí n̄. ³Ní nnyim kíí ki bíí f̄oti kitiŋ pu f̄ií f̄ií, ki tin cáa s̄ā iwiin dilaataal nì imuŋku ili nì saalaa. ⁴Uŋmaluluúti poon iwiin saalku nì ili dal ní meela s̄inti ki tókɔñ ajoin ñin bi yí Araratee pu. ⁵Nnyim n̄n m̄t̄i s̄inti ki cá ki tin cáa s̄ā uŋmasaalaati. Uŋmasaalaati gbanti wimpeepeekaŋu dalee, ní ajoin gb̄iñ nnyimin.

⁶Iwiin imuŋku ili boonee ní Noowa p̄iti meela tókɔlau un u n̄n lēēyee. ⁷U n̄n dū kulaagaau ki lí taapu, ní ku cá ki ḡitiñ kí cá

ki ḡitiñ áli nnyim dāa f̄oti ní kitiŋ k̄ñ. ⁸U n̄n tí dū dibeenanjil ki lí kí kpèè yii nnyim yaa b̄ti kitiŋ pu. ⁹Ama dibeenanjil kaa ká tin pu di làá tókɔñee ní ki f̄ati nín ḡiti u-cee meela poon, kun puee nnyim n̄n dāá gb̄inti bí kitiŋ kɔkɔ pu. Ní Noowa t̄anti u-ŋal ki cúú-di kí kɔ̀n u-cee meela poon. ¹⁰Ní u ḡiti k̄ñ iwiin iluli boonee ní ki tí nyánti dinanjil ki lí. ¹¹Kujooouee ní dibee-nanjil f̄ati ḡiti u-cee ki b̄b̄ òliifi faasɔŋku. Niinee ní Noowa b̄eè yii nnyim f̄oti ki b̄ti kitiŋ pu. ¹²Ní u ḡiti tí k̄ñ iwiin iluli, boonee ní u f̄ati tí nyánti dibeenanjil ki lí ní dāa ti ḡiti u-cee.

¹³Noowa biŋŋi alaataa aluu nì dibindi diba, uŋmapeepeekaa wimpeeekaŋu dalee, ní u p̄iti meela yilpu ki kp̄eñ taapuee ní ki ká yii nnyim f̄oti kitiŋ pu. ¹⁴Uŋmaliliiti iwiin mmuŋku nì iluli dalee ní kitiŋ k̄ñ.

¹⁵Niinee ní Unimbɔti bí Noowa yii: ¹⁶«Nyā meelan, sii nì a-nimpuu nì a-jipɔmbi nì a-coopoobi. ¹⁷Nyānti tin kɔkɔ pée cáá kufoou ki bí a-ceeyee, an dākà yii inoon nì tiwaŋkuti nì tin kɔkɔ fù kitiŋee mun, tí kpáti kí gbí kitiŋ pu kí màal kí b̄ti kí gbí kitiŋ.» ¹⁸Ní Noowa nyáñ meela poon u nì u-nimpuu nì u-jipɔmbi nì u-coopoobi. ¹⁹Ní tiwaŋkuti nì ipeel n̄n tin fù ti-biŋŋi puee nì tin kɔkɔ fù kitiŋ puee, ti-kɔkɔ nì ti-buluku ti-buluku nyáñ meela poon.

²⁰Noowa nyáñee, ní ki m̄añ ti-Dindaan nsaraafan, ní ki lēē tiwaŋkuti tin kɔkɔ ñāñ bí dūú ñá saraayee poon tiba, nì inoon in kɔkɔ

^s 6.22 Dūú ñm̄anti n̄ Eebru 11.7.

^t 7.7 Dūú ñm̄anti n̄ Maat 24.38-39, Luuki 17.27.

^u 7.11 nnyingbeen b̄tee: kpèè 2 Peet 3.6.

ɲān bí dūu ɲá saraayee poon iba ki dūu wūn ɲɲmi nsaraafanee pu ki ɲá saraa ki tī ti-Dindaan. ²¹U-saraauee sɔnsɔfɲu kɔ́ ti-Dindaan ki mɔ́kɪn-u ní u lī u-pɔ́bilin yii: «Kí yòon dín kí nīn cée, maa làà ti bīil kitiŋ unil pu. Bàà nì min doooo unil biyatin ní u-pɔ́bil sá dikpitilee, maa làà ti dáal tin kɔ́kɔ́ cáá kufoouee tafal kii m nín dáal pu nee.

²²Iyunti in kɔ́kɔ́ kitiŋ cáá kí nīn bée,
tiwan dibɔldi nì tijin dical,
tiwool nì kutunturɲu,
dipeel nì kuseeu,
ɲwiimpu nì kunyeeu
kpá ki gbèèñ.»

Unimbɔ́ti pōon Noowa dipoondi

9 ¹Unimbɔ́ti bīiñ Noowa nì u-jipɔ́mbi boon ní ki bí-bi yii: «Ní màal kí bùtì kí gbí kitiŋ. ²Kitiŋ pu waŋkuti kɔ́kɔ́, nì kitiŋ pu peeli kɔ́kɔ́, nì inoon kɔ́kɔ́, nì tin kɔ́kɔ́ fù kitiŋ puee nì ijɔm kɔ́kɔ́ làà nīn fāŋkí-ni ní yókwó yókwó. Tiwan gbanti kɔ́kɔ́ee, m dūu ɲá ni-ɲaan. ³M tī-ni tin kɔ́kɔ́ pée bí ki cáá kufoouee án nīn sá-ni tijin, kii m nín nīn tī-ni timool tin kɔ́kɔ́ lōon ibee puee. M dū kɔ́kɔ́ ki tī-ni án nīn sá ni-jinti. ⁴Ama ní taa ɲmɔ́ kuwaŋkuluu kun baa lānti fatiku nyánee nanti, kun puee kuwaŋkuluu fatikuu di yì ku-manfal^w. ⁵Ní nīn nyí yii m làà dāá bàlifi ni-fatikuu un sá ni-manfalee pu. Upeel un kamaa yaa cúu unilee, m làà dāá bàlifi-u unil gbanti fatikuu pu. Míñ ní unil

un kamaa yaa kūu u-jutee, m làà dāá bàlifi-u u-juti gbanti manfal pu.

⁶Unimbɔ́ti náan unil ki nántiñ
u-ba ní,
míñ puee un di yaa kūu
unilee,
u-nijuti di làà kpɔ́ u mun^y.

⁷Ama nimbee, ní màal kí bùtì kí gbí kitiŋ pu.»

⁸Ní Unimbɔ́ti gíti bí Noowa nì u-jipɔ́mbi yii: ⁹«Mamee, man pōon-ni dipoondi, nimbi nì ni-naantiibi ¹⁰nì tin kɔ́kɔ́ bí ni-cee ki cáá kufoouee, an dākà yii inoon nì tiwaŋkuti nì ipeel nì tin kɔ́kɔ́ pée nyáñ meelan ki cáá kufoou ki bí kitiŋ puee. ¹¹Dipoondi din m pōon-nee sɔ́. Maa làà ti yànti nnyingbeen n̄ dāá kúntí tiwan tin kɔ́kɔ́ cáá kufoouee tiba kitiŋ pu.» ¹²Ní Unimbɔ́ti gíti kúti ki lī yii: «Kudaanɲu kun dākà bàà ɲma dipoondi din dɔ́ man nì nimbi nì tin kɔ́kɔ́ cáá kufoou ki bí ni-ceeyee, nì inifunaan in dāa bí ki dōoñee kansikinee sèé: ¹³«M dū m-kuntinyindi ki làl atagban pu án nīn sá kudaanɲu yii dipoondi dɔ́ man nì kitiŋ kansikin. ¹⁴M yaa láa pée yānti utaa yíiñ ní dikuntinyindi nyáñ ki làl atagban puee, ¹⁵m làà dāá téetí dipoondi din dɔ́ man nì ni nì tin kɔ́kɔ́ cáá kufoouee kansikinee pu. Di sá yii nnyingbeen kaa ti bí kí dāá kúntí tin kɔ́kɔ́ cáá kufoouee. ¹⁶Dikuntinyindee yaa nyáñ ki làl atagban pu m wál-dèe, ní m̄ téetí dipoondi din dɔ́ kí nīn cá jaanjaan, man Unimbɔ́ti nì tin kɔ́kɔ́ cáá kufoou ki bí kitiŋ puee kansikinee

pu.» ¹⁷Ní Unimbɔ́ti bí Noowa yii: «Dikuntinyindi di sá dipoondi din dɔ́ man nì tin kɔ́kɔ́ cáá kufoou ki bí kitiŋ puee kansikinee daanɲu.»

Noowa nì u-jipɔ́mbi ɔ́ti

¹⁸Noowa jipɔ́mbi bin nīn nyáñ meela poonee di sá Seem nì Kaam nì Jaafeeti. Kaam di màl Kanaan. ¹⁹Noowa jipɔ́mbi bitee di màl ki gbèèñ kitiŋ.

²⁰Noowa kí tikpaal dikpɔ́l ní ki cóon fiinyi. ²¹Dalbee ní u nyūñ fiinyi subiliŋ daam ki gbí ní ki dɔ́ u-tantiu poon dicancanɲbeel. ²²Kaam un sá Kanaan baayee ká u-baa nín dɔ́ dicancanɲbeel puee, ní u nyáñ ki tükü Seem nì Jaafeeti. ²³Niinee ní Seem nì Jaafeeti kpālīñ tɔb bili, ki dū dibɔkutikpaandi ki páan bi-gbigbipati pu ki túlifiñ bi-boon ki cáan ki bīiñ bi-baa pu. Baa fāti bi-nimbiin kí kpèè bi-baa, ní kaa nín wál u-cooi. ²⁴Ndaam dāa cēeti Noowa pu u fintèe ní ki bée u-bijoolkaaki nín ɲá-u miŋyee. ²⁵Niinee ní u bí yii:

«Mbusu n̄ kɔ́ Kanaan.
Iyumbu yumbuu
ní u làà nīn sá ki tī u-mambi!»

²⁶Ní ki gíti bí yii:
«Tí nyōŋkí ti-Dindaan un sá
Seem Nimbɔ́tiuee!
Kanaan ún n̄ nīn sá Seem
yumbuu!

²⁷Unimbɔ́ti n̄ yānti Jaafeeti
n̄ bùtì kí nīn kòd Seem
tantibin,
Kanaan ún n̄ nīn sá
bi-yumbuu!»

²⁸Nnyingbeen boonee, Noowa gíti ɲá abin alaataa ata nì imuŋku ili

nì abin saalaa ní. ²⁹Noowa biŋɲi kɔ́kɔ́ nīn kpáfi abin alaataa awa nì imuŋku ili nì abin saalaa, ní u nín kpí.

Noowa naantiibi ɔ́ti

(Kpèè 1 Kroo 1.5-23)

10 ¹Nnyingbeen boonee, Noowa jipɔ́mbi Seem nì Kaam nì Jaafeeti màl ki bùtì. Bi-maaliŋu biyaamu sɔ́.

²Jaafeeti jipɔ́mbi di sá Goomeer nì Maagoogi nì Madeeyi nì Yafan nì Tubaal nì Meeseeki nì Tiiraasi. ³Goomeer jipɔ́mbi yiŋɲi di sá Asikeenaasi nì Riifati nì Toogarma. ⁴Yafan jipɔ́mbi yiŋɲi di sá Eeliisa nì Taarsiisi nì Kiitiim nì Roodaniim. ⁵Bíñ maaliŋu gbanti di yàl kitiŋ kɔ́kɔ́ pu ki kíñ ki kòd akiti akiti ki nòo nì dinikitil kamaa soonyi nì di-naakooku nì di-tiŋki nì di-timbundi.

⁶Kaam jipɔ́mbi di sá Kusi nì Miisirayiim nì Puuti nì Kanaan. ⁷Kusi jipɔ́mbi yiŋɲi di sá Seeba nì Afiila nì Sabita nì Raama nì Sabiteeka. Raama jipɔ́mbi di sá Keeba nì Deedan. ⁸Kusi jipɔ́mbi ubɔ́ di sá Niimroodi, ún di sá ubaatandaan upeekaa kitiŋ pu. ⁹U nīn sá ukpaŋkpil ní ti-Dindaan nimbiin, an pu ní bi ɲá dilimbil yii: «Ukpaŋkpil ti-Dindaan nimbiin kii Niimroodee.» ¹⁰Ntimu mun poon u péé ki jín dibeelee di sá Siinaar timmu mun bi yí Babeel nì Eereeki nì Akaadi nì Kalneeyee. ¹¹Boonee ní u yíkí Siinaar timmu gbantin ki nín cá Asuur tiŋkin. U bàñ niinee ní ki náan Niiniifi nì Reewoobooti-Iirii nì Kaalaa timmu. ¹²Ní ki dāa náan Reeseen tiŋki kin bí Niiniifi tiŋki nì Kaalaa tiŋkpaanɲki kansikinee.

^w 9.4 Kpèè Akoo 7.26-27, 17.10-14, Ditee 12.16,23, 15.23.

^y 9.6 un yaa kūu unilee: dūu ɲmānti n̄ Disa 20.13. - ki nántiñ u-ba: dūu ɲmānti n̄ 1.26-27, 5.1.

¹³Miisirayiim di màl̄ Luudi yab nì Anam yab nì Leeyaab yab nì Naafutu yab ¹⁴nì Patrusi yab nì Kasluu yab bin maaliṅu poon Fiiliistii yab nyánné, nì Kafitoor yab.

¹⁵Kanaan màl̄ u-jipɔmpee-peekaa Siidɔn, ní ki dū Eeti ki páaṅ. ¹⁶Kanaan gbanti naantiibi di sá Jeebusi yab nì Amɔɔr yab nì Giirgaasi yab ¹⁷nì Eeti yab nì Arkii yab nì Siini yab ¹⁸nì Arfaadi yab nì Seemaar yab nì Amati yab. Boonee ní Kanaan yab naakɔti yàl̄, ¹⁹ní bi-tiṅki wāaṅ ki yōoṅ Siidɔn tiṅki ki jíti Geeraar tiṅki ki tin bàṅ Gaasaa, ní ki dūu dī Soodoom nì Goomoora nì Adima nì Seebooyiim watil pú ki tin cáa s̄ā Laasaa. ²⁰Kaam biyaamu nín yākatì pu ki nóó nì bi-naakɔti nì bi-sooṅyi, ki bí bi-timmu nì bi-timbuṅṅi poonee dee.

²¹Seem un sá Jaafeeti maanee mun màl̄ mbininjabiyaamu. Seem di sá Eebeer nì u-maaliṅu kɔkɔ naanja. ²²Seem jipɔmbi yinṅi di sá Eelam nì Asuur nì Aripakisaadi nì Luudi nì Aram. ²³Aram jipɔmbi di sá Uuti nì Uul nì Geeteer nì Maasi. ²⁴Aripakisaadi màl̄ Seera, ní Seera màl̄ Eebeer. ²⁵Eebeer màl̄ mbininjabiyaamu muli ní. Bi yī kipeekaai yī Peeleegi, kun puee kíṅ yuntiṅu ní binib cúu yākatì tɔbin kitiṅ pu. Ní ki yī kililitii yī Yookitan. ²⁶Ní Yookitan màl̄ Almoodaadi nì Seeleefi nì Asalimafeeti nì Yeeraki ²⁷nì Adooram nì Usaal nì Dikila ²⁸nì Oobaal nì Abimayeel nì Seeba ²⁹nì Oofiiri nì Afiila nì Yoobaab. Bín kɔkɔ di sá Yookitan jipɔmbi. ³⁰Bi nìn kòd kitiṅ kin d̄

kí yòoṅ Meesa kí cáa s̄ā Seefaar dijool din bí ṅwiiṅ nyalanṅki púee. ³¹Seem biyaamu nín yākatì pu ki nóó nì bi-naakɔti nì bi-sooṅyi, ki bí bi-timmu nì bi-timbuṅṅi poonee dee.

³²Tinaakɔti tin kɔkɔ nyánní Noowa maaliṅunee dee, kunaakoou kamaa nì ku-maaliṅu nì ku-timbuṅṅi. Ki dī bín pu ní atimbun kɔkɔ yàl̄ ki gbí kitiṅ kɔkɔ pu nnyinṅbeen boon.

Babel difɔkɔku bɔti

11 ¹Doooyee, kitiṅ kɔkɔ pu nib sooṅyi nìn sá ibaanti ní anyɔɔ-bun nìn sá abaanti ní bi sòoṅ. ²Ní bi dāa yīki ki túl̄ ṅwiiṅ nyalanṅki pú, ki tin bàṅ ki ká kitiṅ kin bi yī Siinaaree laaba tēē ní bi gbínti niin ki kàl̄. ³Niin ní bi bí ní ki lī tɔb yī: «Ti-yab, ní càmaan tí gíi brikisib kí wúb!» Míṅ ní brikisib nìn kpánti-bi atanṅpee, ní aṅɔ kpánti ntanookikaam. ⁴Bi nìn gíti lī yī: «Ní càmaan tí náaṅ kitiṅ, kí mā kudifɔkɔu kubɔ. Tí ṅámaan míṅ kí nyā diyindi kí taa yàl̄ ti-ba ti-ba kitiṅ kɔkɔ pu.»

⁵Ní ti-Dindaan s̄intiṅ kí kpèè kitiṅ nì kudifɔkɔu kun binib bí ki māāyee. ⁶Ní ki bí yī: «Kpèèmaan! Binib nee sá unibaanti ní ki sòoṅ isoombaanti. Bi nín kíi ditundi din nee, tiba kpá kí likiṅ-bi bí gbèē tin bi bóob yī bi làá ṅé. ⁷An puee tí cù kí ṅmàlīm bi-sooṅyi fikil fikil ṅ kó, bí taa ti nín gbìl̄ tɔb liṅfii.» ⁸Míṅ ní ti-Dindaan ṅá ní ki yāaṅ-bi, ní bi yàl̄ ki gbí kitiṅ kɔkɔ pu, ní bi-tiṅki gbanti náantam gbínti. ⁹An pu ní bi pú kitiṅ gbanti diyindi yī Babel, kun puee niin ní ti-Dindaan kpánti binib sooṅyi bí taa ti nín gbìl̄ tɔb, ní ki yāaṅ binib bi yàl̄ ki gbí kitiṅ kɔkɔ pu.

Seem naantiibi bɔti

¹⁰Seem naantiibi bɔti s̄. Nnyinṅbeen jíti abin ali boonee, ní Seem màl̄ Aripakisaadi. ṅyunti gbantee, u nìn cáa abin dilaataal. ¹¹Aripakisaadi màaltam boonee, Seem gíti ṅá abin alaataa aṅmoo ní. U nìn gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti.

¹²Aripakisaadi nìn cáa abin mmuṅku nì saalaa nì aṅmoo ní ki màl̄ Seera. ¹³Seera màaltam boonee, Aripakisaadi gíti ṅá abin alaataa anaa nì abin ata ní. U nìn gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti.

¹⁴Seera nìn cáa abin mmuṅku nì saalaa ní ki màl̄ Eebeer. ¹⁵Eebeer màaltam boonee, Seera gíti ṅá abin alaataa anaa nì abin ata ní. U nìn gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti.

¹⁶Eebeer nìn cáa abin mmuṅku nì saalaa nì anaa ní ki màl̄ Peeleegi. ¹⁷Peeleegi màaltam boonee, Eebeer gíti ṅá abin alaataa anaa nì abin mmuṅku nì saalaa ní. U nìn gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti.

¹⁸Peeleegi nìn cáa abin mmuṅku nì saalaa ní ki màl̄ Reewu. ¹⁹Reewu màaltam boonee, Peeleegi gíti ṅá abin alaataa ali nì abin awa ní. U nìn gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti.

²⁰Reewu nìn cáa abin mmuṅku nì saalaa nì ali ní ki màl̄ Seerugi. ²¹Seerugi màaltam boonee, Reewu gíti ṅá abin alaataa ali nì abin aluli ní. U nìn gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti.

²²Seerugi nìn cáa abin mmuṅku nì saalaa ní ki màl̄ Naakɔɔr. ²³Naakɔɔr màaltam boonee, Seerugi gíti ṅá abin alaataa ali ní. U nìn gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti.

²⁴Naakɔɔr nìn cáa abin mmuṅku nì awa ní ki màl̄ Teeraki. ²⁵Teeraki màaltam boonee, Naakɔɔr gíti ṅá abin dilaataal nì diba kpá mmuṅku ní. U nìn gíti màl̄ mbininjabiyaamu nì nnimpubiyaamu ki kúti.

²⁶Teeraki nìn cáa abin imuṅku ita nì saalaa ní ki màl̄ Abram nì Naakɔɔr nì Aran.

²⁷Teeraki biyaamu bɔti s̄. Teeraki màl̄ Abram nì Naakɔɔr nì Aran, ní Aran màl̄ Looti. ²⁸Aran baa Teeraki dáá ká ní Aran kp̄i Uur, Kaaldee tiṅki kin poon bi màl̄-uee. ²⁹Ní Abram nì Naakɔɔr cáa binimpoobi. Abram nimpuu ní bi yī Saarayi, ní Naakɔɔr nimpuu sá Aran bisal Miilka. Aran biyaamu di sá Miilka nì Yisika. ³⁰Saarayi ùn nìn sá uṅmanṅmanti ní, waa nìn cáa kibiki.

³¹Ní Teeraki yōoṅ u-jipɔɔn Abram nì u-naantiu Looti, Aran jipɔɔn nì u-coopu Saarayi, Abram nimpuu. Bi-kɔkɔ yīkì Uur, Kaaldee tiṅkin ki nín cá Kanaan tiṅkin. Bi bàṅ Kaaran tiṅkinee ní ki gbínti niin. ³²Teeraki ṅá abin alaataa ali nì abin aṅmoo ní ki kp̄i Kaaran tiṅkin.

ABRAAM (12.1–25.18)

Unimbɔti yíiṅ Abram ú yīkì u-tiṅki pu

12 ¹Dalbee ní ti-Dindaan bí Abram yī:

«Yìkì a-tiŋki pu, a-tincaliiki yab kansikin nì a-baa cindin kí n̄n cá kitiŋ kin poon m làá dākà-see^a. ²M làá dī a-pu ní kí náan ditimbuŋ-kpaandi ní kí biin a-boon. M làá yòon a-yindi yilpu. A-pu ní m làá dī kí biin inibool kòkò pu. ³Bin yaa ḡá-si tiŋanee, m làá ḡá bidambi tiŋan, bin yaa tó-si mbusuee, m làá tó-bi mbusu. A-puee, m làá ḡá kitiŋ pu nibuliŋ kòkò tiŋan^b.»

⁴Abram gbīl mimmee ní ki yíkìi búnti kii ti-Dindaan nín tükü-u puee, ní Looti nóó-u. Ŋyunti ḡun Abram n̄n yíkìi Kaaran tiŋkinee, u n̄n cáá abin aŋmoo kpá imuŋku inaa ní. ⁵U n̄n kpáan u-nimpuu Saarayi ki kúti u-nabiki Aran jipoon Looti pu, ki kpáan u-gaajawanti tin u n̄n cááyee kòkò, n̄n iyumbu in u n̄n dáal Kaaran tiŋkinee. Bi n̄n yíkìi kāl n̄san pu ki cōm̄ ki cūti Kanaan tiŋkin.

Abram bí Kanaan tiŋkin

Ŋyunti ḡun Abram bān Kanaan tiŋkinee, ⁶ní bi yīn kitiŋ gbanti poon ki tin bān laaba bi yī niin yī Siikeem, ní ki tin nyán Mooree^c subu pu. Ŋyunti gbantee, Kanaan yab di n̄n dá láá kòd kitiŋ gbantin.

⁷Ní ti-Dindaan nyánti u-ba ki dākā Abram ki lī yīi: «A-niboolii ní m làá dáá dū kitiŋ nee kí tī.» Ní Abram máñ nsaraafan niin ki tī ti-Dindaan un n̄n nyánti u-ba ki dākā-uee^d. ⁸Mín boonee ní u yíkìi niin ki nín cá ajoin ḡin pīlīn

Beeteel tiŋki ḡwiin nyalan̄ki púee. U bānee ní ki gāa u-tantiu Beeteel n̄n Aayi timmu kansikin, ní Beeteel bí ḡwiin jeetilaŋki pú ní Aayi bí ḡwiin nyalan̄ki pú. U n̄n ḡti máñ ti-Dindaan nsaraafan ḡubò niin mun ní ki jáam̄-u. ⁹Mín boonee ní Abram tí yíkì ki cōm̄ ki kàal̄ n̄timu ki n̄kì ki cá Neegeeb watil pú.

¹⁰Boonee ní ḡkum̄ dāa nyán kitiŋ kin poon Abram kódyee, ní u yíkì ki nín sinti Eejipiti tiŋkin kí cūti kāl̄ niin, kun puee ḡkum̄ n̄n pōs kitiŋ kin poon u n̄n kódyee tikpil. ¹¹Bi tóob kí kó Eejipiti tiŋkinee ní u bí u-nimpuu Saarayi yīi: «M nyi yīi a baasii ḡān unimpu. ¹²Eejipiti yab yaa ká-see, bi làá l̄i yīi m-nimpuu di sá-si, ní kí cúú-mi, kí kpò-mi ní kí yánti sii n̄ n̄n bí. ¹³An puee m gbāam̄-si, bi yaa tin bālifī-see, á l̄i yīi m-niisal di sá-si, án nín làá ḡá pu a-puee, bí ḡúb-mi tiŋan kí taa kpò-mee.»

¹⁴Bi dūu bān Eejipitee, niin yab ká yīi u-nimpuu ḡān tikpil. ¹⁵Faaroo^{ee} kàliŋkpilib mun n̄n ká u-nimpuu gbanti ní ki cūti máafi Faaroo unimpuee nyaan̄ku pu, ki yōon̄-u ki cá cūnni Faaroo cindi. ¹⁶U-puee, Faaroo fōo Abram tiŋan, ki tī-u ipii n̄ inaa n̄ mmamu n̄ bitont̄n-liibi bininjab n̄ binimpoobi, n̄ mmansalimu n̄ igutaamu. ¹⁷Ama ní Abram nimpuu Saarayi puee, ti-Dindaan yánti iweeŋkpaan iba dóm̄iñ ki jéeti Faaroo n̄ u-cindi yab kòkò pu. ¹⁸Niinee ní Faaroo

yīn Abram ní ki bālifī-u yīi: «Ba ḡá ní a ḡá-mi mimmee? Ba pu ní saa tükü-mi yīi unimpu nee sá a-nimpuu? ¹⁹Ba pu ní a bí yīi u sá a-niisal ki yánti m dū-u ki kpánti m-nimpuu? Too, a-nimpuu sèé! Fōo a-wanti kí kpááa yíkì.»

²⁰Ní Faaroo pú u-yab kinyòkò yīi bí nyánti u n̄n u-nimpuu, ú kpáan u-wanti tin u cááyee kòkò n̄n u-nimpuu kí n̄n cá.

13 ¹Niinee ní Abram yíkì Eejipiti tiŋkin ki tūl̄ Neegeeb watil pú, ki kpáan u-nimpuu n̄n tin kòkò u n̄n pée cááyee, ní Looti nóó-u.

Abram n̄ Looti yākat̄i tōbin

²Abram n̄n sá ugaajakpaan ní. U n̄n cáá tiwan̄kuti tikpil ki cáá animbil n̄n sindaariya. ³Ní u yíkì Neegeeb ki cōm̄ ki kàal̄ n̄timu n̄timu ki n̄kì, ní ki tin bān Beeteel, mpaan ḡun pu u n̄n pée pée ki gāa u-tantiu Beeteel n̄n Aayi kansikinee. ⁴Niin ní u n̄n máñ nsaraafan mpeekaam. Niin ní u jáam̄ ti-Dindaan.

⁵Looti un n̄n dī-uee mun n̄n cáá u-ba n̄n u-pīi n̄n u-ḡoobui n̄n u-naai, ní ki cáá u-ba n̄n u-tantiu ki kòd. ⁶Kitiŋ kin poon bi n̄n bée kaa n̄n náan bí kpāfi kí n̄n kā dicilpu, kun puee bi n̄n cáá tiwan̄kuti tikpil. ⁷Bi bí niinee ní kujaau kó Abram pikpaaliibi n̄n Looti yab kansikin. An yuntiŋuee, Kanaan yab n̄n Peeriisi yab di n̄n kòd kitiŋ gbantin. ⁸Niinee ní Abram bí Looti yīi: «Kujaau kaa máan̄ kí n̄n bí man n̄n sii kansikin, kaa máan̄ kí

n̄n bí man pikpaaliibi n̄n sii yab kansikin, kun puee ti pēe mmaal ní. ⁹Kpèè, kitiŋ di kaa dō a-nimbiin pāaa neeee? Tí yākat̄i tōbin. Á lēē laakin pú a lēē kí n̄n cá. Sii yaa lēē ḡgan púcc̄, man n̄n tūl̄ ḡgiil pú. Sii yaa tí lēē ḡgiil púcc̄, man n̄n tūl̄ ḡgan pú.»

¹⁰Niinee ní Looti fāt̄i kpēē kitiŋ kin dō Jōdan buŋḡu watil púee ki ká timool nín pée sōm̄iñ niin pú filfil ki tin sāa Soowaar tiŋkee. An n̄n sōm̄ kii ti-Dindaan kpaabuee, ki n̄n sōm̄ kii Eejipiti tiŋkee. An yuntiŋuee, ti-Dindaan kaa n̄n dá láá kúnti Soodoom n̄n Goomoora timmu. ¹¹Niinee ní Looti lēē kitiŋ kin dō Jōdan buŋḡu watil púee kòkò, ní ki búnti ḡwiin nyalan̄ki pú. Bi-yākat̄itam nín jít̄i miŋyee dee. ¹²Di sá Abram gbint̄i Kanaan tiŋkin, ní Looti ún̄ cūti ki kó n̄timu mun bí Jōdan tantakalinee, ní ki gāa u-tantib Soodoom tiŋki caŋin. ¹³Ama Soodoom tiŋki gbanti nib n̄n sá binikpitib ní ki n̄n ḡáan̄ tin kaa pée ḡān ti-Dindaan ceeyee.

¹⁴Looti n̄n Abram nín yākat̄i tōbin Looti búnt̄e, ní ti-Dindaan bí Abram yīi: «Laakin a yú nee, fāt̄i kí kpèè ḡgiil pú n̄n ḡgan pú, kí kpèè ḡwiin nyalan̄ki pú n̄n ḡwiin jeetilaŋki pú. ¹⁵Kitiŋ kin kòkò a wāl̄ nee, m làá dū-kì kí tī sii n̄n a-niboolii ní, ní n̄n yì kí n̄n pée cáá cá jaanjaan^f. ¹⁶M làá yánti a-niboolii n̄n b̄t̄i kii dibulee ní. Un yaa láa ḡún̄ ki kàan̄ dibulee di dāa ḡūn̄ kí kàan̄ a-niboolii. ¹⁷Yíkì kí

^a 12.1 Kpèè Atuun 7.2-3, Eebru 11.8.

^b 12.3 *kitiŋ pu nibuliŋ kòkò*: dūu ḡm̄ant̄i n̄n Atuun 3.25, Gala 3.8-9.

^c 12.6 Mooree n̄n sá mpaan ní buwasubu bubò n̄n yú niin.

^d 12.7 Kpèè Atuun 7.5, Gala 3.16.

^{ee} 12.15 Faaroo taapu di sá yīi Eejipiti yab botikpaan̄wu.

^f 13.15 Kpèè Atuun 7.5.

còom kí màntí tū kitiŋ nee, kun puee sii ní m làá dū-kì kí tī.»

¹⁸Ní Abram yíki niin ki cūti gā̄ u-tantib Mamiree sufii in bí Eebrɔn tiŋki caŋinee ki kòò, ní ki mán ti-Dindaan nsaraafan niin.

Abram ján ki fī Looti

14 ¹Ŋyunti gbantee Amiirafeel nín sá Siinaar bɔtiu, ní Ariyɔki sá Eelasaar bɔtiu, ní Keedoolawoomeer sá Eelam bɔtiu, ní Tiidaal sá Gooyiim bɔtiu. ²Bibɔtiibi gbanti nín kpáfi ki cūti ján nì Beera, Soodoom bɔtiu, nì Biirisa, Goomoora bɔtiu, nì Siinaab, Adima bɔtiu, nì Seemebeer, Seebooyiim bɔtiu, nì Beela tiŋki kin bi giti yī Soowaaree mun bɔtiu. ³Bibɔtiibi gbantee nì bi-naacimbi nín kpáfi Siidiim tantakalin. Ditantakal gbanti di kpánti dīn Ŋyaam mɔɔl. ⁴Bi nín bí ubɔti Keedoolawoomeer taapu ní ki tin sā̄ abin saalaa nì ali. Abin saalaa nì ata poonee ní bi yíki kaa kí bi-ba pu. ⁵Dibindi diba kpá saalku poon ní ubɔti Keedoolawoomeer nì bibɔtiibi bin u nì bi pē̄n kinyɔkɔee ján ki pɔ̀kiñ Reefa yab Asitarooti-Kaanayiim tiŋkin, ki ján ki pɔ̀kiñ Suusi yab Aami tiŋkin ní ki ján ki pɔ̀kiñ Eem yab Saafee Kiiriyatayiim tiŋkin. ⁶Bi nín ján ki pɔ̀kiñ Kɔɔr yab bin kòò Seeyiir joonŋi puee mun, ki jīn-bi ki bā̄n Eel-Paraan, kitiŋ kin pīlīn kuteeuee. ⁷Mīn boonee ní bi pól ki búnti Eeni Miisipati, kitiŋ kin bi yī kɔ̀kɔnnee Kadeesee. Niin ní bi ján ki pɔ̀kiñ Amaleeki yab bi-timmu kɔ̀kɔ poon, ki kpáan Amɔɔr yab bin kòò Asaasɔn-Taamaar tiŋkinee.

⁸Niinee ní Soodoom nì Goomoora nì Adima nì Seebooyiim nì Beela (an dākà yī Soowaar) timmu bɔtiibi kɔ̀kɔ kpáfi ki bóob dikòndi Siidiim tantakalin, ⁹kí já nì Keedoolawoomeer, Eelam bɔtiu nì Tiidaal, Gooyiim bɔtiu nì Amiirafeel, Siinaar bɔtiu nì Ariyɔki, Eelasaar bɔtiu. An nín sá bibɔtiibi binaa di nín kpáfi kí já nì bibɔtiibi biŋmoo. ¹⁰Siidiim tantakal gbanti nín sá aŋɔ lɔ̀kɔgīŋi ŋma ní. Kujaau pɔ̀kiñ Soodoom nì Goomoora bɔtiibi bī sánee, ní ki tin jéetì alɔ̀kɔginee poon, ní bin kíñee sán ki dā̄b dijuol. ¹¹Bin nín ján ki pɔ̀kiñ-bee dómīn kí kóon Soodoom nì Goomoora timmu yab wanti kɔ̀kɔ nì bi-jinti kɔ̀kɔ ki kpáaa búnti. ¹²Bi nín cúú Looti, Abram nabiki jipɔɔn ki kpáan u-wanti kɔ̀kɔ ki cáa búnti, kun puee Looti nín kòò Soodoom ní.

¹³Kijapaai kiba nín sán ki ŋmáti kujaau gbantin ní ki dómīn Abram, ueebruja cee ki tükü-u yī binannanliibi cúú Looti ki cáa búnti kuyunū. An yuntiŋuee, Abram nín dáá kòò ki pīlīn Mamiree, uamɔɔrja sufii ní. Mamiree gbanti nì u-nabiyaamu Eeskool nì Aneer nín kpáfi nì Abram bi sòon ki ŋá ubaanti. ¹⁴Abram nín gbīl yī bi cúú u-nabiki ki kpáaa búnti kuyunūee, ní u bɔnti u-tɔntɔnliibi bin sá bibaatandambi bi māl-bi u-cindinee, binib alaataa ata nì saalku nì bita, ní bi kúl ki bīn bibɔtiibee nì bi-janjalibi boon ki tin bā̄n kitiŋ kin bi yī yī Daanee. ¹⁵Kunyeeuee ní u nì u-naacimbee cúú yākatì akiti akiti ní ki lükü ki tú bi-nannanliibi. Kujaau kí, ní Abram nì u-yab ján ki pɔ̀kiñ-bi ní ki jīn-bi

ki tin bā̄n Ooba tiŋki kin bí Damaasi tiŋki ŋgan púee. ¹⁶Ní Abram fōon tin kɔ̀kɔ bi nín dómīn ki kóonee, ki fōo ki kpáanñ u-nabiki Looti nì u-wanti kɔ̀kɔ, nì binimpoobi nì binib bin bi nín pée cúúyee kɔ̀kɔ.

¹⁷Abram nín nín ján ki pɔ̀kiñ Keedoolawoomeer nì bibɔtiibi bin nín dómīn ki kútì u-puee ki fātì kūñee ní Soodoom bɔtiu tūŋkiñ-u Saafee tantakalin, an dākà yī ubɔti tantakalin.

¹⁸Meelkiiseedeeki un sá Saleem bɔtiuee mun nín dómīn niin. U nín sá Yilpu Fɔ̀ŋŋŋ Nimbɔtiu saraa-ŋaliu ní. Meelkiiseedeeki gbanti nín cáan kpɔ̀nɔ nì ndamam ki tī Abramɔ. ¹⁹Meelkiiseedeeki nín mēe ki bīn u-pu ki lī yī: «Yilpu fɔ̀ŋŋŋ Nimbɔtiu un náan yilpu nì taapuee n̄ bīn Abram boon. ²⁰Yilpu fɔ̀ŋŋŋ Nimbɔtiu un dū a-nannanliibi ki ŋá a-ŋaan a ján ki pɔ̀kiñ-bee n̄ ká tinyool!» Niinee ní Abram lēe tiwan tin kɔ̀kɔ u nín ján ki fātì fōonee, nì tin kɔ̀kɔ u cáayee saalaa kamaa puee kubɔ kubɔ ki tī Meelkiiseedeeki.

²¹Ní Soodoom bɔtiu bí Abram yī: «Sii yòon tiwan tin a ján ki fōoyee kɔ̀kɔ kí dū binib kí tī man.» ²²Ní Abram kí-u yī: «M yòon m-ŋal ki pūtì ti-Dindaan, Yilpu Fɔ̀ŋŋŋ Nimbɔtiu un náan yilpu nì taapuee ²³yī maa làá pée gbēe a-wanti bā̄n tiba. Bā̄n gulfa kpaŋkpan gba, maa làá dāb, ki dāa nín nyāab inaataaŋmii. M pūtì yī m kpá kí fōo a-cee tiba nì tiba, á dāá gā̄

a-bindì kí lī yī: <Man di yì-tì ní Abram kpánti ugaaja! > ²⁴Ubo n̄ taa pée tī-mi tiba. Tijin tin m-naacimbi jíñee ŋmānti, ama Aneer nì Eeskool nì Mamiree bin céen-mee, bīn n̄ yòon bi-yati.»

Unimbɔti būsì ki pōon

Abram dipoondi

15 ¹Mīn jítì boonee, ní ti-Dindaan lēe u-ba ki dākà Abram ki bí-u yī: «Abram, taa fāŋki tiba, man di wún a-pu. Tiŋan tin m làá ŋá-see làá nín wīkí tikpil.» ²Ní Abram kí yī: «Ti-Dindaan Unimbɔti, ba ní a làá tī-mi ní? Man dee, maa cáá kibiki, ní Eeliyeeser udamaasja di làá dāá jī m-fakal.» ³Ní Abram giti bí yī: «Man dee, aa tī-mi kibiki, ní uyumbu un bi māl m-cindinee di làá jī m-fakal.» ⁴Niinee ní ti-Dindaan bí-u yī: «An kaa sá Eeliyeeser di làá jī a-fakal, sisi a-ba poon biki di làá jī a-fakal.» ⁵Ti-Dindaan lī-u mimmee ní ki nyánti-u mmɔŋki, ní ki bí-u yī: «Wāan kí kpèe yilpu a yaa ŋūn kí kaañ iŋmalbijaa nee.» Ní ki kútì-u yī: «Mīn ní a-biyaamu làá dāá nín wīkí^{gb}.»

⁶Niinee ní Abram fōo ti-Dindaan nín lī puee ki kí. Mīn pu ní ti-Dindaan yīn-u deedeedaanⁱ. ⁷Ní ti-Dindaan bí-u yī: «Man di sá a-Dindaan un nyántiñ-si Uur, Kaaldee tiŋkin kí dū kitiŋ kin poon a bí nee kí tī-si á nín kíñ ki yèe.»

⁸Ní Abram bí yī: «Ti-Dindaan

^g 14.18 Meelkiiseedeeki: kpèe Ilan 110.40, Eebru 7.1-10. - Saleem: Jeerusaleem ní bi giti yī mīn, kpèe Ilan 76.3, Eebru 7.2.

^{gb} 15.5 Kpèe Room 4.18, Eebru 11.12.

ⁱ 15.6 Kpèe Room 4.3, Gala 3.6, Yaku 2.23.

Unimbōti, m làá n̄á mana kí béé yii man di làá n̄n lafun yì kitiŋ gbanti?»⁹ Ní ti-Dindaan bí-u yii: «Cúú unasal un cáá abin atee n̄i n̄uḡsal un cáá abin atee, n̄i upija un cáá abin atee, n̄i kinanjilii n̄i dibee-nanjipōmbil kí cáá.»¹⁰ Ní Abram nyàabín an waŋkutee ní ki cúú-ti kí gífi kí nābiti mili mili, ní ki dū aginee ki bíl kí túl t̄ob. See kinanjilii n̄i dibee-nanjipōmbil ní waa gífi kí nābiti mili.¹¹ Ní ikaabu kpákatiń kí jī an nanti ní Abram jīn-i.

¹²Ŋwiiń cá kí jēetée ní n̄geem miba d̄ómiń kí cúú Abram. Niinee ní tifaandi k̄ó-u ní dibōmbōŋkpaandi diba jēetì u-pu.^j ¹³Ní ti-Dindaan bí Abram yii: «Á n̄n nyí tiŋan yii a-naantiibi làá dāá n̄n k̄òò kitin-caŋ kiba poon ní. Bi làá dāá dū-bi kí kpánti iyumbu kí s̄aān-bi áli abin alaataa anaa.^k ¹⁴Ama m làá dāá dāá ditimbundi din làá dāá cúú a-naantiibi kuyur̄uee tafal, ní boonee bí dāá nyā kitiŋ gbantin n̄i tigaajakpaandi.^{kp} ¹⁵Siiyee, a làá bà a-naanjab n̄i n̄sōŋfi poon ní. A làá púl kí bà titikpiti laŋki n̄i dip̄ōōsōŋkil ní bí n̄n síb-si. ¹⁶A-naantit̄ōt̄ōkōŋ dinanaatiil di làá dāá f̄at̄i gitiń doo, di sá yii kí dāá s̄āa nyunti gbanti ní Am̄ōr yab kpitii làá wiiń kí bà i-nyōkōm.»

¹⁷Ŋwiiń jēetì kunyeeu m̄óee ní n̄fan n̄ubō n̄i n̄ŋminyiim n̄i n̄ŋminaapool^l d̄ómiń kí jitiń tinan tin Abram gífi kí bílee kansikin.

^j 15.12 Kpèè Yoob 4.13-14.

^k 15.13 *Isirayeel n̄n bí Eejipiti kuyur̄un puee b̄tee*: kpèè Disa 1.1-14, Atuun 7.6.

^{kp} 15.14 *Isirayeel yab n̄n nyān Eejipiti puee*, kpèè Disa 12.40-41, Atuun 7.7.

^l 15.17 n̄fan n̄i n̄ŋminyiim n̄i n̄ŋminaapoollee dākà yii Unimbōti di jitiń tinan tin bi gífi kí bílee kansikin.

^m 15.18 Kpèè Atuun 7.5.

¹⁸Ŋwiiń gbanti dal ní ti-Dindaan p̄t̄i kí p̄ōōn Abram kí bí-u yii:

«A-naantiibi ní m làá dū kitiŋ nee kí t̄i^m,

kí ȳōōn Eejipiti m̄ōl kí tin cáá s̄āa Eefiraati m̄ōkpaandi.

¹⁹An dākà yii kitiŋ kin pu Keeni yab n̄i Keeniisi yab n̄i Kadimoon yab ²⁰n̄i Eeti yab n̄i Peeriisi yab n̄i Reefa yab ²¹n̄i Am̄ōr yab n̄i Kanaan yab n̄i Giirgaasi yab n̄i Jeebusi yab k̄ōōyee.»

Isimaayeel màaltam

16 ¹Abram nimpuu Saarayi kaa n̄n màl kibiki. U n̄n cáá uyumbusap̄ōōn ubō, u sá Eejipiti tiŋkin bi yfi-u yii Agaar. ²⁻³Ŋyunti n̄un Abram n̄n n̄á Kanaan tiŋkin abin saalaayee, ní u-nimpuu Saarayi bí-u yii: «Kpèè, ti-Dindaan kaa p̄ú-mi mmaal. An puee, dū m-yumbusap̄ōōŋwu nee kí kpánti a-nimpuu, an yaa yfi ùn puee m làá ká jip̄ōōn». Ní Abram f̄ōō u-nimpuu n̄n l̄i puee. Saarayi n̄n dū u-yumbusap̄ōōŋwu Agaar un sá Eejipiti tiŋkinee ki t̄i u-cal. ⁴Ní Abram n̄i Agaar kpáfi, ní u cáá dipool. Agaar n̄n ká yii u cáá dipoollee ní waa ti dū u-na Saarayi ki yfiń tiba. ⁵Ní Saarayi bí Abram yii: «Sii di yì-ti ní bi sí-mi nee. Man di dū m-yumbusap̄ōōŋwu ki t̄i-si, ama u n̄n ká yii u kpánti up̄ōōdaanee ní man kaa ti sá tiba u-cee. Ti-Dindaan di làá s̄ōōn man n̄i sii b̄oti!»⁶ Ní Abram bí-u yii:

«A-yumbuu dee, a cáá u-pu mp̄ōn. Ŋá-u min di fáatì-see.»

Niinee ní Saarayi kí ki bí s̄aantí Agaar ní ùn dāa s̄ān ki w̄aati-u. ⁷Ní ti-Dindaan tuuŋŋu tin ká-u u k̄ā nnyimbul n̄ubō caŋin kuteeun. Nnyimbulee n̄n p̄il̄iń Suur dandi ní. ⁸Ní ntuunee bí-u yii: «Agaar, Saarayi yumbusap̄ōōŋwu, a nyānní la ní ki k̄ūn la»? Ní u kí-ŋu yii: «M s̄ān m-na Saarayi ní». ⁹Ní ti-Dindaan tuuŋŋuee bí-u yii: «Gíti a-na gbanti cee. A yaa b̄ānee, á sinti a-ba taapu kí t̄i-u». ¹⁰Ní ki k̄úti ki l̄i-u yii: «M làá dāá b̄ut̄i a-maaliŋu tikpil, áli gba baa dāa n̄ūn kí k̄āān a-naantiibi.»¹¹ Ní ki gíti tí bí-u yii: «Kpèè, dipool din a cáá nee, a làá dāá màal kibininjabiki ní. Á dāá p̄ō-kì diyindi yii Isimaayeel, kun puee ti-Dindaan ká a-falaau, ki gb̄il a-timinsii. ¹²A-biki gbanti làá dāá n̄n p̄ōō kii kumooon maŋkee ní. U làá dāá n̄n jáà n̄i b̄āa n̄ma, ní b̄āa n̄ma mun làá dāá n̄n jáà n̄i u. U làá dāá n̄n bí u-baba, kaa làá n̄n bí u-nabiyaamu kansikin.»

¹³Ní Agaar yfiń ti-Dindaan un s̄ōōn n̄i uee yii: «Ata Eel-Rooyi», taapu di sá yii <A sá Unimbōti un w̄al-mee.> Di sá u l̄i u-ban yii: «Unimbōti un w̄al-mee ní m lafun ká nee.»¹⁴ An pu ní bi yfi l̄ōk̄ōee yii: «Beer Lakayi Rooyi», taapu di sá yii <Un bí dimaŋfalin ki w̄al-mee l̄ōk̄ōu.> L̄ōk̄ō gbanti d̄ō Kadeesi n̄i Beereedi timmu kansikin. ¹⁵Boonee ní Agaar màl Abram kibininjabiki, ní Abram p̄ú-kì

diyindi yii Isimaayeelⁿ. ¹⁶Abram n̄n cáá abin imuŋku inaa n̄i abin aluu ní Agaar n̄n màl-u Isimaayeel.

Unimbōti l̄i Abram u-poondi

17 ¹Ŋyunti n̄un Abram n̄n cáá abin diba kpá dilaataalee, ti-Dindaan n̄n nyānti u-ba ki dākā-u ní ki bí-u yii: «Man di sá Unimbōti Mp̄ōŋkōdaan. Á n̄n n̄áān min fáatì-mee kí n̄n bí deedee. ²M làá lafun n̄á tin m p̄ōōn yii m làá n̄á kí t̄i-see, kí b̄ut̄i a-maaliŋu tikpil tikpil.»³ Ní Abram t̄at̄i d̄ōōn dicincibil, ní Unimbōti bí-u yii: ⁴«Kpèè, dipoondi din man p̄ōōn-see s̄ō. A làá dāá kpánti anibul kupaa u baa ní. ⁵Baa làá n̄n gíti yfi-si Abram^{ny}. A-yindi di làá n̄n kíń ki sá Abraam, kun puee m dū-si ki kpánti atimbun kupaa u baa. ⁶M làá b̄ut̄i a-maaliŋu tikpil tikpil. A-maaliŋu gbanti poon ní m làá yant̄i atimbun n̄i bib̄ōtiibi ní nyā. ⁷Dipoondi din m p̄ōōn-si nee, di sá ki t̄i sii n̄i a-maaliŋu k̄ōk̄ō ní kí n̄n cáá cá jaanjaan, di kpá kí gb̄intí. Di-pu ní m làá n̄n sá a-Nimbōtiu n̄i a-naantit̄ōt̄ōkōŋ Nimbōtiu^w. ⁸M làá dū Kanaan tiŋki kin poon a bí kuni-caŋu nee k̄ōk̄ō kí t̄i sii n̄i a-naantiibi bin làá páānni a-boonee, kí n̄n cá jaanjaan. Ní man di làá n̄n p̄ee sá bi-Nimbōtiu^m.»

⁹Ní Unimbōti níki ki bí Abraam yii: «Siiyee, á n̄n n̄ub̄ m-poondi, kí n̄n n̄áān min m l̄ee, sii n̄i a-naantiibi bin dáá bíń boon ki d̄ōōnee k̄ōk̄ō.

ⁿ 16.15 Kpèè Gala 4.22.

^{ny} 17.5 Abram taapu sá yii ubaati un nyān diyindee ní Abraam taapu sá yii atimbun kupaa u baa, kpèè Room 4.17.

^w 17.7 Kpèè Luuki 1.55.

^m 17.8 Kpèè Atuun 7.5.

¹⁰Ni nín máaṅ kí nīn ṅúb dipoondi din m pōon sii nì a-naantiibi bin dáá bín boon kí dōoñee puee di sá bin kòkò pée sá bininjab ni-kansikinee n̄ gíí dikpancandi^{oo}. ¹¹Digiil gbanti di sá dipoondi din m pōon-nee daaṅku man nì ni kansikin. ¹²A-maaliṅu poon kí nīn pée cáa cá a-naantiibee, bi yaa māl kibininjabikee, bí gíí-kí dikpancandi iwiin inii dal. Ki kpáaṅ iyumbu nín māl bin ni-ciṅṅinee, nì bin ni dáal binicambi ceeyee, báa udaan yaa pée nyánní laakin kaa sá a-maaliṅunee, á gíí-u. ¹³Uyumbu nín māl un a-cindinee, nì un a dū a-nimbiliṅ kí dée, bi máaṅ kí gíí-bi, m-poondi daaṅku gbanti n̄ nīn bí ni-wunti pu mīn kí nīn cá jaanjaan. ¹⁴Uninja un kaa gíí dikpancandee, ní nyánti-u ni-nibul kansikin, kun puee udaan kp̄iti m-poondi.»

¹⁵Ní Unimbōti gíí bí Abraam yii: «Á taa ti yíin a-nimpuu yii Saarayi, á nīn kí n̄ kí yíi-u yii Saara^o. ¹⁶M láa biin u-boon kí yánti ú māl-si kibininjabiki, kí biin u-boon ú kpánti anibul kupaau na. U-maaliṅu poon ní atimbun tikpil bōtiibi láa nyā.» ¹⁷Niinee ní Abraam tātii dōon dicincibil kí bíi lāa ní kí lī u-noon yii: «Unil un cáá abin dilaatalee gíí ṅūn kí māl kibikaa? Áa Saarayi un ṅá abin imuṅku inaa nì saalaayee di gíí ṅūn kí māl kibiki ní?» ¹⁸Ní Abraam bí Unimbōti yii: «Too, á pō Isimaayeel mmanṅafakōn!» ¹⁹Ní Unimbōti bí-u yii: «M gbīl, ama an kaa sá Isimaayeel bōti ní m bíi sōon, an sá a-nimpuu Saara di láa

māl-si kibininjabiki. Á dáá pō-kí diyindi yii Isaaki^p. Ún nì u-naantiibi bin láa páanní boonee di láa fōo dipoondi din m pōon dí nīn bí kí nīn cá jaanjaanee. ²⁰A nín mēē-mi Isimaayeel pu miṅyee, m gbīl. M láa biin u-boon kí yánti ú māl kí bōti tikpil tikpil. U láa dáá māl bibōtiibi saalaa nì bili, ní u-maaliṅu n̄ dáá nīn sá ditimbuṅkpaandi. ²¹Aman yaa kí n̄ m-poondēe, di sá kí tī Isaaki un Saara láa dáá māl jiil naṅkōnampuee ní.»

²²Unimbōti sōon nì Abraam kí dōdōyee, ní kí yíki u-cee kí nín jóm. ²³Daliṅkin Unimbōti sōon nì Abraamee, yaadal gbanti ní u yíin u-jipōon Isimaayeel nì iyumbu nín māl bininjab bin u-cindinee nì bin u dáalee, nì bin pée sá bininjab kí bí u-cindinee kòkò, ní kí gíí-bi akpancan kii Unimbōti nín bí yii u ṅá puee. ²⁴Abraam n̄n cáá dibindi diba kpá dilaataal ní kí gíí dikpancandi. ²⁵U-jipōon Isimaayeel n̄n cáá abin saalaa nì ata ní kí gíí dikpancandi. ²⁶Ṇwimbaanti ní Abraam n̄ u-jipōon Isimaayeel kpáfi kí gíí dikpancandi. ²⁷Ṇwimbaanti gbanti ní u gíí kí kpáaṅ bin kòkò pée sá bininjab kí bí u-cindinee, iyumbu nín māl biṅyee nì bin u dáal binicambi ceeyee.

Unimbōti tükū Abraam yii u láa māl kibiki

18 ¹Dalba kuwiṅkaṅu puee, Abraam nyán kí ká u-tantiu kasarkau taapu, Mamiree sukpaṅyi

caṅin, ní ti-Dindaan nyánti u-ba kí dākā-u niin. ²U dáa yáati kí kpēē nyòkòpuee, bininjab bita di yú kaa dátin-uee. U ká-bee ní kí yíki u-tantiu nyòkòpu kí sán kí túṅkì-bi. U bān bi-ceeyee, ní kí gbāaṅ kí jáam-bi. ³Ní kí bí bi-kansikin ubo yii: «M-dindaan, m-bōti yaa fáati-see, á taa càati man a-tòntòliu pu mīn. ⁴Ní yánti bí cáaṅ nnyim ní fínti ni-taṅṅi ṅkòṅkòṅm, ní kí kāl busubu taapu yéè kí ṅṅfi. ⁵M láa cù kí nyàabiṅ tijiin ní tíkiṅ ni-fam kí nín n̄kì ni-saṅṅu. Ni nín diin man ni-tòntòliu cee puee, ní yánti m ṅá mīn kí tī-ni.» Ní bí kíí-u yii: «Ṇá a nín lī puee.» ⁶Ní Abraam tóoti kí nín kòdò u-tantiun u-nimpuu Saara cee, ní kí bí-u yii: «Malaa! Yáfi ṅyimmōntiim kí búuṅ kí tō kalaa!» ⁷Abraam tükū u-nimpuu mimmee, ní kí sán kí cūti kó u-nacaṅkpuṅkun, kí cúú dinajapombil din bí malmalee kí tī u-tòntòliu ní ún kūu-di kí ṅófi malaa malaa.

⁸Ní Abraam dū waagaasii n̄ nnaabiim kí kúti tinan tin bi ṅófèe pu kí cáa yóon-bi, ní kí yú u-ba bi-caṅin busubu taapu mboonni, ní bí n̄ ká kí jīn. ⁹Niinee ní bí bālif Abraam yii: «A-nimpuu Saara bí la?» Ní u bí-bi yii: «U bí tanti poon.» ¹⁰Ní ti-Dindaan bí yii: «Án dáa túṅkì jiil naṅkōnampuee, man láa fātí gítiṅ doo. Ṇyunti gbantee, a-nimpuu Saara dáa māl-si kibininjabiki dee^r.»

Saara n̄n ká tanti nyòkòpu bi-boon kí gbīl tin bi sōoñee. ¹¹Abraam n̄ u-nimpuu n̄n púl tikpil, u-nimpuu

n̄n jíti mmaal pu. ¹²An puee Saara n̄n lán u-noon, ní kí lī u-ban yii: «Man nín púl min uninja neeliṅu kaa ti cútí-mi nee! M-cal mun sò kí púl!» ¹³Ní ti-Dindaan bí Abraam yii: «Ba pu ní Saara lán kí bí yii an kaa sá tiṅman, ún púl waa ti ṅūn kí māl kibiki? ¹⁴Tiba bí kí pō n̄ Unimbōtaaa^s? Jiil, ṅyunti ṅun m yóoñee yaa láa bāaṅee, m láa gítiṅ a-cee. Ṇyunti gbantee a-nimpuu Saara dáa māl-si kibininjabiki dee.» ¹⁵Niinee Saara fāṅkì ní kí n̄eè yii: «Maa lán». Ní u bí-u yii: «A mōntí, a lán.»

¹⁶Bininjabee yíkèe, Abraam bí cēnti-bi ní bí túl Soodoom watil pú. ¹⁷Ní ti-Dindaan bí yii: «Maa máaṅ kí bál Abraam tin m là kí ṅé! ¹⁸Di sá Abraam láa dáá n̄n sá ditimbuṅkpaandi din cáá mpōnee baa ní. Ún pu ní m láa dáá dī kí biin atimbun ṅin kòkò bí kitij puee boon. ¹⁹Kun puee m lēe-u ú dākā u-biyaamu n̄ u-dicaṅku, u-kpátam boonee, bí n̄n nóo m-saṅṅu kí n̄n cōm deede. Bi yaa ṅáaṅ mimmee, m láa ṅá tin kòkò m pōon Abraamee kí tī-bi.»

²⁰Ní ti-Dindaan bí Abraam yii: «Bi nín sōon Soodoom n̄n Goomoora yab kpitii pu miṅyee wíki tikpil, bi-kpitii nyāṅkì. ²¹Man m-ba láa sinti kí kpèè bi yaa lafun ṅáaṅ tin bi sōon m gbīlee, m bée, an yaa kaa tí sá mimmaa, m bée.»

²²Niinee ní bininjabee bili yíki niin kí búnti Soodoom watil pú, ní Abraam gbinti kí yú ti-Dindaan cee. ²³Ní Abraam sùti kí pìl ti-Dindaan

^{oo} 17.10 Kpèè Atun 7.8, Room 4.11.

^o 17.15 Saara taapu sá yii ubotiisal.

^p 17.19 Isaaki taapu sá yii u lán.

^r 18.10 Kpèè Room 9.9.

^s 18.14 Kpèè Luuki 1.37.

ní ki bí-u yii: «Mimmee, a làá kúntí binikpitib kí kpáañ deedeedambaaa? ²⁴Binib bin yú deedeeyee yaa sá kii imuŋku ili nì saalaa kitiŋ gbanti poon, a làá kúntí-kàaa? Deedeedambi imuŋku ili nì saalaa gbanti puee, aa làá dū bi-kɔkɔ kpitii kí pɔ-baaa? ²⁵Saa kíikí kí ɲá mín kpataaa pu, kí kúntí un-kpiti kí kpáañ deedeedaan. Sii un sá kitiŋ kɔkɔ bɔsoonliuee, aa làá sòon bàà ɲma bɔti deedeeee?» ²⁶Ní ti-Dindaan bí yii: «M yaa ká binib imuŋku ili nì saalaa bí deede Soodoom tiŋki poon, bi-puee maa làá ti kúntí-kì.»

²⁷Ní Abraam bí yii: «Kpèè, man un sá ntampukum kí sá ɲfantamee mun di péee yú ki sòon nì m-Dindaan nee. ²⁸Deedeedambi imuŋku ili nì saalaa poonee biŋmoo yaa fɔ̀tì, mimmee biŋmoo bin fɔ̀tèe puee, a làá kúntí kitiŋ gbanti kɔkɔ?» Ní ti-Dindaan bí yii: «Aayee, m yaa ká deedeedambi imuŋku ili nì biŋmoo, maa làá kúntí kitiŋ gbanti.»

²⁹Ní Abraam nìkì ki bālifi ti-Dindaan yii: «Kin deedeedambi imuŋku ili di yaa bí fáà?» Ní ti-Dindaan bí yii: «Deedeedambi imuŋku ili yaa bí, maa làá ɲá-kì tiba.»

³⁰Ní Abraam fàtì tí bí yii: «M yaa gbintii nìkì ki sòonee, m-Dindaan, á taa gíi diŋuul. Mimmee, deedeedambi yaa bàñ mmuŋku nì saalaa fáà, a làá kúntí kitiŋ gbantaaa?» Ní ti-Dindaan kí-u yii: «Deedeedambi mmuŋku nì saalaa yaa bí kitiŋ gbanti poon, maa làá ɲá-kì tiba.»

³¹Ní Abraam gíti bí yii: «M làá tí màkañ kí sòon nì m-Dindaan. An yaa yíi deedeedambi mmuŋku di bí niin.» Ní ti-Dindaan bí yii: «Bi yaa sá binib mmuŋku, maa làá kúntí-kì binib mmuŋkuee pu.»

³²Ní Abraam gíti tí bí yii: «M-Dindaan, taa fòo diŋuul. Min bí nee m yaa sòonee an dóò, maa ti làá sòon tiba. Kin deedeedambi yaa sá binib saalaa ja fáà?» Ní ti-Dindaan kí-u yii: «Maa làá kúntí-kì binib saalaayee pu.»

³³Ti-Dindaan sòon nì Abraam mín ki dóòyee ní ki búntì, ní Abraam mun nín fàtì u-dumpu.

Soodoom yab tuŋkpitiŋ

19 ¹Ituun ilee dūu bàñ Soodoom tiŋkin kujoo. Looti nìn nyáñ ki ká Soodoom tiŋki punyɔkɔpu^t. U kēe ní ki ká bi dōon, ní u yíkì ki túŋkì-bi. U bàñ bi-ceeyee ní ki gbāañ ki jáam-bi, ²ní ki bí-bi yii: «M-dindambi, m gbāam-ni ní, pàati-maan man ni-tɔntɔnliu dumpu kí fntí ni-taani kí dōon m-cee, ku yaa fu wúnti kutaafaau pɔlpɔlee, ní fu nìkì ni-saŋŋu.» Ní bi yíi yii bi làá dōon mmɔŋki laaba ní. ³Ní u páb-bi tikpil ní bi dāa pāatì ki kó u-dumpu, ní u púl kpɔnɔ un baa ɲá ɲkpɔnɔ-nyɔkɔee ki ɲá-bi tican ní bi jín.

⁴Bi dáá ká kaa láá kó ki dōon, ní Soodoom tiŋki yab kɔkɔ dómín ki mántii tú bi-diiku, kí yòon binaacimpɔmbi kí cáá sāa bitikpilil, bininjab kɔkɔ, ugàntil kpá. ⁵Ní bi yíin Looti ki bí-u yii: «Bininjab bin kó a-pu kunyeeu neeyee bí

la? Nyántiñ-bi doo timbi n̄ dōon n̄ bi.»

⁶Ní Looti nyáñ ki yúl kipunyɔkɔpu ki gíin punuu ki pīin, ní ki bí-bi yii: ⁷«M-nabiyaamu, m gbāam-ni, ní taa ɲamaan ikpiti gbanti. ⁸M cáá bisapɔmbi bili, baa nyí uninja. M làá cáañ-bi kí tū-ni ní ɲá-bi ni yaa là puee. Ama an yaa sá bininjab neeyee, ní taa ɲá-bi tiba, kun puee bi kó m-pu ní.» ⁹Ní bi kíi Looti yii: «Súti niin kí wàatì timbi.» Ní ki kúti ki bí yii: «Unil nee sá unimaan ní ki kó timbi ní ki là kí n̄n sá ti-bɔsoonliu. Too, ti làá ɲá-si tikpiti kí jītìn a-nicambi gba!» Niinee ní bi téee Looti mpɔn kí bàà cúú punuu kí wīi kí kó bininjabee pu. ¹⁰Ní bininjabee tãnti bi-ɲalii ki cúú Looti ɲal ki dáal-u ki kón bi-cee, ní ki dū punuu ki pīin. ¹¹Ní ki dū ijɔfi^u ki tɔ bin kɔkɔ nìn dómín ki yú kudii nyɔkɔpuee, ki yòon binaacimpɔmbi ki tin cáá sāa bitikpilil, ní baa ti wāl ní ki nyàab kipunyɔkɔ ki gū.

¹²Niinee ní bininjabee bālifi Looti yii: «A gíti cáá binib biba doooo? Nyánti a-coobi n̄ a-jipɔmbi n̄ a bisalib n̄ bin kɔkɔ péee sá a-dicaŋ-kunee kitiŋ nee poon. ¹³Di sá yii ti làá kúntí kitiŋ nee, kun puee ti-Dindaan nín gbìl bi sòon ki-kpitii pu miŋyee wīkì tikpil, ní u túnni-ti yii tí dáá kúntí-kì.» ¹⁴Ní Looti nyáñ ki tükü u-coobi bin làá dáá cáá u-bisalibee yii: «Yíkimaan kí nyā kitiŋ nee poon, kun puee ti-Dindaan làá kúntí-kì.» Ama bín nìn dākafi yii an sá tinaacin ní.

^u 19.11 ijɔfi: kpèè 2 Bib 6.18.

^w 19.16 Kpèè 2 Peet 2.7.

^y 19.22 Soowaar taapu di sá yii kiwanŋaai.

¹⁵Kutaa bíi wúntee ní ituun in bí Looti ceeyee bíi páb-u ki lì yii: «Yíkì kí yòon a-nimpuu n̄ a-bisalib liitil nee kí kpáañ nyā kí taa yànti ditafadaaldi din làá jēetì kitiŋ nee puee n̄ kpáañ-si.» ¹⁶Ama ní Looti bí ki tàantí kaa làá nyā malaa. Ní bininjab bilee cúú u n̄ u-nimpuu n̄ u-bisalib bilee ɲalii ki dáal-bi ki nyánti kitiŋ kpaanceetiŋu. Di sá yii ti-Dindaan nìn là kí fī-u ní^w.

¹⁷Bi dáal-bi ki nyántee ní bi-kansikin ubɔ bí Looti yii: «Sān kí fī a-ba! A yaa bíi sánee, á taa fàtì kí kpèè a-boon, kí taa yúl laaba. A yaa kaa là ɲkúmee, á n̄n péee sán kí cá ajoin watil pú.» ¹⁸Ní Looti bí yii: «Òò m-Dindaan, m gbāam-si! ¹⁹Tiŋman, man a-tɔntɔnliu ká diyimɔɔl a-cee. A nín fī-mi ɲkúminee, a dākā-mi kulaŋŋaŋfitiuu tikpil. Ama m yaa bí yii m làá n̄n sán kí cá ajoin watil púee, maa làá bà ní mbusu nee n̄ dáá jēetì m-pu ní m kpú. ²⁰M gbāam-si, kpèè kitimbili kiba di bí m-nyɔkɔpu nee, kaa dátì m ɲmā kí sān kí bà niin. Kitiŋ gbanti kaa náañaa! Yànti m sān kí kó ki-ni kí ɲmátì.» ²¹Ní u kíi Looti yii: «M làá gíti pɔ-si diyimɔɔl. A-puee maa làá kúntí kitimbili kin bɔti a sòon nee. ²²Malaa sān kí bál niin, kun puee a yaa kaa láá bàñ kitiŋ gbantin, maa ɲūn kí ɲá tiba.» An pu ní bi pú kitiŋ gbanti diyindi yii Soowaar^y.

²³Ŋwiiñ bíi nyēēyee ní Looti bàñ Soowaar timbiliikin. ²⁴Niinee ní ti-Dindaan yànti farwata nyánni

^t 19.1 kitiŋ punyɔkɔpu di sá laakin bi nìn kpáfí ki sòon tibotee. Niin ní bi nìn gíti jīn kinyɔŋ.

yilpu ki fōō ŋŋmi ki sītī kii utaayee Soodoom nì Goomoora timmu pu. ²⁵U nìn nāaŋ ntimu gbanti nì ditantakal din poon mu bée kòkò, ki kūū ki céetì mu-nib nì isufi nì timool kòkò^a. ²⁶Ní Looti nimpuu fātì ki kpēē u-boon ní ki kpántì diya-taŋkpal ki yúl^b.

²⁷Ku wúntì kutaafaau pòlpolee, Abraam péé ki cūti laakin u fu yúl ti-Dindaan cee ki sòoŋ nì uee. ²⁸U kpēē Soodoom nì Goomoora timmu nì ditantakal din poon mu bée watil púee, ki ká ŋmínyiim nyēē kitij ki òkù ki jóm, a li kii kipaai nyiimee.

²⁹Ŋyunti ŋun Unimbòti nìn kúnti ntimu mun bí ditantakal poonee, waa nìn sún̄tì Abraam pu ní ki fīi Looti ki nyántì kitij kin poon u nìn kóoyee ki wāatì ní ki nín nāaŋ-kì.

Moowaab nì Am̄n yab nyeeŋu

³⁰Looti nìn fàŋkí kí nìn kóò Soowaar tiŋkin, an puee ní u kpáaŋ u-bisalib liitil ki yíkì ki tin kóòŋ ajoin pu itaŋkpalòkò. ³¹Dalbee ní ukpil bí u-naal yii: «Ti-baa púl, ní bininjab mun kpá doo tí mōŋ-bi kii an nín péee sá bàà ŋma mōŋ puee. ³²Yántì tí nyùntì ti-baa ndaam, kí dōoŋ u-cee kí màal-u mbiyaamu ú ká inibool.»

³³Kujoou gbantee ní bi nyùntì bi-baa ndaam ní u gbí, ní ukpil dōoŋ u-baa cee kunyeeu gbanti. U-baa kaa nìn kpáaŋ bēē ŋyunti ŋun u kóoŋ ki dōoŋee nì ŋyunti ŋun u yíkèe gba. ³⁴Kutaa wúntèe ní ukpil tükü u-naal yii: «M fu dōoŋ ti-baa cee kunyeeu. Tí gítì nyùntì-u ndaam

kunyeeu nee si mun í cùú dōoŋ u-cee, tí ŋmā kí tī ti-baa inibool.» ³⁵Ní bi tí nyùntì bi-baa ndaam kunyeeu gbanti, ní kiwaayee mun cūti ki dōoŋ bi-baa cee, ní bi-baa kaa kpáaŋ bēē ŋyunti ŋun u kóoŋ ki dōoŋee nì ŋyunti ŋun u yíkèe gba.

³⁶Niinee, Looti bisalib liitilee dūu cáá u-pool. ³⁷Ní ukpil màl kibininjabiki ní ki pú-kì diyindi yii Moowaab. Ún̄ di sá dín pu nee Moowaab yab naanja. ³⁸Ní u-naal mun màl kibininjabiki ní ki pú-kì diyindi yii Been-Amii. Ún̄ di sá dín pu nee Am̄n yab naanja.

Abraam nì ubòti Abimeeleeki bōti

20 ¹Abraam yíkì niinee ní ki nín cá Neegeeb tiŋkin, ní ki cūti kāl Kadeesi nì Suur kansikin, ní ki dāa yíkì niin ki cūti kóòŋ Geeraar. ²Abraam nìn lī binib cee yii u-nimpuu Saara sá u-niisal ní. An pu ní Geeraar bōtiu Abimeeleeki tú bi cūú Saara ki cūnni-u. ³Kunyeeuee ní Unimbòti dōmīn Abimeeleeki cee kudamintiiu poon ní ki bí-u yii: «A làá kpú unimpu un a fōō ki làá cáá nee pu, kun puee u cáá cal.» ⁴Abimeeleeki kaa nìn dá làá gbēē unimpuee ní ki lī yii: «Ti-Dindaan, a làá kúntì kitimmōŋ nib bàà bi yaa kaa ḡá ikpiti ibaaa? ⁵Abraam u-ba di tükü-mi yii u-niisal dee, ní unimpu u-ba mun lī yii Abraam sá u-niija. An puee tin man ḡá nee, m ḡá nì nlandòkòm̄nti ní, maa yántì.»

⁶U-damintiiku kubaantiiu gbanti poonee ní Unimbòti bí-u yii: «Man

m-ba nyí yii an sá nì nlandòkòm̄nti ní a ḡá mīn. Man di cūú-si á taa yántì-mi, an pu ní maa yántì a gbēē-u. ⁷Kòŋkònee, giin unimpuee kí tī u-cal, u sá m-bònaatiliu ní, u làá mèè kí tī-si á taa kpú. Ama a yaa kaa giin u-nimpuu ki tī-u, á n̄n nyí yii sii nì a-yab kòkò làá kpú.»

⁸Abimeeleeki fintì kutaafaau pòlpolee ní ki yíin u-tòntòliibi kòkò ní ki dū an bōtee ki máafi-bi, ní tifaandi cūú-bi tikpil. ⁹Ní Abimeeleeki yíin Abraam ní ki bālifì-u yii: «Ba ḡá ní a ḡá-ti mimmee? Tilati ní m yintiŋ-si ní a bàà làá dū man nì m-beelin yab kí kòŋ ikpitikpaan poon mīn? A ḡá-mi digangam un kaa máaŋ bí ḡá unilee.» ¹⁰Ní ki gítì bí yii: «Ba di yántì ní a ḡá mīn?» ¹¹Ní Abraam kí-u yii: «M dākafi yii doo nib kaa fàŋkí Unimbòti, bi yaa ká m-nimpuu, bi ḡūn ki kpò-mi kí fōō-u. ¹²Ama nì mīn kòkòee, u baasi sá m-niisal ní. Di sá man nì u pēē baa ní kaa pēē na, an pu ní m ḡúŋ kí cáá-u. ¹³Unimbòti nín yántì m yíkì m-tiŋkin m-baa cee kí bíi yíinee, m tükü m-nimpuu yii: <Min ní a làá dākà yii a nēēn-mee di sá laakin kamaa ní ti yaa bàŋee, á n̄n yí-mi yii a-niija. >»

¹⁴Niinee ní Abimeeleeki cūú inaa nì ipii nì ijoobu nì iyumbu bininjab nì binimpoobi ki tī-u, ní ki giin u-nimpuu Saara mun ki tī-u. ¹⁵Ní ki bí-u yii: «Kpèè, m-tiŋki di dō a-nimbiin nee, lēē laakin ní a lēē kí n̄n kóò.» ¹⁶Ní ki bí Saara yii: «Kpèè, m tī a-niija animbil jitòmbi kutuku

nee kí dākà bin kòkò bí a-ceeyee yii tibòti tin jítèe, baa ká a-bòkpil.»

¹⁷Niinee ní Abraam mēē Unimbòti ki tī Abimeeleeki nì u-nimpuu nì u-tòntòliibi binimpoobi ní Unimbòti fātì piiti-bi mmaal! ¹⁸Di sá yii tin nìn jítì Abraam nimpuu Saara puee yántì ti-Dindaan piin Abimeeleeki nì u-dicaŋku yab kòkò maalinu.

Isaaki màaltam

21 ¹Ŋyunti bāaŋ ní ti-Dindaan bīn Saara boon ní ki lafun ḡá min u nìn pōoŋee ki tī-u. ²Nì min kòkò Abraam nìn púl tikpilee, Saara cáá dipool ki màl-u kibininjabiki ŋyunti ŋun Unimbòti nìn péee yóoŋ Abraamee deedeec. ³Ní Abraam pú kibiki kin Saara màl-uee diyindi yii Isaaki. ⁴Kibikee ḡá iwiin iniyeee ní Abraam gíi-kì dikpancandi kii Unimbòti nín nìn tükü-u yii ú ḡá pueed. ⁵Abraam nìn cáá abin dilaataal ní ki nín màl u-biki Isaaki. ⁶Ní Saara bí yii: «Unimbòti yántì m lán! Mīn ní bin kòkò làá gbìl m-bōti neeyee mun làá lā.» ⁷Ní ki gítì bí yii: «Ŋma di nìn ḡūn kí lè Abraam cee yii man Saara dāa bí kí ḡmāb kibiki? Ama nì mīn kòkòee, m màl-u kibininjabiki u-puti poon!»

Bi jīn Agaar nì u-biki Isimaayeel

⁸Isaaki cíkitì, ní bi gíi-u dibiil. Ŋwiin ŋun bi gíi-u dibiilee ní Abraam yántì bi jín jijaakpaan ubo.

⁹Saara kpēēyee, Agaar un sá Eejipiti tiŋkinee biki kin u màl

^a 19.25 B. 24-25: dūu ŋm̄nti nì Maat 10.15, 11.23-24, Luuki 10.12, 17.29, 2 Peet 2.6, Juudi 7.

^b 19.26 Kpèè Luuki 17.32.

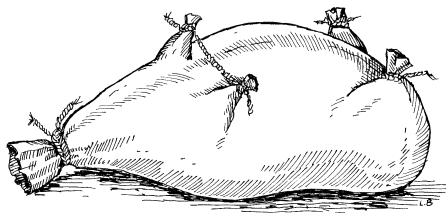
^c 21.2 Kpèè 18.10, Eebru 11.11.

^d 21.4 Kpèè Atuuu 7.8.

Abraamee di bí ki lāā Isaakee. ¹⁰Ní Saara bí Abraam yii: «Jà uyumbu nee nì u-biki. Di sá yii u-biki nì man biki Isaaki kaa máaān ki kpāfi kí jí a-fakal^{ee}.»

¹¹An bōtee nìn wūñ Abraam tikpil, kun puee Isimaayeel mun nìn sá u-biki ní. ¹²Ní Unimbōti bí-u yii: «A-jipōon Isimaayeel nì u-na bōti í taa wà-si. Gbìl kí tīñ Saara, kun puee an sá Isaaki di làá dāá màal a-naantiibi bin làá dāá fōō a-yindeef. ¹³Ama, m làá yànti uyumbu bikee mun í dāá kpántí ditimbuŋkpaandi baa, kun puee u sá a-maaliŋun ní.»

¹⁴Kutaafaau pòlpolee ní Abraam yíki ki nyàaāb kpōnōb, ní ki dū nnyim ki gbéeñ kuloou ki dūu būkuñ Agaar, ní ki nyánti u nì u-biki. Agaar búnti ki tú ki yīñ kuteeu pu Beerseeba^g jandi pú. ¹⁵Nnyim dāa dōd kuloou poonee ní Agaar cáá u-biki ki bíl kisubiki kiba taapu mboonni. ¹⁶Ní ki sūti ki cūti kál ŋkpaanceeti, kun puee u lí u-noon yii: «Maa là kí ká kibiki nee nín làá kpú puee.» An puee u kán ndan ní ki sūñ ki yíkintí. ¹⁷Niinee Unimbōti gbìl kibikee bí sūñ, ní

Kuloou (21.15)

^{ee} 21.10 Kpèè Gala 4.29-30.

^f 21.12 Kpèè Room 9.7, Eebru 11.18.

^g 21.14 Beerseeba taapu ŋūñ kí nīn sá yii: «dipùtil lōkō àá biluli lōkō.»

u-tuunŋu kālīn yilpu ki yīñ Agaar ki bí-u yii: «Agaar, ba kpá-si ní? Taa fāŋki tiba, kun puee laakin a-biki bí nee, ki-siim bàñ Unimbōti. ¹⁸Yíkí ki cūú yōñ kibiki kí nīn ŋúb-kì tiŋan, kun puee m làá yànti kí dāá nīn sá ditimbuŋkpaandi baa ní.» ¹⁹Ní Unimbōti yànti u-nimbiliŋ ŋaati ní u wál dinyimbōbil nì nnyim, ní ki cūti ki lún ki gbéeñ kuloou ní ki cáaā ki nyūnti u-biki.

²⁰Unimbōti yúl kibikee boon ní kí wīñ ki gbínti kupōon ki kóò, ní ki kpánti ukpan ki tòò ipiin. ²¹U nìn kóò kupōou kun nìn bí Paaran tiŋkinee ní u-na dāa cáá unimpu Eejipiti ki tī-u.

Abraam nì Abimeeleeki pūti ki pōon tōb

²²Ŋyunti gbantee ní Abimeeleeki nì u-janjakpiliu Piikool dōmīñ Abraam cee ní Abimeeleeki bí-u yii: «Ti ká yii tin kōkō a bí ki ŋáaānee, Unimbōti bí a-cee. ²³Mīñ puee pūti nì Unimbōti doo nee yii aa làá nyā man nì m-biyaamu nì m-naantiibi boon, ní ki làá ŋá man nì m-tiŋki kin poon a kóò nee tiŋan kii ti mun nín ŋá-si tiŋan puee.» ²⁴Ní Abraam kí-u yii: «M pūti yii m làá ŋá mīñ.»

²⁵Ama ní Abraam dū lōkō un u gbīn ní Abimeeleeki tōntōnliibi ŋá mpon ki fōōyee bōti ki bíl u-nimbiin. ²⁶Ní Abimeeleeki bí-u yii: «Maa nyí un di túñ an tundee. Si mun a-ba kaa lí tibōti gbanti m-cee, maa tí gbìl-tì ubō cee dalba, see díñ.»

²⁷Niinee Abraam cūú ipii nì ijoobu

nì inaa ki tī Abimeeleeki, ní bi-liitil pūti ki pōon tōb. ²⁸Ní Abraam gānti ipisal iluli ki yōon. ²⁹Abimeeleeki ká mimmee ní ki bālifí-u yii: «Ba pu ní a gānti ipisal iluli nee?» ³⁰Ní Abraam kí-u yii: «M gānti-i ki sūñ kí tī-si án nīn sá kudaanŋu yii man di gbīn lōkō nee.» ³¹An pu ní bi yī mpaan gbanti yii Beerseeba, kun puee niin ní bi-liitil nìn pūti.

³²Bi nín pūti ki pōon tōb Beerseeba niinee, ní Abimeeleeki nì u-janjakpiliu Piikool fātii nín kùñ bi-dumpu Fiiliistii yab tiŋkin. ³³Ní Abraam cōon busubu bun bi yī yii tamariisee Beerseeba ní ki jáaān ti-Dindaan Unimbōti un péé bí kí nīn cá jaanjaanee. ³⁴Abraam nìn kál Fiiliistii yab tiŋkin ki yūnti tikpil.

Unimbōti cōŋki Abraam

22 ¹Mīñ boonee, Unimbōti cōŋki Abraam. U nìn yīñ-u yii: «Abraam!» Ní Abraam kí yii: «M sèé!» ²Ní Unimbōti bí-u yii: «Yōon a-jipōmbaabil Isaaki un a nēēnee kí nīn cá Mooriya tiŋkin. A yaa bàñ niinee, á dū-u kí ŋá saraawōkaa^{gb}. M làá dākā-si dijool din pu a làá ŋá-mi saraa gbantee.»

³Abraam yíki kutaafaau pòlpolee ki kpāl u-maŋki ní ki yōon u-tōntōnliibi bili ki kúti u-jipōon Isaaki pu, ní ki látì idō in bi làá tin dūú ŋá saraawōkaayee. Bi bónti mīñ ki dōōyee ní ki búnti laakin Unimbōti bí yii bí cūee. ⁴Bi búnti mīñ, winta dalee, Abraam kpēē u-nyōkpuee, ní ki wál laakin Unimbōti bí yii bí cūee pánni ndan. ⁵Ní u bí u-tōntōnliibi

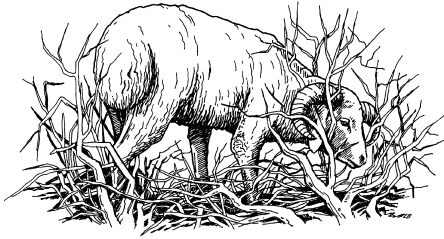
bilee yii: «Nimbi í gbínti doo nì kimaŋ, man nì m-jipōon í càatì lapu doo kí jáaān Unimbōti kí fātīñ.»

⁶Niinee Abraam fōō idō in u làá tin dūú kpāā kí ŋá saraawōkaayee u-tōntōnliibi cee, ki dūu tūñ u-jipōon Isaaki, ní ki ŋúb u-ba ŋŋmi nì kijiki, ní bi-liitil nóó ki nín cá. ⁷Bi cée ní Isaaki bí u-baa yii: «M-baa!» Ní u-baa kí-u yii: «M-biki, m sèé.» Ní u bí-u yii: «Kpèè, ŋŋmi sōō, idō mun sōō! Kin dipibil din ti làá tin dūú ŋá saraawōkaa gbantee díñ bí la?» ⁸Ní u-baa kí-u yii: «M-biki, Unimbōti u-ba di làá tin tī-ti dipibil din ti làá dūú ŋá saraawōkaayee.»

Ní bi nín nìkì bi-saŋŋu. ⁹Bi bàñ laakin Unimbōti dākā-bi bí cūee, ní Abraam máñ niin nsaraafan, ki kófi idō ki páaān ní ki bóob u-jipōon Isaaki ki páaān idōee pu. ¹⁰Abraam ŋá mīñ ki dōōyee ní ki tānti u-ŋal ki yōon kijiki kí bàà lànti u-jipōon. ¹¹Kpalaayee ní ti-Dindaan tuunŋu téenní yilpu ní ki bí yii: «Abraam! Abraam!» Ní u kí yii: «M sèé.» ¹²Ní ntuunee bí-u yii: «Á taa dū kijiki kí gbēē kibikee ní kaa nín ŋá-kì tiba. Di sá yii kōŋkōnnee m bēé yii a fāŋki Unimbōti, kaa yī kí dū a-jipōmbaabil kí ŋá saraawōkaa kí tī-u.»

¹³Ntuun sōon mīñ ki dōò, Abraam fātèe, upija di yú u-yiŋyi lōkō kisugbooyee, ní u cūti cúuñ ki cáaān ki kūū kí ŋá saraa ki téēñ u-jipōon yil pu. ¹⁴Ní ki pú mpaan gbanti diyindi yii: «Ti-Dindaan di tì.» An pu ní díñ pu nee, bi lì yii: «Ti-Dindaan jool yilpu ní u tì-ti kun lóò-tee.»

^{gb} 22.2 Mooriya: kpèè 2 Kroo 3.1. - saraawōkaa: bi dù kuwaŋkuluu kun bi dūu ŋá saraayee kōkō ní kí wà ŋŋmi: kpèè Eebru 11.17-19.

*upija di yú u-yinyi lōkō
kisugbooyee (22.13)*

¹⁵Ní ti-Dindaan tuuŋŋu tí yíinní Abraam yilpu nliitiim ¹⁶ki bí yii: «Ti-Dindaan nín lī pu ki síiñee sèé: <Kii a nín kaa yíi ki bàà làà dū a-jipɔmbaabil kí ñá saraa kii m nín bí yii á ñá puee, m pūti nì m-ba yii ¹⁷m làà biin a-boon tikpil. M làà bütì a-maaliŋu ñú nīn wīkí kii iŋmalbijaa nín kpátì kutaa pu puee, kí nīn wīkí kii tiŋku gbanti bulee. A-naantiibi di làà nīn pée pɔɔn bi-nannanliibiⁱ. ¹⁸A-maaliŋu pu ní m làà dāá dī kí biin kitij pu timbuŋŋi kɔkɔ nib boon, kun puee a pīlifi m-nyɔkɔ.>» ¹⁹Mín boonee ní Abraam fātì ki nín gitiñ u-tɔntɔn-liibi cee. U bāañ-bee ní bi-kɔkɔ nín fātīñ Beerseeba tiŋkin. Beerseeba tiŋki gbanti ní Abraam nīn kòd.

²⁰Tīñ jíti boonee ní bi tükū Abraam yii Miilka mun màl u-naal Naakɔɔr mbiniñjabiyaamu. ²¹Usi di sá ujipɔŋkpil, ní u-naal Busi dī, ní ki páañ Aram baa Keemuyee ²²nì Keeseedi nì Asoo nì Piildaasi nì Yidilafi nì Beetuweel. ²³Mbiniñjabiyaamu munii mun Miilka màl Abraam naal Naakɔɔree

ⁱ 22.17 Unimbɔti poondi: kpèè Eebru 6.13-14. - *kí nīn wīkí*: kpèè Eebru 11.12.

^j 23.4 unicaan: kpèè Eebru 11.9, 13. - *Kí dā dikaakul*: kpèè Atuuñ 7.16.

^k 23.9 Doooyee, Isirayeel yab nīn síb bi-nib itaŋkpalkɔn ní.

dee. Beetuweel bisal di sá Reebeeka. ²⁴Naakɔɔr nīn giti cáá ubɔnti ubɔ bi yíi-u yii Reewuma, u mun nīn màl-u mbiniñjabiyaamu. Bīñ di sá Teeba nì Gaam nì Taasi nì Maaka.

Abraam dá kitij kí síb u-nimpuu Saara

23 ¹Saara ñá abin dilaataal nì mmuŋku nì abin aluli ní ki nín kpī. ²U kpī Kiiriyati-Ariba, an dākà yii Eebrɔn, Kanaan yab tiŋkin. Ní Abraam dómiñ kí yáliŋki kí súñ u-nimpuu Saara kpool. ³Abraam súñ kí dódyee ní kí yíki u-nimpuu utañkpīil cee kí cūti kí ká Eeti yab kí bí-bi yii: ⁴«M sá unicaan ní kí kòd ni-kansikin doo. Ní pɔmaan-mi kuceeu m síb m-nimpuu^j.» ⁵Ní Eeti yab kí-u yii: ⁶«Pīlifiñ-ti, ukpil! A sá Unimbɔti niliu ubɔ ní kí kòd ti-kansikin. Lēē ti-tañkpīifali poon ñun pée ñāñ a-ceeyee kí síb a-nimpuu. Bàà ubɔ ti-kansikin kaa làà yíi yii á taa síb a-niliu u-tañkpīifaliŋu poon.»

⁷Ní Abraam yíki kí gbāañ Eeti tiŋki yab nimbiin, ⁸ní kí bí-bi yii: «Ni yaa lafun kí tiŋman yii m síb m-nimpuuee, ní gbāañ Soowaar jipɔɔn Eebrɔn, ⁹ú tī-mi u-tañkpalkɔŋu^k ñun bí Makipeelee. U-tañkpalkɔŋu gbanti bí u-kpaabukuŋu. Ú dū-ñu kí nyāfiñ-mi ni-kɔkɔ nimbiin án kpánti mpaan ñun m làà nīn síb m-nib ni-kansikinee. M làà pà-u ñu-nyampooku nín sá puee deede.» ¹⁰Eebrɔn gbanti nīn ká u-nabiyaamu Eeti yab kansikin,

ní kí nīn kí Abraam, Eeti yab bin kɔkɔ nīn dómiñ kí ká bi-tiŋki punyɔkɔpuee nimbiin yii: ¹¹«Aayee, ukpil! Pīlifiñ-mi, maa làà nyāfiñ-si kusaau nì ntaŋkpalkɔ ñun bí ku-poonee. M làà dūu pɔ-si ní m-nabiyaamu kɔkɔ nimbiin, á cū kí síb a-nimpuu.»

¹²Ní Abraam fātì tí gbāañ binib gbanti nimbiin ¹³ní kí bí Eebrɔn, samaa kɔkɔ nimbiin yii: «M gbāañ-si, gbīl kí tīñ-mi. Yānti m dā kusaau gbanti kí pà-si ku-daaku nín sá puee, á fōō m ñmā kí síb m-nimpuu niin.» ¹⁴Ní Eebrɔn kí Abraam yii: ¹⁵«Ukpil, kusaau gbanti nimbiñmiiku jitɔmbi alaataa anaa kaa ñūñ kí nīn sá tiba man nì si kansikin, cáá a-nimpuu kí síb.»

¹⁶Niinee ní Abraam gbīl kí tī nīn Eebrɔn ní kí ñmānti kusaau daaku nimbiliŋ jitɔmbi alaataa anaa, kii bi nín nīn pée kpánti puee kí tī-u, kí nóo nì u nín nīn lī pu Eeti yab kɔkɔ nimbiinee. ¹⁷An nín dī pu ní Eebrɔn saaku kun bí Makipeela, Mamiree nyɔkɔpuee nì ntaŋkpalkɔ ñun nīn bí kusaau gbanti poonee nì isufi in kɔkɔ nīn yú ku-poonee ¹⁸dūu kpánti Abraam wantee dee. Eeti yab nì bin kɔkɔ nīn kpáfi kitij gbanti punyɔkɔpuee nimbiin ní tīñ gbanti kɔkɔ nīn jíti.

¹⁹Mín boonee ní Abraam cáá u-nimpuu Saara kí síb ntaŋkpalkɔ gbanti poon, Makipeela saakun Mamiree cañin, an dākà yii Eebrɔn, Kanaan yab tiŋkin. ²⁰Ki yōon yaadal wiŋŋu ní Eeti yab dū kusaau nì ntaŋkpalkɔ ñun bí ku-poonee

kí nyāfiñ Abraam ní an kpánti u-wanti, u dūu ñá kuceeu kí síb u-yab.

Isaaki nimpucáatam

24 ¹Abraam nīn púl tikpil, ní ti-Dindaan mun nīn biin u-boon ajan kɔkɔ pu. ²Dalbee, Abraam yíñ u-tɔntɔnliu un yúnti u-cee kí sá ukpil kí kpèè u-wanti kɔkɔee ní kí bí-u yii: «Dū a-ñal kí tíkiñ m-tapandi taapu^{kp}. ³M là á pūti ti-Dindaan yilpu nì taapu Nimbɔtiu yii aa làà cáá Kanaan yab bin kansikin m kòd nee sapɔmbi ubɔ kí tī m-jipɔɔn. ⁴Ama a làà cū m-dicaŋku poon ní kí cáá unimpu kí tī m-jipɔɔn Isaaki.» ⁵Ní u-tɔntɔnliuee kí-u yii: «An yaa yíi, unimpu kaa làà dāá kí kí nóoñ-mi kí dāañ kitij kin poon ti bí nee. Mimmee m dāá gíñ a-jipɔɔn a-tiŋki kin poon a yíkiñeeeee?» ⁶Ní Abraam bí-u yii: «Aayee, á taa pée màkañ ñwindal yii a làà gíñ m-jipɔɔn m-tiŋkin. ⁷Ti-Dindaan yilpu Nimbɔtiu un yōonñ-mi m-tiŋkin nì m-baa cindinee di sōon kí pūti kí tükū-mi yii: <M làà dāá dū kitij kin poon a bí nee ní kí tī a-naantiibi.> Unimbɔti gbanti di làà tōñ u-tuŋŋu ní ñú ceeñ-si niin ní á ká unimpu kí tī m-jipɔɔn. ⁸Ama unimpu yaa yíi yii waa làà nóo-si kí dāañ dooyee, mimmee a nyāñ dipūtil din m yānti a pūtèe bɔtin. Nì mín kɔkɔee, á taa gíñ m-jipɔɔn m-tiŋkin.» ⁹Bi sōon mín kí dódyee ní utɔntɔnlee dū u-ñal kí tíkiñ u-kpiliu Abraam tapandi taapu ní kí pūti yii u làà

^{kp} 24.2 Eebru yab ceeyee, á dū a-ñal kí tíkiñ unil tapandi taapuee sá kii ti-cee tibɔti yaa páb, unil nín lī u-juti yii ú fáá u-ñaan kí pūti puee ní.

ɲá mǎn. ¹⁰Boonee ní utóntónlee yóòh u-ƙpiliu gutaamui saalaa ní ki lēē u-ƙpiliu gaajawanti poon tiwammóntiil tikpil, ní ki búnti Aram-Naarayyim^l, Naakɔɔr tiŋkin watil pú.

¹¹U bànee ní ki cáá igutaamu ki gbāaḥ dinyimbɔbil din bí ki piliḥ kitiŋinee caŋin. An nɪn sá kujoou ɲyunti ɲun binimpoobi dɔoḥ ki lúu nnyimee ní. ¹²Ní u mēē yii: «Ti-Dindaan, m-ƙpiliu Abraam Nimbɔtiu, m gbāaḥ-si, dākà m-ƙpiliu Abraam a-ɲanti kí yànti m ká kun m nyàabēē dīn. ¹³Kpèè, m yú dinyimbɔbil caŋin ní nee ní bisapɔmbi nyēēn kitiŋin ki dɔoḥ ki lúu nnyim. ¹⁴Usapɔɔn un m yaa bí yii: <M gbāaḥ-si, ƙpòoḥ a-baŋki m nyɔ, > ní u yaa bí-mi yii: <Nyɔm m lún kí tī a-gutaamui mun n nyɔēē, > usapɔɔn gbanti n nɪn sá un a lēē kí tī a-tóntónliu Isaakee. A yaa ɲá mimmee ní m làá bēē yii a ɲá m-ƙpiliu tiŋan.» ¹⁵U dáá bí sòoḥ kaa láá ɲmí ní usapɔɔn un bi yí Reebeekē tún u-baŋki u-gbigbil pu^m ki bāaḥ. Reebeeka baa di nɪn sá Beetuweel, ní u-naanja sá Abraam naal Naakɔɔr, ní u-naan sá Miilka. ¹⁶U nɪn ɲān kunyaanɲu tikpil ní kaa nɪn nyí uninja. U bànee ní ki kó ki lún nnyim ki gbēēn u-baŋki ki fātii nyán kí nɪn kùh.

¹⁷Ní utóntónlee sáḥ ki kintì-u ní ki bí-u yii: «M gbāaḥ-si, pō-mi a-nyim fiii m nyɔ.» ¹⁸Ní usapɔɔnee kí-u yii: «Uƙpil, m làá tī-si á nyɔ.» Niinee ní u túuti u-baŋki malaa ní ki tī-u

nnyim u nyùh. ¹⁹Usapɔɔnee tī-u u nyùh ki dóyēē ní ki bí-u yii: «M làá lún kí cáaḥ a-gutaamui kɔkɔ n nyɔ kí bál.» ²⁰U lī mimmee ní ki ƙpáati nnyim min kā kibañinee ki sītì laakin tiwanɲuti nyūēē ní ki tóoti ki cūti ki giti lúnní. U nɪn giti ki lúuḥ mǎn ní igutaamu kɔkɔ dāa nyùh ki bál. ²¹Ní utóntónlee kíh ki yú ki kpèē usapɔɔnee soooo ki dākafi u-noon yii ti-Dindaan kalin biḥ u-sañɲuee pu níi!

²²Igutaamu nyùh ki dóyēē ní utóntónlee lēē sindaariya bɔmbiki kin bi cáa tūuntí dimañfalee, kì nyim kii graambi biluu, ní ki lēē sindaariya bɔmbiliŋ ɲin bi cáa fūuntí ɲalee ali, ɲin ƙpáfi ki nyim kii graambi kulaafaau ní ki dūu tī usapɔɔnee. ²³Ní ki bí-u yii: «Ŋma bisal di sá-si ní? Ti ɲūh kí ká a-baa dumpu mpaan kí dōoḥaaa?» ²⁴Ní usapɔɔnee kí-u yii: «M-baa di sá Beetuweel, Naakɔɔr nɪn u-nimpuu Miilka jipɔɔn.» ²⁵Ní ki giti bí-u yii: «Timool nɪn tifaal bí ti-dumpu tikpil á tī a-gutaamui, mpaan mun bí ní dōoḥ.»

²⁶Niinee ní utóntónlee gbāaḥ ki jáaḥ ti-Dindaan, ²⁷ní ki bí yii: «M nyɔŋkí ti-Dindaan, m-ƙpiliu Abraam Nimbɔtiu un ɲāaḥ-u tiŋan múlmul kaa gbèentēē! Úh di tí ƙpòoti-mi ki cáaḥ ki kòh m-ƙpiliu nabiyaaumu cindin táb.»

²⁸Niinee ní Reebeeka sáḥ ki nín kùh ki cūti máafi tin jítēē kɔkɔ. ²⁹U nɪn cáá niija bi yī-u yii Laaban. Ní Laaban sáḥ ki nín cá utóntónlee

cee dinyimbɔbil caŋin. ³⁰Ŋyunti ɲun Laaban ká kibɔmbiki kin bi cáa tūuntí dimañfalee, nɪn abɔmbil ɲin u-niisal fūuñee nɪn u nín tí gbīl u-niisal nín máafi tin utóntónlee sòoḥ nɪn uee, ní u nín cá utóntónlee cee ki tin ká-u dinyimbɔbil caŋin, u yú ki kól u-gutaamui. ³¹U bànee ní ki bí-u yii: «Dāaḥ, sii un boon ti-Dindaan biḥnee. Man bónti a-diiku nɪn a-gutaamui dooḥu laŋki. Ba ɲá ní a giti yú mmɔŋki?»

³²Ní utóntónlee cūti ki kó bi-dumpu, ní Laaban gúti igutaamu wanɲuliŋ ní ki tī-i timool nɪn tifaal, ní ki cáaḥ nnyim ki tī utóntónlee nɪn bin nóoḥ-uee bí fínti bi-taaji. ³³U dóyēē ní ki cáaḥ tiŋin ki yóoḥ-bi, ama ní utóntónlee bí yii: «See m sòoḥ tin m cáyēē kí wàati ní kí nín jī tiŋin.» Ní Laaban bí yii: «Too, an yaa sēē, sòoḥ.» ³⁴Ní utóntónlee bí yii: «Man sá Abraam tóntónliu ní. ³⁵Ti-Dindaan biḥ m-ƙpiliu boon tiŋan ki yānti u ƙpánti unikpaan. U tī-u ipii nɪn ɲoobu nɪn inaa nɪn animbil nɪn sindaariya, ki tī-u bitóntónliibi bininjab nɪn binimpoobi, nɪn igutaamu nɪn mmamu. ³⁶M-ƙpiliu nimpuu Saara māl-u kibininjabiki u-nimpunaatiiti poon, ní u dū u-gaajawanti tin u cáyēē kɔkɔ ki tī kibikee. ³⁷Ní m-ƙpiliu yānti m pūti ki pōoḥ-u. U nɪn lī yii: <Taa cáá Kanaan yab bin kansikin m kóoḥ nee sapɔmbi ubo kí tī m-jipɔɔn. ³⁸Ama, cū m-dumpu, m-cindi poon táb kí cáá usapɔɔn kí tī m-jipɔɔn. > ³⁹Ní m bālifi-u yii: <Kin unimpu yaa kaa là kí nóoḥ-mi fáà! > ⁴⁰Ní u kí-mi yii: <Ti-Dindaan un m nóoyēē làá tōh u-tuunɲu ɲú cēēn-si a-sañu n

còoḥ tiŋan, á ɲmā kí ká unimpu m-dumpu, m-cindi poon táb kí tī m-jipɔɔn. > ⁴¹U giti bí-mi yii: <A yaa cūti m-dumpu, m-cindi poon ní baa kí kí tīn-si usapɔɔnee, a nyán dipūtil din m yānti a pūtēē bōtin. > ⁴²Di sá m yíkín ki dūu bāaḥ dīn nee dinyimbɔbil taapu ní ki bí yii: <Ti-Dindaan, m-ƙpiliu Abraam Nimbɔtiu, nɪn ɲun m bí ki còoḥ nee, á tūtuḥ-mi! ⁴³Kpèè, m bāaḥ ki yú dinyimbɔbil nee caŋin. Usapɔɔn un yaa bāaḥ kí lún nnyim ní m bí-u yii: «M gbāaḥ-si, pō-mi a-baŋki poon nnyim m nyɔ,» ⁴⁴ní u yaa kí-mi yii: «M làá tī-si á nyɔ kí lún kí tī a-gutaamui mun n nyɔēē,» yānti an sapɔɔɲwuee n nɪn sá unimpu un sii ti-Dindaan lēē kí tī m-ƙpiliu jipɔɔnee. > ⁴⁵Maa láá dākafi mǎn m-pɔbilin ki dòo, ní Reebeeka pāaḥnɪn ki tún u-baŋki u-gbigbil pu ki dómín ki sītì dinyimbɔbilin ki lún nnyim, ní m mēē-u yii: <M gbāaḥ-si, pō-mi nnyim m nyɔ. > ⁴⁶Ní u túuti u-baŋki u-gbigbil pu malaa ki bí yii: <Nyɔ, a yaa nyūñee m lún kí cáaḥ a-gutaamui mun n nyɔ. > U tī-mi m nyūñee ní ki lún ki cáaḥ m-gutaamui mun nyùh. ⁴⁷Ní m bālifi-u yii: <Ŋma bisal di sá-si ní? > Ní u bí yii: <M-baa di sá Beetuweel, Naakɔɔr nɪn u-nimpuu Miilka jipɔɔn. > Niinee ní m dū kibɔmbiki ki túuḥ u-mañfal, ní ki dū abɔmbil ki fūuḥ u-ɲalii. ⁴⁸Ní ki gbāaḥ ki jáaḥ ti-Dindaan ní ki nyɔŋkí úh m-ƙpiliu Abraam Nimbɔtiu, u nín ƙpòoti-mi ki tókòḥ nsammónti pu m dāa bāaḥ ki ká m-ƙpiliu maaliŋu poon usapɔɔn kí tī u-jipɔɔnee. ⁴⁹Kɔŋkɔḥnee ni yaa là

^l 24.10 Aram-Naarayyim taapu sá yii <Aram ibun ili. > An di giti sá Padan-Aram ní ki bí Meesoopootamii tiŋkin.

^m 24.15 Eebru yab biḥ kaa nɪn tūntí tiwan bi-yiliŋ pu, bi nɪn tūntí bi-gbigbil pu ní.

kí nǎ m-kpiliu tiŋan nì ibaamɔnee, ní kíf <iin> àá <aayee>, ní án yaa sá m túl ŋgiil puɔɔ, ŋgan puɔɔ, m bée.»

⁵⁰Ní Laaban nì Beetuweel bí-u yii: «Tibɔti nee poonee, timbi kaa ti péee cáá tiba kí lì, kun puee ti-Dindaan di yánti an nǎ mín. ⁵¹Kpèè Reebeeka di sí a-nimbiin nee. Yòon-u kí cùnmi kí tī a-kpiliu jipɔɔn ú cáá-u kii ti-Dindaan nín lī puee.» ⁵²Abraam tɔntɔnliu nín gbīl an bɔtee ní u gbān ki jáam ti-Dindaan. ⁵³U jáam ti-Dindaan ki dóðyee ní ki nyánti animbil kúti wanti, nì sindaariya wanti nì tiwampeenkaal ki tī Reebeeka, ní ki tī u-niija nì u-na mun tigaajawan tikpil. ⁵⁴U nǎ mín kɔkɔ ki dóðyee ní u nì u-yab bin céèní-uee nín jín ki nyūn ní ki kɔ ki dōon.

Bi fīnti kutaafaauuee ní u bí-bi yii: «M làá mèè-ni nsan kí nīn gítí m-kpiliu cee.» ⁵⁵Ní usapɔɔn niija nì u-na bí-u yii: «Yánti usapɔɔn n gítí kál ti-cee iwiŋkaanŋkaa kii iwiin saalaa pu. Mīn boonee ní á nín kpáan-u kí búntí.» ⁵⁶Ní u kíf-bi yii: «Ti-Dindaan nǎnŋkì m-saŋŋu ki tī-mi, ba nǎ ní ni gítí tàantí-mi? Pɔmaan-mi nsan m nīn gítí m-kpiliu cee.» ⁵⁷Ní bi bí yii: «An yaa sée, tí yīn usapɔɔn u-ba kí bālifi-u kí kpèè!»

⁵⁸Ní bi lafun yīn-u ki bālifi-u yii: «A làá nóó uninja neeee?» Ni u kíf-bi yii: «Iin m làá nóó-u.» ⁵⁹Ní bi yánti Laaban niisal Reebeeka nì unimpu un nīn lōo-uee yíkì ki nóó Abraam tɔntɔnliu nì bin céèní-uee ki búnti.

⁶⁰Bi làá yīkèe ní Reebeeka yab mēē ki bīn u-pu yii:

«Sii ti-niisal, á kpánti nnibiim na.

A-naantiibi n dāā nīn pɔɔn bi-nannanliibi!»

⁶¹Bi dóðyee, ní Reebeeka yōon nsapɔmbiyaamu mun bi tī-uee, ní bi kál igutaamu pu ki páan uninjee boon. Mīn ní Abraam tɔntɔnliu yōon Reebeeka bi kíf nsan ki nín kùn.

⁶²Ŋyunti gbantee, Isaaki nīn nyānī laakin bi yī Lakayi Rooyi lɔkɔueeⁿ ki gítin, di sá u nīn kóð Neegeeb tiŋkin ní. ⁶³Kujoou kubɔee, Isaaki nīn nyān ki bí tisatin ki cōm ki dākafi. U dāā yāati ki kpēyee, igutaamu di dōon. ⁶⁴Reebeeka mun nín yāati ki ká-uee ní ki yūkū ugutaamu pu ki tīn kitin, ⁶⁵ní ki bālifi utɔntɔnlee yii: «Ŋma di sá uninja un nyānī tisatin ki tūŋki-ti nan ní?» Ní utɔntɔnlee kíf-u yii: «M-kpiliu dee.» Niinee ní u dū ŋgaa-biŋkaa ki bīn. ⁶⁶Ní utɔntɔnlee máafi Isaaki tin kɔkɔ u ŋee. ⁶⁷Ní Isaaki yōon Reebeeka ki cáá kɔn u-na Saara tantium, ní ki dū-u ki kpánti u-nimpuu ní ki néen-u. An di ŋmēen Isaaki u-na kúm.

Keetura biyaamu

25 ¹Abraam nīn gítí cáá unimpu ubɔ bi yī-u yii Keetura. ²U nīn māl-u Siimran nì Yɔkisan nì Meedan nì Madiyan nì Yiisbaaki nì Suuwa. ³Ní Yɔkisan māl Seeba nì Deedan. Deedan naantitɔntɔkɔŋ di sá Asuur yab nì Leetusi yab nì Leewum yab. ⁴Maadiyan jipɔmbi

di sá Eeyifa nì Efeer nì Anɔki nì Abidaa nì Eeldaa. Keetura jipɔmbi di sá bīn kɔkɔ.

⁵Abraam nīn dū u-gaajawanti kɔkɔ ki tī Isaaki, ⁶ní ki pú u-nimpooobi bin u nīn gítí cáá boonee biyaamu mun tiwan tiba. Ŋyunti ŋun Abraam bí kaa láá kpīyee ní u yánti u-nimpooobe biyaamu yíkì ki búnti ndan, ŋwiin nyalanŋki pú, kí nīn dátin u-jipɔɔn Isaaki.

Abraam kúm

⁷Abraam biŋŋi ŋin u nǎ ki nín kpīyee nīn nyān abin dilaataal nì abin aŋmoo kpá imunŋu inaa. ⁸Abraam nīn kpī titikpitin nì dipɔɔɔŋkilin. U nīn púl ki kál ki bál ní ki nín kpī ki cūti nǎ u-naanjab. ⁹Ní u-jipɔmbi Isaaki nì Isimaayeel síb-u Makipeela taŋkpalɔkɔŋu ŋun bí ki pīlīn Mamiree tiŋkinee poon. Soowaar jipɔɔn Eefɔn un nīn sá Eeti yab ubɔee cee ¹⁰ní Abraam nīn dá kusaau kun poon ntaŋkpa-lɔkɔ gbanti nīn bée. Niin ní bi nīn síb Abraam nì u-nimpuu Saara. ¹¹Abraam kúm boonee, Unimbɔti nīn bīn u-jipɔɔn Isaaki boon. U nīn kóð ki pīlīn Lakayi Rooyi lɔkɔ ní.

¹²Abraam jipɔɔn Isimaayeel biyaamu yinŋi sée. Isimaayeel di sá Agaar jipɔɔn un u māl ki tī Abraamee. Agaar gbanti nīn sá Saara yumbuu ní ki sá Eejipiti tiŋkin. ¹³Isimaayeel nín māl u-biyaamu mu dī tɔb pu ki dāā kpánti tinaa-kɔtee sée. Isimaayeel jipɔŋkpiliu di sá Neebayɔti. Bin páanee di sá Keedaar nì Adibeel nì Miisam nì ¹⁴Miisima nì Duma nì Masa ¹⁵nì Adaadi nì Teema nì Yeetuur nì

Nafiisi nì Keedima. ¹⁶Isimaayeel jipɔmbi saalaa nì bilee yinŋi dee. Bīn di kpánti Isimaayeel naakɔti saalaa nì tili kpilib, ní kunaakoou kamaa dū ku-kpiliu yindi ki pú ntimbilimu mun poon ku-yab kóðyee nì ipaan in pu bi nīn gāā bi-tantibee. ¹⁷Isimaayeel nǎ abin dilaataal nì abin ata kpá imunŋu ili ní ki kpī ki cūti nǎ u-naanjab. ¹⁸Isimaayeel naantiibi nīn kóð kí yōon Afiila tiŋki kí tin cáá sāa Suur tiŋki ní. Suur nīn bí ki pīlīn Eejipiti tiŋki, ní ki cá Asuur tiŋki watil pú. Niin ní bi nīn kóð. Bi nì bi-nabiyaamu Abraam maalinŋun yab bin kínee kaa nīn kpí.

JAAKOB (25.19–36.43)

Eesayuu nì Jaakob màaltam bɔti

¹⁹Abraam jipɔɔn Isaaki biyaamu mun u màlee bɔti sée.

Abraam māl Isaaki. ²⁰Isaaki wīn ki bān abin imunŋu ilee ní ki cáá Reebeeka. Reebeeka nīn sá Beetuweel, uaranja un nīn kóð Padan-Aram tiŋkinee bisal ní u-niija sá Laaban. ²¹Reebeeka nīn sá unŋmanŋmanti ní Isaaki mēē ti-Dindaan u-pu, ní ti-Dindaan sún u-saai, ní u-nimpuu dāā cáá jaasib pool. ²²Mbiyaamuee bí mu-na poonee ní ki kpéetí tɔb, ní mu-na bí yii: «An yaa làá nīn bí mimmee, án làá kúntin-mi mana dee?» Niinee ní u cūti ki bālifi ti-Dindaan kun di yī-ti ní an nǎn mimmee. ²³Ní ti-Dindaan bí-u yii:

«Atimbun ali di bí a-poon, anibul ali làá dāā nyānī a-poon.

ⁿ 24.62 Lakayi rooyi lɔkɔee, kpèè 16.13-14.

Diba làá dāá nīn pōōn di-juti,
ukpil di làá dāá nīn bí
kiwaai^{ny} taapu.»

²⁴Ŋwiin ŋun u làá màalee dūu
bāañee ní u màl jaasib^ŋ. ²⁵Un u péé
péé ki màlee màñ ní u-wunti cáá
tikuti sūuu kii mpigbanee, ní u pú-u
diyindi yii Eesayuu. ²⁶Ní Eesayuu
naal mun dāa nyánní ki ḡbīn
u-tagbindi ní bi pú-u diyindi yii
Jaakɔb. Isaaki nīn cáá abin imuḡku
ita ní ki màl-bi.

²⁷Ní bi dāa dūu wíiñ ki ḡ
binaacimpɔmbi. Eesayuu nīn dūu
kpánti ukpan ki yáb, ki bí kumooun
ki yíiñ ki kpánkí, ní Jaakɔb ùñ nīn
sá un bí sooooyee ki bí mmɔḡki.
²⁸Isaaki nīn là Eesayuu bɔti kun
puee un nīn néeñ tipeenan tin
Eesayuu nīn cāabiñee. Ní Reebeeka
ùñ là Jaakɔb bɔti.

²⁹Dalba Jaakɔb bíi ḡà tikunee,
Eesayuu nyánní kusaa u ki bāañ,
ki ḡi pú. ³⁰Ní u bí Jaakɔb yii:
«An bāñ-mi tikpil. M gbāam-si,
péé jōō tikun tin a ḡāñ tì màñ
wèeee nee kí pō-mi íñ wūfi, kun
puee an bāñ-mi tikpil.» An pu ní
bi yī-u yii Eedoom, an taapu sá yii
<uman.> ³¹Ní Jaakɔb kí-u yii:
«Dū a-kpiti kí nyāfiñ-mi dīñ». ³²Ní
Eesayuu kí yii: «Ŋkùm làá kpò-mi
dee. Mì yaa kūu-mee, m làá ḡí
dū m-kpiti kí ḡa ba?» ³³Ní Jaakɔb
bí-u yii: «Pūtī laakin ti bí nee dīñ
kí wātī.» Ní Eesayuu pūtī ní ki dū
tikpiti kí nyāfiñ Jaakɔb. ³⁴Niinee ní
Jaakɔb tī Eesayuu kpɔnɔ nī atūm-
man kunti, ní u ḡmó ki wūfi tikun,

ní ki yíkì búnti. Eesayuu nín ḡa min
ki kpēē ki sīḡkiñ u-kpítee dee^{ŋm}.

Isaaki nì Abimeeleeki bɔti
26 ¹Abraam yuntiḡu ḡkùm
nín nīn nyáñ puee, boonee
ḡkùm miba nīn ḡí nyáñ kitiḡ pu.
Isaaki nīn cūti Geeraar tiḡkin ki
ká Fiiliistii yab bɔtiu Abimeeleeki.
²Ní ti-Dindaan nyánti u-ba ki
dākā Isaaki ní ki bí-u yii: «Á taa
cū Eejipiti. Nīn kā kitiḡ kin m làá
dākā-see poon. ³Á ḡbinti kitiḡee
poon, m làá nīn bí a-cee ki làá biñ
a-boon, kun puee sii nī a-naantiibi
ní m làá dū kitiḡ gbanti kɔkɔ kí tī.
M làá ḡa mīñ kí dākā yii m nín nīn
pōōn min ki tī a-baa Abraamee,
maa làá kpánti. ⁴M làá yānti a-naan-
tiibi ní bütī kii ḡmalbijaa in bí kutaa
puee ní kí dū kitiḡ nee kɔkɔ kí tī-bi.
Sii maaliḡu pu ní m làá dī kí biñ
duulinya nib kɔkɔ boon, ⁵kun puee
Abraam pílifi m-nyɔkɔ ki nóó m nín
lī puee, nī tin m kpáafi-uee ní ki ḡúb
m-marab nī m-koobiliḡ.»

⁶An pu ní Isaaki ḡbinti ki kāl
Geeraar tiḡkin. ⁷Ní nīn yab bālifi-u
un ní Reebeeka sée. Ní u kí-bi yii:
«U sá m-niisal ní.» Waa nīn là kí lī
yii Reebeeka sá u-nimpuu, kun puee
u nīn fāḡkí bí taa kpò-u u-nimpuu
Reebeeka pu, di sá yii u nīn ḡāñ
unimpu tikpil.

⁸Isaaki kāl nīn an yúnti. Dalbee
Fiiliistii yab bɔtiu Abimeeleeki
ḡbóon tɔkɔla ki kpēēyee, Isaaki di
bí ki ḡbīlīñ u-nimpuu Reebeeke.
⁹Ní u yíñ Isaaki ní ki bí-u yii:

«Bàa an ḡa pu a-nimpuu dee. Ba
pu ní a tükü-ti yii u sá a-niisal ní?»
Ní Isaaki kí-u yii: «Kun pu m lī
mimmee di sá m fāḡkí yii bí taa
kpò-mi u-pu ní.» ¹⁰Ní Abimeeleeki
bí-u yii: «Ba pu ní a ḡa-ti mīñ? An
kīñ fīi m-nib kansikin ubɔ ní bāa
dōōn nī a-nimpuu, ní á bāa yānti
tí kó tibɔtin.»

¹¹Niinee ní Abimeeleeki kpáafi
u-samaau kɔkɔ ki lī yii: «Un yaa
péé gbēē Isaaki nī u-nimpuee, see
bí kpò udaan.»

¹²Dibindi gbantee Isaaki nīn kūñ
tijiḡ kitiḡ gbantini ní ki dāa cáñ mīñ
dilaatal pu, kun puee Unimbɔti nīn
biñ u-boon. ¹³U nīn kpánti ḡḡmam
daan ní u-gaajati mōtī kúti kí cá ní
u dāa dūu ḡa ugaajakpaan. ¹⁴U nīn
cáá tipicaḡkpun nī tiḡcaḡkpun nī
tinacaḡkpun nī bitɔntɔnliibi kupaau.

Isaaki nì Abimeeleeki pōōn tɔb ipoon

An nīn yānti Fiiliistii yab kīñ ki
ná-u. ¹⁵Ní Fiiliistii yab dū ntam ki
ḡbīḡkí lɔkɔb bin kɔkɔ u-baa Abraam
nīn yānti u-tɔntɔnliibi ḡbīñ ḡyunti
ḡun u dáá bée. ¹⁶Ní Abimeeleeki
bí Isaaki yii: «A ká mpɔn tikpil ki
jítīñ-ti, mīñ puee yíkì ti-cee.»

¹⁷Ní Isaaki yíkì nīn ki cūti kīñ ki
kóō Geeraar tantakalin. ¹⁸Ní Isaaki
yānti u-tɔntɔnliibi fātī kóti lɔkɔb
bin u-baa Abraam nīn dáá bí ki
ḡbīñ kīn u-kúm boon Fiiliistii yab
ḡbīḡkèe. Ní u fātī pú lɔkɔb gbanti
ayin ḡin u-baa nīn péé yī-bee.

¹⁹Isaaki tɔntɔnliibi bíi ḡbì lɔkɔ
ditantakalee poonee ní ki tin nyáñ
nnyimmōntiim pu. ²⁰Ní Geeraar yab
pikpaaliibi táká Isaaki pikpaaliibi ki

lī yii: «Timbi di yì lɔkɔ nee nyim»,
an pu ní Isaaki pú lɔkɔ gbanti
diyindi yii Eeseeki, taapu di sá yii
<Bi kpákān-mi.> ²¹Ní u-tɔntɔnliibi
ḡíti ḡbīñ lɔkɔ ubɔ ní bi tí dómīñ ki
táká-bi, ní Isaaki pú lɔkɔ gbanti
mun diyindi yii Siitina, taapu di
sá yii <Bi jáñ nī mi.> ²²Ní bi yíkì
nīn ki ḡíti tí cūti ḡbīñ laaba, ní
baa ti táká-bi. Ní u pú lɔkɔ gbanti
ùñ diyindi yii Reewoobooti, ki lī
yii: «Ti-Dindaan yānti ti tó ti-ba ní
an bütī-ti kitiḡ nee poon.»

²³Boonee ní u yíkì nīn ki búnti
Beerseeba. ²⁴Kunyeeu gbantee ní
ti-Dindaan nyánti u-ba ki dākā-u
ní ki bí-u yii: «Man di sá a-baa
Abraam Nimbɔtiu. Á taa fāḡkí, m
bí a-cee. M làá biñ a-boon kí bütī
a-maaliḡu m-tɔntɔnliu Abraam pu.»
²⁵Ní Isaaki màñ nsaraafan nīn ki
jáam ti-Dindaan. Nīn mun ní u ḡāñ
u-tantiu ní u-tɔntɔnliibi ḡbīñ lɔkɔ.

²⁶Isaaki bí Beerseeba niinee ní
ubɔti Abimeeleeki nī u-bɔɔ Awusati
nī u-janjakpiliu Piikool nyáñ doooo
Geeraar ki cūti u-cee. ²⁷Ní Isaaki
bí-bi yii: «Naa là m-bɔti ní ki jīñ-mi
ni-tiḡkin, ni ḡíti nyāab ba m-cee
doo?» ²⁸Ní bi kí-u yii: «Ti dáañ ki
ká yii ti-Dindaan bí a-cee. An pu ní
ti ká nlandɔkɔ yii an máañ ti nī si
ní kpāfi kí pūtī kí pōōn tɔb, mpèé
ní nīn bí ti-kansikin. ²⁹Á pūtī yii aa
làá dāá ḡa-ti tikpitił tiba kii ti mun
nín kaa nīn ḡa-si tikpitił tiba puee.
Ti nīn ḡa-si tiḡan ní ki yānti a yíkì
ti-cee nī ḡgbansɔḡfi. Kɔḡkɔñnee ti
bée yii sii di sá un boon ti-Dindaan
biñee.» ³⁰Niinee ní Isaaki bónti
jīḡaal ki fōō-bi kucaru, ní bi jín ki
nyūñ. ³¹Ku wúnti kutaafauee ní

^{ny} 25.23 Kpèè Room 9.12.

^ŋ 25.24 Jaasib: Isirayeel yab ceeyee, un péé péé ki nyáñnee di sá ukpil.

^{ŋm} 25.34 Kpèè Eeburu 12.16.

bi pūti ki pōon tɔb. Míñ boonee ní Isaaki nyánti-bi nsanni, ní bi nín kùh nì dipɔɔsɔŋkil.

³²Ŋwiin gbanti ní Isaaki tɔntɔn-liibi cáañ-u lɔkɔ un bi bí gbèe bɔti ki lī yii: «Ti gbìñ ki cīl nnyim pu.»

³³Ní u pú lɔkɔ gbanti diyindi yii Siiba. An pu ní bi gbínti yī kitiŋ gbanti dñ pu nee yii Beerseeba, taapu di sá yii < dipùtil lɔkɔ. >

Eesayuu nimpucáatam

³⁴Eesayuu bān abin imuŋku ilee ní ki cáá Eeti yab sapɔmbi bili, upee-peekaa di sá Beerii bisal Judiiti, ní uliliiti sá Eelɔn bisal Basmaati. ³⁵Binimpoobi gbanti nìn yānti Isaaki nì u-nimpuu Reebeeka nyɔmmu túŋkì.

Isaaki mēe ki bīñ Jaakɔb boon

27 ¹Isaaki nìn púl ní u-nimbiliŋ pēefi waa ti wāl. Dalbee ní u yíin u-jipɔŋkpiliu Eesayuu ní ki bí-u yii: «M-jipɔɔn bí laa!» Ní u kíf-u yii: «M-baa, m sèé.» ²Ní Isaaki bí-u yii: «M púl ní nee, maa nyí m-kúm dal. ³Míñ puee, yòon a-tɔbu nì a-baatandi nì a-kpáŋwanti kí cù kukpɔŋu kí kpɔn-mi upeel. ⁴A yaa kùu ki bāanee, á ná tijin tin m pée néen ki jīnee kí cáañ-mi m jī. M yaa jínee, m mēe kí bīñ a-boon kí wàati kí nín kpú.»

⁵Ŋyunti ŋun ní Isaaki nìn bíi sòon nì u-jipɔɔn Eesayuu mimmee, Reebeeka nìn bí ki pílifí. Eesayuu búnti kupeekpɔŋuee, ⁶ní Reebeeka bí Jaakɔb yii: «M gbìl a-baa bíi tükù a-maan yii: ⁷< Cù kukpɔŋu kí cáañ tipeenan kí ná tijin tin m pée néen kí jīnee, m jī ní kí mēe kí bīñ

a-boon ti-Dindaan nimbiin kí wàati kí nín kpú. > ⁸An puee, m-jipɔɔn, pílifí m nín làá tükù-si puee kí ná míñ. ⁹Á cù kuŋɔcaŋkpunjun kí lēēn iŋɔɔn ili kí cáañ-mi m ná tijin tin a-baa néenee ¹⁰á cáá tī-u ú jī, ní kí mēe kí bīñ a-boon kí wàati kí nín kpú.»

¹¹Ní Jaakɔb kíf u-na yii: «Kpèè, m-maan Eesayuu ùh cáá tikuti ní man kaa cáá. ¹²An yaa yī m-baa làá máañ m-wunti kí kpèè. U yaa bēè yii an sá mamee, m kpánti uŋmatinli dee u-cee. Mimmee m mēe mbusu ki tó m-ba pu dee, an kaa ti sá dibiindi.» ¹³Ní u-na bí-u yii: «Sii dee pílifí man nín lī puee kí cùu cáañ tin m bí yii á cáanee. Án yaa láa kpánti mbusuaaa, án gítí man pu.»

¹⁴Niinee ní Jaakɔb cūti cáañ iŋoobuee ki tī u-na, ní u-na dūu ná tijin tin u-baa néen kí jīnee. ¹⁵Reebeeka ná tijin ki dóoyee ní ki dū u-jipɔŋkpiliu Eesayuu bɔkuti-mɔntiŋ ŋin bí u-cee kudiinee ki dūu pēen u-jipɔɔn uwaal Jaakɔb. ¹⁶Ní ki dū ŋɔŋgban ki fīn u-ŋalii nì u-sil laakin dō fámee. ¹⁷Ní ki dū tijin tin u ŋee nì kpɔnɔb bin u púlee ki dūu ŋúbìñ Jaakɔb ú cáá tī u-baa.

¹⁸Jaakɔb bānee ní ki yíin u-baa yii: «M-baa!» ní u-baa kíf-u yii: «M sèé. An sá sii m-jipɔɔn ŋma?» ¹⁹Ní Jaakɔb kíf-u yii: «An sá man a-jipɔŋkpiliu Eesayuu. Min a bālifí yii m ná kí cáañ-see ní m ná kí cáañ. M gbāam-si, yíkì kàl kí jī tipeenan tin m cáanee jinti kí mēe kí bīñ m-boon.» ²⁰Ní Isaaki bālifí u-jipɔɔn yii: «A ná mana ki ŋún ki ká upeel malaa ki kùu míñ?» Ní u kíf-u yii:

«An sá ti-Dindaan a-Nimbɔtiu di yānti m ká upeel malaa ki kùu.»

²¹Ní Isaaki bí-u yii: «M-jipɔɔn, sūtiñ kí pīl-mi yēè m máañ-si kí kpèè yii a lafun sá m-jipɔɔn Eesayuu tiŋmanaaa?» ²²Ní u sūti ki pīl u-baa ní u-baa máfi máfi-u, ní ki bí yii: «Nneen sá Jaakɔb neen, ama ní iŋal sá Eesayuu ŋalii.» ²³Waa nìn ŋún ki bēè-u, kun puee u-ŋalii nìn cáá tikuti kii u-maan Eesayuu yayee, ní u mēe ki bīñ u-boon. ²⁴Ní ki bālifí-u yii: «Kèè an sá sii m-jipɔɔn Eesayuu naa?» Ní Jaakɔb kíf-u yii: «Iiin.»

²⁵Ní u bí yii: «Too, m-jipɔɔn, cáañ-mi upeel un a kùuyee jinti m jī kí mēe kí bīñ a-boon.» Ní Jaakɔb cáañ tijin ki yòon-u u jín, ní ki cáañ-u ndaam u nyūñ. ²⁶U jín ki dóoyee ní ki bí Jaakɔb yii: «M-jipɔɔn, sūtiñ kí dāá kpāl-mi.» ²⁷Ní Jaakɔb sūti ki pīl Isaaki ki kpāl-u, ní Isaaki nūuñ u-bɔkutil sɔnsɔfiŋu ní ki mēe ki bīñ u-boon ki lī yii^{oo}:

«Tiŋman, m-jipɔɔn sɔnsɔfiŋu bí kii kusaau kun pu ti-Dindaan bīñee ní.

²⁸< Unimbɔti n tī a-kpaatanti nsɔŋfi ŋun nyēēn yilpuee, kí yānti a-tiŋki n nīn gām kí lòon tiŋan, tikpaajin nì ndamam n gbóoti a-cee.

²⁹Anibul tikpil n nīn sá a-tɔntɔnliibi, atimbun nib n nīn gbàantí a-nimbiin.

Á nīn sá a-nabiyaamu bɔtiu, a-naalib n nīn gbàantí a-nimbiin!

Un yaa mēe mbusu ki tó a-puee,

án gítí udaan pu!

Un yaa ná-si tiŋanee, udaan mun n ká tiŋan! > »

³⁰Isaaki mēe ki bīñ Jaakɔb boon u nyán kpalaayee, u-maan Eesayuu mun nyánní kukpɔŋu ki bāañ dee. ³¹U mun bāanee ní ki ná tijin ki cáá cūnni u-baa ní ki bí-u yii: «M-baa, yíkì kí jī tipeenan jinti tin ní man a-jipɔɔn ná ki cáañ-see. A yaa jínee, á mēe kí bīñ m-boon.» ³²Ní u-baa bālifí-u yii: «An sá sii ŋma ní?» Ní u kíf yii: «An sá man a-jipɔŋkpiliu Eesayuu.»

³³Niinee ní Isaaki wunti fáá dijini-kil ŋkpitim pu, ní u bí yii: «Kin ŋma di cūti kukpɔŋu ki kùuñ upeel ki ná tijin ki cáañ-mi ní? M dáá pée jín ki dóo ki mēe ki bīñ u-boon kpalaá ní sii mun dūu bāañ nee. M nín mēe ki bīñ u-boon miŋyee, míñ ní an làá ná kí tī-u.»

³⁴Eesayuu nín gbìl tin u-baa sòonee ní u fáá mbiil mpɔn nì dipɔɔbiildi ní ki bí u-baa yii: «Abàa m-baa, pée mēe kí bīñ ma mun boon!» ³⁵Ní u bí-u yii: «A-naal dómíñ ki kíil-mi ki fōo a-biindi.» ³⁶Ní Eesayuu bí yii: «Bi nín yī-u yii Jaakɔb < Uŋmatinlee > pu ní u líbiti-mi míñ mili kɔkɔɔ? U nìn fōo m-kpiti^o, ní kɔŋkɔnnee u tí fōo m-biindi. Mimmee, m-baa, aa kíñ-mi dibiindi dibaaa?» ³⁷Ní u-baa fātii

^{oo} 27.27 Kpèè Eebru 11.20.

^o 27.36 Jaakɔb yindi eebru sooŋyi poon taapu di sá uŋmatinli. Dūu ŋmànti nì Oosee 12.4. Kpèè Diny 25.26 mun. - Eesayuu dū u-kpiti ki nyáfi: kpèè Diny 25.29-34.

kíí-u yii: «Kpèè, ùn ní m dūu ná a-kpiliu, ní ki dū u-nabiyaamu kɔkɔ ki ná u-tɔntɔnliibi, ní ki bí yii ú nīn cáá tikpaajin nī ndamam tikpil, kin ba di gíti bí m nūn kí ná kí tī-si, m-jipɔɔn!»³⁸ Ní Eesayuu bí u-baa yii: «Mimmee dibiindi nee baba di pée bí a-ceeee, m-baa? Biin ma mun pu, m-baa!» U lī mimmee ní ki bí sūn mpɔɔn.³⁹ Ní u-baa bí yii:

«Too, kpèè laakin sii làá nīn kódyee,

tijin làá nīn kpá niin.

Kitiŋ kaa làá nīn cáá nsɔŋfi
ɲun nyēēn yilpuee.

⁴⁰ Sii baatandi pu ní a làá nīn jīn.

A làá nīn bí a-naal taapu ní.

Ama a yaa láa pɔɔn ki fōō
a-bee

ní a dāa léetí a-noon
kpancikiliu.»

Jaakɔb yíki ki cá u-wee Laaban cee

⁴¹ Niinee Eesayuu kíŋ ki ná Jaakɔb dibiindi din u fōō bi-baa ceeyee pu, ní ki lì u-noon yii: «M-baa kúm kaa ti dátì. U yaa kpíyee, see m kpɔ m-naal Jaakɔb.»⁴² Ní bi dómín ki tükü Reebeeka tin u-jipɔɔkpiliu Eesayuu bí ki lì yii u làá ɲée. Niinee ní u yíŋ u-jipɔɔn uwaal Jaakɔb ní ki bí-u yii: «Kpèè, a-maan Eesayuu là kí kpɔ-si kí tɔ ipɔntoon.⁴³ An puee m-biki, á pílifi m nín làá sɔŋkí-si puee! Yíkí sɔn kí nīn cá m-niija Laaban cee, Kaaran tiŋkin.⁴⁴ Á nīn bí niin kí dāá sāa ɲyunti ɲun a-maan ɲuul làá dāá sɔŋkèe.

⁴⁵ U yaa láa súnti tin a ɲá-u u-ɲuul sɔŋkèe, m làá dāá tɔ bí yíŋ-si á gítiŋ doo. M yaa kaa ɲá mīn, m làá dāá lóo ni-liitil nee ɲwimbaanti ní.»

⁴⁶ Ní Reebeeka bí Isaaki yii: «M-naŋki nyán nī m-ba Eeti yab nimpubiyaamu nee pu. Jaakɔb mun yaa gíti cáá kitiŋ nee poon unimpu kii bin bí neeyee, man yaa pūti kpí an sɔ!»

28 ¹ Ní Isaaki yíŋ Jaakɔb ní ki mēe ki biin u-boon ní ki yóon-u mara nee yii: «A taa pée cáá Kanaan tiŋkin doo unimpu.»² Ní ki bí-u yii: «Yíkí kí nīn cá Padan-Aram, a-na baa Beetuweel cee kí kpèè a-wee Laaban sapɔmbi kansikin ubɔ kí cáá.³ Unimbɔti Mpɔŋkɔdaan í biin a-boon á màal kí bütí, a-maaliŋu í kpántí atimbun kupaau.⁴ Ú dū tiŋan tin u nīn pōon Abraamee kí tī sii nī a-naantiibi, án nín làá ɲá pu á dāá nīn kíŋ ki yì kitiŋ kin poon a kóò neeyee, an dākà yii kitiŋ kin ní Unimbɔti nīn dūu tī Abraamee!»⁵ Ní Isaaki yānti Jaakɔb nín cá Padan-Aram, Beetuweel uaranja jipɔɔn Laaban cee. Laaban gbanti di sá Jaakɔb nī Eesayuu na Reebeeka niija.

⁶ Eesayuu nīn ká yii Isaaki mēe ki biin Jaakɔb boon ki bí yii ú nīn cá Padan-Aram kí cáá unimpu niin, ní ki tī-u mara yii ú taa cáá unimpu Kanaan yab sapɔmbi kansikin.⁷ U nīn gíti ká yii Jaakɔb nīn gbīl u-baa nī u-na nyɔkɔ ní ki búnti Padan-Aram.⁸ Niinee ní Eesayuu bēe yii u-baa kaa là Kanaan sapɔmbi bɔti.⁹ An pu ní u cūti Abraam jipɔɔn

Isimaayeel cee ki cáá ùn bisal Maalaati, Neebayɔti niisal ki kúti u-nimpoobi bin u pée cáá yee pu.

Jaakɔb damintiiku

¹⁰ Ní Jaakɔb yíki Beerseeba tiŋkin ki búnti Kaaran tiŋkin.¹¹ U bān laabee, kunyeeu mɔ-u ní u gbínti niin ki dōon, ní ki yōon ditanɲpal diba ki kúl u-yil.¹² U dōe ní ki dāminti yii akɔl yú kitiŋ ki tin sāa kutagbɔŋu ní Unimbɔti tuuŋyi tà ki jóm ki kpákatiŋ.¹³ U kpēyee, ti-Dindaan yú ki kól-u ní ki bí-u yii: «Man di sá a-Dindaan a-naanja Abraam Nimbɔtiu nī a-baa Isaaki Nimbɔtiu. Kitiŋ kin pu a dō nee, m làá dāá dū-kí kí tī sii nī a-naantiibi ní.¹⁴ A-naantiibi làá dāá nīn wīkí kii kitiŋ pu bulee ní. Bi dāa kpátí kí nīn cá ɲwīŋ nyalanɲi pú nī ɲu-jeetilanɲi pú, kí nīn cá ɲgan pú nī ɲgiil pú. Sii nī a-naantiibi pu ní m làá dāá ɲá kitiŋ kɔkɔ nib tiŋan.¹⁵ Á bēe yii m làá nīn bí a-cee, bāa laakin ní a yaa bēe, ki làá nīn cí-si, ní kí dāá fātí gíŋnī-si kitiŋ nee poon. M kpá kí fá-si kí tin cáá sāa ɲyunti ɲun m làá dāá ɲá tin kɔkɔ m tükü-si nee kí tī-see.»

¹⁶ Jaakɔb fíntèe ní ki bí yii: «Tiŋman, ti-Dindaan di bí doo ní man kaa nyí.»¹⁷ U fāŋkí ní ki lī yii: «Mpaan nee kaa cáá tinaacin. Doo di sá Unimbɔti diiku tiŋman, yilpu punyɔkɔki dee.»¹⁸ Kutaafaau pɔlpɔlee ní u yíki ki dū ditanɲpal din u kúl u-yilee ki cōon ki dū ɲkpm ki sīti di-pu.¹⁹ Ní ki pú niin diyindi yii Beeteel, ama bi nīn dāá

yí kitiŋ gbanti Luusi ní.²⁰ Ní Jaakɔb pūti ki pōon yii: «Unimbɔti, a yaa bí m-cee ki yaa biin m-boon m-saŋɲu ɲun m cá nee poon, ki yaa yānti m ká ki jín ki ká ki pēen,²¹ ki ɲún ki fātí gítiŋ m-baa cindi nī ɲgbampɔnee, sii ti-Dindaan di dāa kíŋ ki sá man Nimbɔtiu.²² Ditanɲpal din m dūu cōon bí nīn téetí nee di dāa sá sii Unimbɔti diiku. Tin kɔkɔ a yaa láa tī-mee, m làá dāá lēe saalaa kamaa pu kubɔ kubɔ kí tī-si.»

Jaakɔb bān u-wee Laaban cee

29 ¹ Ní Jaakɔb yíki ki nīki u-saŋɲu ki túl ntimu mun bí ɲwīŋ nyalanɲi púee.² U kpēyee, lɔkɔ ubɔ dō akpaanni tipicanɲkun tita dō ki kól. Niin ní bipikpaaliibi nīn lúu nnyim ki nyūnti ipii. Ditanɲpakpaandi diba nīn pī lɔkɔee nyɔkɔpu.³ Mīn puee bi nīn cīti ipii kɔkɔ yaa kpáfí ki dódyee ní bí nín bīntí ditanɲkpaalee lɔkɔ nyɔkɔ ní kí nyūnti i-kɔkɔ. I yaa nyūn ki dódyee ní bí fātí bīntí ditanɲkpaalee kí piin lɔkɔee nyɔkɔ.⁴ Ní Jaakɔb bālifi bipikpaaliibee yii: «M-nabiyaamu, ni sá la ní?» Ní bi kíí-u yii: «Ti sá Kaaran yab ní.»⁵ Ní u bālifi-bi yii: «Ni nyí Laaban, Naakɔr naantiiuuaa?» Ní bi kíí-u yii: «Iiin, ti nyí-u.»⁶ Ní u bālifi-bi yii: «U pōo tiŋanaa?» Ní bi kíí-u yii: «Alaafiya bí-u. Kpèè, u-bisal Raseel di dōon nī ipii nee.»⁷ Ní u bí-bi yii: «Ŋwīŋ dāá bí, an kaa láa ɲmānti ɲyunti ɲun bi kpáfí ipiiyee. Mīn puee ní lún nnyim kí nyūnti-i, ni yaa nyūnti-iee ní gíŋnī-kupikpaau.»⁸ Ní bi kíí-u yii: «Taa

ɲūn̄ ki ɲá m̄n̄, asee ipii kɔkɔ yaa b̄aán̄ ki kpáfi. Niinee ní tí nín cúú ditan̄kpál kí b́ntí ní kí nyùntí-i.»

⁹Bi yú ki sòon̄ m̄n̄ ní Raseel dūu b̄aán̄ n̄i u-baa piiii, di sá Raseel n̄n̄ sá upikpaal ní. ¹⁰Jaakɔb̄ nín ká u-wee Laaban bisal Raseel péetiñ̄ u-baa piiiyee, ní u d̄ómiñ̄ ki cúú ditan̄kpalee ki b́ntí ní ki nyùntí-i. ¹¹Ní Jaakɔb̄ kpàl̄ Raseel ní ki b̄íi sūn̄ n̄i dipɔɔpindi. ¹²Ní ki b́i Raseel yii: «M̄ sá a-baa niisal Reebeeka jipɔɔn̄ ní.» Ní Raseel sán̄ ki cūti ki tükū u-baa. ¹³Laaban nín gb̄il̄ yii u-niisal jipɔɔn̄ b̄aáneee, ní u sán̄ ki túŋkì-u. U b̄áneee, ní ki kpàl̄-u ki nákáñ̄ u-ba, ní ki cáá-u ki cūnni mmɔŋki. Ní Jaakɔb̄ máafi-u tin̄ jítèe kɔkɔ. ¹⁴Ní Laaban b́i Jaakɔb̄ yii: «Tiŋman, a baasii sá m-niliu ní kin̄kiŋ.» Jaakɔb̄ n̄n̄ k̄al̄ Laaban cee ki s̄aā uŋmal ubɔ.

Jaakɔb̄ cáá Leeya n̄i Raseel

¹⁵Dalbee ní Laaban b́i Jaakɔb̄ yii: «A nín sá m-niliuee puee, á n̄n̄ tūn̄ ditundi m̄n̄ faalaa ki t̄il̄-maaa? An puee tükù-mi kun a là m̄ d̄áa p̄a-see.»

¹⁶Laaban n̄n̄ cáá bisapɔmbi bili, bi ȳi ukpil yii Leeya ní ki ȳi uwaal yii Raseel. ¹⁷Leeya kaa n̄n̄ cáá kunyaan̄ɲu, ama ní Raseel ùn̄ n̄n̄ b́i gb̄al̄gbal ki ɲān̄ tikpil. ¹⁸Jaakɔb̄ n̄n̄ néeeñ̄ Raseel, ní ki b́i u-wee yii: «M̄ làá t̄ɔ ditundi kí t̄i-si abin aluli á dū a-bisal uwaal Raseel kí t̄i-mi.»

¹⁹Ní Laaban b́i-u yii: «An m̄ñ̄-mi m̄ dū m-bisal kí t̄i s̄ii ki j̄itiñ̄ m̄ dū-u kí t̄i uniyanyan. Nín̄ k̄a m-cee.»

²⁰Ní Jaakɔb̄ t̄ún̄ ditundi abin aluli Raseel pu ní an kaa kpáaa súŋkì u-cee, kun puee u n̄n̄ néeeñ̄-u tikpil.

²¹Niinee ní Jaakɔb̄ b́i Laaban yii: «M̄ t̄ún̄ ditundi ki s̄aā m-yunt̄ɲu, an puee dū m-nimpuu ki t̄i-mi m̄ cáá.»

²²Ní Laaban kóon̄ niin yab kɔkɔ ki kpáfi ní bi j̄ín̄ tinimpucan̄ j̄iŋaaliu. ²³Kunyeuee ní Laaban yóon̄ u-biseebiki Leeya ki cáa k̄ón̄ Jaakɔb̄ cee ní u n̄i Jaakɔb̄ kpáfi.

²⁴Ní Laaban dū u-yumbusapɔɔŋwu Siilpa ki t̄i u-bisal Leeya ú n̄n̄ b́i u-cee ki tūn̄ ditundi ki t̄i-u. ²⁵Kutaa wúntèe, Jaakɔb̄ kp̄eēyee Leeya dee, ní an ɲá-u bitii. Ní u b̄alifi u-wee Laaban yii: «Ba ɲá ní a ɲá-mi mimmee? An kaa sá Raseel pu ní m̄ k̄al̄ a-cee ki t̄ún̄ ditundi ki t̄i-saaa? Ba pu ní a k̄il̄-mi ki dū Leeya ki t̄i-mi?»

²⁶Ní Laaban k̄í-u yii: «Timbi cee dooyee, an sá-ti dikoobil ní, uwaal kaa p̄eentí ukpil kí m̄ñ̄. ²⁷M̄n̄ puee p̄úntí s̄ii n̄i un b́i nee nimpucanti kinyɔŋ nee, kin̄ d̄aa b́ínee, m̄ dū Raseel mun kí t̄i-si, á t̄i k̄al̄ abin aluli kí t̄ɔ ditundi kí t̄i-mi.»

²⁸Ní Jaakɔb̄ lafun ɲá m̄n̄. U p̄úntí Leeya nimpucanti kinyɔŋ gbantee, ní Laaban dū u-bisal uwaal Raseel ki k̄úti-u. ²⁹U n̄n̄ dū u-yumbusapɔɔŋwu Biila ki t̄i Raseel ú n̄n̄ b́i u-cee ki tūn̄ ditundi ki t̄i-u. ³⁰Ní Jaakɔb̄ n̄i Raseel mun kpáfi. Jaakɔb̄ n̄n̄ néeeñ̄ Raseel ki j̄itiñ̄ Leeya, ní ki n̄n̄ ḡiti k̄al̄ abin aluli ki t̄ún̄ ditundi ki t̄i Laaban.

Jaakɔb̄ biyaamu b̄oti

³¹Ti-Dindaan nín ká yii Jaakɔb̄ kaa néeeñ̄ Leeyayee, ní u p̄ú-u mmaal, ní Raseel ùn̄ sá uŋman̄ɲmanti.

³²Leeya n̄n̄ dūu cáá dipool ki màl̄ kibininjabiki, ní ki p̄ú-kì diyindi yii Rubeen. Di sá yii un n̄n̄ l̄i yii:

«Ti-Dindaan ká m-falaa, kɔŋkɔnnee m-cal làá n̄n̄ k̄ín̄ ki néeeñ̄-mi.»

³³Ní u ḡiti cáá dipool ki màl̄ kibininjabiki, ní ki b́i yii: «Ti-Dindaan nín ká yii m-cal kaa néeeñ̄-mee ní u ḡiti p̄ú-mi kibininjabiki kiba.» Ní u p̄ú-kì diyindi yii Simeeyɔn̄, taapu di sá yii: <Ti-Dindaan gb̄il̄.>

³⁴Ní u f̄at̄ii t̄i cáá dipool ki màl̄ kibininjabiki, ní ki b́i yii: «Kɔŋkɔnnee m-cal làá dū u-ba kí nákáñ̄-mi, kun puee m màl̄-u bininjab bita.» An pu ní u p̄ú-kì diyindi yii Leefii, taapu di sá yii: <M-cal làá d̄áa dū u-ba kí nákáñ̄-mi.>

³⁵Ní u f̄at̄ii t̄i cáá dipool ki màl̄ kibininjabiki, ní ki b́i yii: «Kɔŋkɔnnee m làá nyɔŋkì ti-Dindaan ní.» An pu ní u p̄ú-kì diyindi yii Juuda, taapu di sá yii: <M làá nyɔŋkì m-Dindaan.>

Niinee ní u gb̄eeñ̄ mmaal.

30 ¹Raseel nín ká yii waa b̄íi màal̄ Jaakɔb̄ mbiyaamuee, ní u k̄ín̄ ki ɲáañ̄ u-maan ipoompoon, ní ki b́i Jaakɔb̄ yii: «Ȳant̄i m̄ màal̄, an yaa kaa sá m̄n̄ m làá kp̄ú.»

²Ní Jaakɔb̄ f̄ōo u-pu diŋuul ní ki b́i yii: «Man di sá Unimbɔti un kaa dū mmaal ki ɲá a-poon á n̄n̄ màal̄eeree?» ³Niinee ní Raseel b́i Jaakɔb̄ yii: «Kp̄èè, m-yumbusapɔɔŋwu Biila s̄ò. Dū-u kí kp̄ántí a-nimpuu ú màal̄ kí t̄i-mi, ní u-puee ma mun á ká kibiki.» ⁴U l̄i mimmee ní ki dū Biila ki t̄i Jaakɔb̄ ní ùn̄ lafun dū-u ki kp̄ántí u-nimpuu.

⁵Ní Biila cáá dipool ní ki màl̄ Jaakɔb̄ kibininjabiki. ⁶Ní Raseel b́i

yii: «Unimbɔti p̄l̄ifiñ̄-mi, ki p̄òñ̄-mi ki t̄i-mi kibininjabiki.» An pu ní u p̄ú-kì diyindi yii Daani, taapu di sá yii: «U p̄òñ̄-mi.»

⁷Ní Biila ḡiti cáá dipool ní ki màl̄ Jaakɔb̄ kibininjabiki kililitii. ⁸Ní Raseel b́i yii: «M̄ m̄ñ̄ n̄i m-maan Unimbɔti nimbiin̄ ki p̄óok̄iñ̄-u.» Ní ki p̄ú-kì diyindi yii Neefitalii, taapu di sá yii <M-mool.>

⁹Leeya mun kp̄eē yii waa ti b̄íi màal̄ee, ní u dū u-yumbusapɔɔŋwu Siilpa ki t̄i Jaakɔb̄ ú dūu kp̄ántí u-nimpuu. ¹⁰Ní Leeya yumbusapɔɔŋwu Siilpa màl̄ Jaakɔb̄ kibininjabiki. ¹¹Ní Leeya b́i yii: «Ba yimɔl̄ bulifi ní m nín ká nan dee!» Ní ki p̄ú-kì diyindi yii Gaadi, taapu di sá yii <Diyimɔl̄.>

¹²Ní Leeya yumbusapɔɔŋwu Siilpa f̄at̄ii màl̄ Jaakɔb̄ kibininjabiki kililitii. ¹³Ní Leeya b́i yii: «Ba m̄ɔŋɲu bulifi poon ní m b́i nee! Bisapɔmbi làá d̄áa ȳiñ̄-mi yii mm̄on̄ daan.» Ní ki p̄ú-kì diyindi yii Aseer, taapu di sá yii <Mm̄ondaan.>

¹⁴Ŋyunti ɲun bi c̄eē tijimpinee, Rubeen cūti dalba kusaau ní ki ká kufaapibiku kun bi ȳi yii mandragɔoree biliŋ ní ki k̄itiñ̄ ki cáañ̄ ki t̄i u-na Leeya. Ní Raseel b́i Leeya yii: «M̄ gb̄aam̄-si, l̄eē mandragɔor biliŋ ɲin a-jipɔɔn̄ cáañ̄-see kí t̄i-maa!» ¹⁵Ní Leeya k̄í-u yii: «A f̄ōo m-calee, an kaa yá ki k̄ó-si ní a ḡiti là kí f̄ōo m-jipɔɔn̄ mun mandragɔor biliŋ kí k̄üt̄aaa?» Ní Raseel b́i yii: «An yaa s̄eē, t̄i kp̄ántí. Á l̄eē mandragɔor biliŋ ɲin a-jipɔɔn̄ cáañ̄-see kí t̄i-mi, uninja á d̄oñ̄ a mun cee d̄ín̄ nyeeeku!»

^s 30.14 Binib n̄n̄ d̄akafi yii mandragɔor biliŋ f̄ntí unimpu poon ú ká mmaal ní.

¹⁶Kujoou Jaakɔb nyánni kusaau ki kúnnée ní Leeya túŋkì-u nsanni ní ki bí-u yii: «Man cee ní a làá ddoñ díñ. Kí ñmā kí ká-si á ddoñ m-ceeyee, m-jipɔɔn mandragɔɔr biliŋ ní m dūu pāñ m-yɔnti.» Ní Jaakɔb lafun ddoñ u-cee kunyeeu gbanti. ¹⁷Ní Unimbɔti fōo Leeya wimmeem ní u cáá dipool ki màl Jaakɔb kibininjabiki kiŋmoonmootii. ¹⁸Ní Leeya bí yii: «Unimbɔti pāñ-mi m nín dū m-yumbusapɔɔŋwu ki tī m-cal u dūu kpánti u-nimpuuee pu.» Ní u pú-kì diyindi yii Isakaar, taapu di sá yii <M-paati.>

¹⁹Ní Leeya fātii tí cáá dipool ki màl Jaakɔb kibininjabiki kiluluutii. ²⁰Niinee ní Leeya bí yii: «Unimbɔti pú-mi dipɔl dimɔntiil. Min bí nee, m-cal làá tī-mi m-nyooti, kun puee m màl-u mbininjabiyaamu muluu dee.» Míñ puee ní u pú kibikee diyindi yii Sabulɔn, taapu di sá yii <Tinyool.> ²¹Boonee ní u màl kibinimpubiki ní ki pú-kì diyindi yii Diina.

²²Unimbɔti kaa nín súnti Raseel pu. U nín fōo u-wimmeem ki piiti u-maaliŋu. ²³Ní Raseel cáá dipool ki màl kibininjabiki ní ki bí yii: «Unimbɔti lēē m-pu icoo.» ²⁴Ní u pú-kì diyindi yii Jooseefi ki lī yii: «Ti-Dindaan n gíti kūtī-mi kibininjabiki kiba!»

Jaakɔb kpánti ugaaja

²⁵Raseel nín màl Jooseefi boonee ní Jaakɔb bí Laaban yii: «P5-mi nsan m fātī nín kùñ m-tiŋkin. ²⁶Dū m-biyaamu nì m-nimpoobi bin pu m túñ-si ditundee kí tī-mi m nín cá, di sá yii sii a-ba nyí ditundi

din bulifi m túñ ki tī-see.» ²⁷Ní Laaban bí-u yii: «M gbāam-si, á taa yíkì míñ. An dākā-mi yii sii pu ní ti-Dindaan biñ m-boon. ²⁸An puee gíi-mi tipaal tin a là m pà-see, m làá pà-si.» ²⁹Ní Jaakɔb bí-u yii: «Sii a-ba nyí m nín túñ ditundi din ki tī-see nì m nín ñú b a-waŋkuti tì bütì miŋyee. ³⁰Di sá yii kí wàatī m bāñee, tin a nín cááyee kaa nín náañ báà fií. Ama kí ydoñ ŋwiin ŋun m-taal tāa a-dumpuee, a-wanti wiñ tikpil ní ti-Dindaan biñ a-boon. Too, kɔŋkɔnnee ŋyunti ŋulɔŋu ní man làá gíti dūu tō ditundi kí ká tin làá ñmànti m kpèe m-dicaŋkuee?»

³¹Ní Laaban bí-u yii: «Ba ní m máañ kí tī-si ní?» Ní Jaakɔb bí yii: «Taa pée tī-mi tiba. Ama a yaa kíí kí ñá min m làá màkà-si neeyee, m làá gíti kpàa a-waŋkuti. ³²Díñ nee, m làá yiñ tipicaŋkpun nì tiŋɔcaŋkpun poon kí gānti ipii in cáá atan atanee nì in bðñee, ní kí gānti iŋoobu in mun cáá atan atanee, án di làá nín sá man paati. ³³Fool boon a yaa láa dómíñ ki kpèe m-paati ní ki yaa láa ká iŋoobu kansikin in kaa cáá atanee nì ipii kansikin in kaa bðñee, mimmee m yūñ dee, maa cáá mbaamɔn.» ³⁴Ní Laaban kíí-u yii: «An ñāñ, a nín lī puee, án ñá míñ.»

³⁵Yaadal yaadal ní Laaban lúti iŋɔjaa nì iŋɔsal in cáá atan atanee, an dākà yii in kɔkɔ pée cáá mpimee, nì ipibɔn ki dūu tī u-jipɔmbi. ³⁶U nín yānti bi cáá-i ki búnti ndandati bi nì Jaakɔb kansikin sá kii iwiin ita saŋkindi nyɔkɔm, ní Jaakɔb gbíntii bíi kpàa Laaban waŋkuti tin kíñee. ³⁷Ní Jaakɔb bátí isufi in bi yíi peepiliyee nì amandi nì plataanee

pambiyaamu nsɔmu, ki cùkū cùkū-mu ki mántii tú ki dāa kátì taapu, ní ki pókɔtì ajan ŋin u cùkūee, ní ndɔsɔmuee kíñ ki cáá mpim mpim. ³⁸Ní u dū ndɔsɔmu mun u cùkūee ki ñá tiwan tin poon tiwaŋkuti nyùee ki túl tiwaŋkuti nimbiin, ní ti yaa ddoñ ki nyùee, ti jóm tɔb. ³⁹Ndɔsɔmu mun u cùkūee cee ní tiwaŋkutee jóm tɔb ní ki màal mbiyaamu cáá atan atan. ⁴⁰Jaakɔb nín gānti ipisalee ní ki yānti i kpèe Laaban waŋkuti tin cáá atan atanee nì tin bðñee.

Míñ ní u ñāñ ní ki ká tipicaŋkpun nì tiŋɔcaŋkpun, ní ki gānti-tì ki yóon u-ba kaa dū tíñ ki kpáfi nì Laaban yati. ⁴¹Ŋyunti ŋun ní tiwaŋkuti tin yáayee yaa làá jóm tɔbee, ní Jaakɔb n ydoñ ndɔsɔmu mun u cùkūee kí ñá tiwan tin poon tiwaŋkuti nyùee kí túl ti-nimbiin, ní ti jóm tɔb ndɔsɔmu mun u cùkūee cee. ⁴²Ama tiwaŋkuti tin sá ŋkaŋkalimuee yaa bāañee, waa yōontí ndɔsɔmuee ti-nimbiin tí jóm tɔb. Ŋkaŋkalimu gbantee, Laaban yati dee, ní ún yati sá tin yáayee.

Jaakɔb sáñ Laaban

⁴³Míñ ní Jaakɔb ñá ki kpánti ugaajakpaŋkpaan ki cáá tiwaŋkuti tikpil, ki cáá bitɔntɔnliibi binimpoobi nì bininjab nì igutaamu nì mmamu.

31 ¹Jaakɔb nín gbí l Laaban jipɔmbi bí ki lī yii: «Jaakɔb fōo timbi baa wanti kɔkɔ, an wanti pu ní u kpánti ugaaja nee.» ²Jaakɔb nín kpèe Laaban nimbiinee, u dáañ ki ká yii u nì u kansikin kaa ti mō kii dooooyee an nín nín bí puee.

³Ní ti-Dindaan bí Jaakɔb yii: «Nín gíti a-naanjab tiŋkin a-dumpu, man làá nín bí a-cee.»

⁴Niinee ní Jaakɔb tú bi yiñ u-nimpoobi Raseel nì Leeya bí dáañ u-cee kusaau laakin u-waŋkuti bée. ⁵Bi bāñ Jaakɔb ceeyee ní u bí-bi yii: «M dáañ ki ká ni-baa nimbiin yii man nì u kansikin kaa ti mō kii dooooyee. Ama m-baa Nimbotiu bí m-cee. ⁶Nimbi ni-ba nyí m nín dū m-pɔŋŋu kɔkɔ ki túñ ditundi ki tī ni-baa puee. ⁷Ní an yaa bāa sá ú pà-mi puee ní ú cúú kpánti. U kpánti-mi míñ ní áli ŋfunyɔm saalaa pu, ama Unimbɔti kaa kíí ú ñá-mi digangam. ⁸U yaa lī yii: <Tiwaŋkuti tin kɔkɔ cáá atanee di sá a-paatee>, tiwaŋkuti kɔkɔ màal tin cáá atanee ní. U yaa tí lī yii: <Tiwaŋkuti tin kɔkɔ cáá iluntoonee di sá a-paatee>, tiwaŋkuti kɔkɔ tí màal tin cáá iluntoonee ní. ⁹Unimbɔti di fōo ni-baa waŋkuti ki tī-mi. ¹⁰Ŋyunti ŋun tiwaŋkuti bíi jóm tɔbee ní m ká kudamintiiu poon yii ijaa in bí jóm isalee sá atan atan nì iluntoon iluntoon nì ñmàti ñmati. ¹¹Kudamintiiuee poon ní Unimbɔti tuuŋŋu yiñ-mi yii: <Jaakɔb!> Ní m kíí yii: <M sèe.> ¹²Ní ŋu bí-mi yii: <Yáatí kí kpèe, iŋɔjaa in bí ki jóm isalee kɔkɔ sá atan atan nì iluntoon iluntoon nì ñmàti ñmati ní. M ñá míñ kun puee m ká Laaban nín ñá-si puee. ¹³Man di sá Unimbɔti un nyánti u-ba ki dākā-si Beeteel, laakin a nín dū ditaŋkpal ki cóon ki sītì di-pu ŋkpam ní ki pūti ki pōon-mee. Kɔŋkɔnnee yíkì kí nín gíti a-tiŋkin, laakin bi màl-see.>» ¹⁴Ní Raseel

nì Leeya kíí-u yíi: «Timbi gítí cáá tigaajawan áá difakal diba ti-baa dicanjku kí fōōo? ¹⁵U dū-ti ki gíiñ binicambi ní, kun puee u nyáfi-ti ní ki fōō animbil ki jín. ¹⁶An puee ti-baa gaajati tin Unimbōti fōō u-ceeyee, timbi nì ti-biyaamu di yì. Min kòkò Unimbōti yaa bí yíi á gée, gá mìn.»

¹⁷Niinee ní Jaakòb yōōn u-biyaamu nì u-nimpoobi ki kaañ igutaamu pu kí yíkì. ¹⁸U nìn yōōn ki kpáañ u-waŋkuti nì u-gaajati tin u nìn kāl Padan-Aram ki kée kòkò ki cáa nín gítí u-baa Isaaki cee Kanaan tiŋkin. ¹⁹Laaban nìn búnti kí cā u-píi kuti. Ŋyunti gbanti ní Raseel yūñ u-baa waaji. ²⁰Ní Jaakòb bál Laaban uaranja ki yíkì kaa kaañ-u. ²¹U nìn kpáañ u-wanti tin u cááyee kòkò ki cūti dūti Eefiraati mōō-kpaandi ní ki dū u-ba ki túl Galaadi jool watil pú.

²²Jaakòb yíkì sàñ iwiin ita boon ní bi dāa nín tükū Laaban. ²³Niinee ní Laaban yōōn u-nabiyaamu ní bi nín jì Jaakòb boon. Bi cōom iwiin iluli ní ki tin nín cúú-u Galaadi jool pu. ²⁴Ama kunyeeuee ní Unimbōti nyánti u-ba ki dākā Laaban uaranja kudamintiiu poon ní ki bí-u yíi: «Á cúú a-ba kí taa lì Jaakòb tiba nì tiba, kí taa gá-u tikpiti bāa tiba.»

²⁵Ŋyunti ŋun Laaban dūu bāñ Jaakòb ceeyee, Jaakòb gāa u-tantiu Galaadi jool pu, ní Laaban nì u-nabiyaamu mun gāa bi-tantiu Galaadi jool gbanti pu. ²⁶Ní Laaban bālifi Jaakòb yíi: «Ba gá ní a gá mimmee? Ba pu ní a kíil-mi ki kpáañ m-bisalib ki búnti kii kujaau ní a cūti ki jáñ ki cúuñ-bee? ²⁷Ba

pu ní a kíil-mi ki sàñ dibalin mìn kaa kaañ-mi? M bāa kàantí-si nì ifaal ní kí yànti bí gāa ilan kí bōō ŋgaŋgamu nì tibati. ²⁸Aa yānti m kpāl m-bisalib nì m-naantiibi ki kaañ-bi. Min a gá nee sá digbaandi ní. ²⁹M bāa cáa nsan kí gá-ni tin kaa gānee, ama fool kunyeeu ní a-baa Nimbōtiu fu sōōn nì mi ki bí-mi yíi: <Á cúú a-ba kí taa lì Jaakòb tiba nì tiba, kí taa gá-u tikpiti bāa tiba.> ³⁰Kòkònnēe a-landòkòŋu gítí a-baa cindi pu ní a yíkì ki kùn, kin ba pu ní a gítí yù man waaji?» ³¹Ní Jaakòb kí Laaban yíi: «M fāŋkì ní ki dākafi yíi m yaa kaañ-si, an yaa yíi a làá fōō a-bisalib. ³²Ama un cee ní a yaa ká a-waajee, bí kpò-u. Ti-nabiyaamu kòkò di bí nee. Dāañ m-cee kí kpèè a yaa ká a-wanti tiba á yōōn.» Jaakòb kaa nìn nyí yíi Raseel di yūñ awaa.

³³Ní Laaban nín kòd Jaakòb tantiun ki kpèè, ní ki kó Leeya yōun ki kpèè, ní ki kó inimpuyumbu liitil cee ki kpèè kaa ká bāa tiba. U nyán Leeya ceeyee ní ki nín kòd Raseel tantiun. ³⁴Raseel nìn yōōn awaayee ki dūu bál ugutaamu gakal taapu ní ki kāl an pu, ní Laaban kó ki kpèè u-tantiu poon kòkò ní kaa ká tiba. ³⁵Ní Raseel bí u-baa yíi: «M nín ká-si kaa yíkèè, án taa wà-si, di sá yíi m ká m-ba ní.»

Ní Laaban kpèè kaa ká awaa. ³⁶Niinee Jaakòb fōō Laaban pu dijuul ní ki yíkì nyán u-pu, ní ki bí-u yíi: «Tilati ní m yīntiñ-si? Ikpiti ilai ní m gá-si ní a jìnni m-boon nì dibaati mìn? ³⁷A nín kpèè m-wanti kòkòee, a ká a-wanti tiba bí poonaa? A yaa ká, á nyāntiñ-ti

man nib nì si mun nib nimbiin bí sōōn kí tī-ti. ³⁸M kāl a-cee abin mmunju ní. Dalba dalba a-piiu áá a-ŋoobuu ubò kaa lāti. Maa tí dáká a-píi poon upija ubò nanti mun ki ká. ³⁹Tiba di yaa cúú a-waŋkuluuku kubōee, maa cāabiñ-si diwaŋkpil, see m nyāab kí téen kun an cúúyee yil. A-waŋkuti tin bi yù ŋwiimpuee nì tin bi yù kunyeeuee^t, a bālifi-mi ní m téen-si. ⁴⁰Ŋwiimpuee, ŋwiñ ŋmòd-mi ní kí kpò, ní kunyeeuee, tiwool n kó kí dóo-mi ní ŋgeem n wāŋkì m-nimbiliŋin. ⁴¹Abin ŋin m gá a-ceeyee kpáfi mmunju dee. M tūn a-bisalib liitil pu ditundi dibindi diba kpá saalku ní ki tī-si, ní ki dū abin aluu ki kpāa a-waŋkuti. Ŋfunyom saalaa pu ní a mūul-mi ki kpánti m-paati. ⁴²An yaa kaa sá m-baa Isaaki nì m-naanja Abraam Nimbōtiu, Unimbōti un m-baa Isaaki jáam ki fāŋkée pu, a bāa làá yànti m nìn fātii gítí nì iŋaŋkulim ní. Ama Unimbōti ká m-falaau nì m-tundi dín m túnee. An pu ní fool nyeekuee, u fu sōōn ki kpáafi-si.» ⁴³Ní Laaban kí Jaakòb yíi: «Binimpoobi nee sá man bisalib ní, ní bi-biyaamu sá man biyaamu. Ipii nee sá man píi ní, tin kòkò a péee wāl nee sá man wanti ní. Dín pu nee, ba ní m làá gá kí tī m-bisalib nì bi-biyaamu mun bi mālēe? ⁴⁴An ŋmānti man nì si tí sōōn kí bóob kí pōōn tōb, án nìn sá kudaanŋu man nì si kansikin.»

⁴⁵Niinee ní Jaakòb píi ditanjpal ki cōōn án nìn sá-bi kudaanŋu. ⁴⁶Ní ki bí u-nabiyaamu yíi bí tōd

atanjpee kí bí dikpúkul. Bi tōō ki bílee ní bi-kòkò kāl di-pu ki jín tijin. ⁴⁷Ní Laaban pú ditanjpa-kpukulee diyindi u-soonji poon yíi Yeegar-Saaduta, ní Jaakòb mun yíiñ-di u-soonji poon yíi Galeedi. ⁴⁸Ní Laaban bí yíi: «Ditanjpa-kpukul nee di sá dipoondi dín dōōn man nì si kansikinee daanju.» An pu ní bi pú mpaan gbanti diyindi yíi Galeedi, taapu di sá yíi: <Kudaanŋu tanjpa-kpukul>. ⁴⁹Bi gítí pú niin diyindi yíi Miisipa, taapu di sá yíi: <Unimbōti n nìn bí ki wāl-ti.> Di sá Laaban nìn bí yíi: «Unimbōti n nìn bí ki wāl man nì si kansikin ti yaa kaa dāa gítí bí ki wāl tōbee. ⁵⁰A yaa láa cáá binimpoobi ki kúti ní ki gúb man bisalib ki sàantēe, bāa ubò yaa kaa dāa bí ki wāl tin a bí ki gāaŋeeyaaa, á nìn nyí yíi Unimbōti bí ki wāl tin bí ki jítí man nì sii kansikinee.»

⁵¹Ní Laaban gítí bí Jaakòb yíi: «Kpèè ditanjpa-kpukul nee, kí kpèè ditanjpal dín m cōōn án nìn sá man nì si kansikin kudaanŋu nee. ⁵²Ditanjpa-kpukul nee nì ditanjpal dín cō nee di sá-ti kudaanŋu yíi man kaa làá lákatí ditanjpa-kpukul nee pu kí pótí a-pu, si mun n taa lákatí ditanjpa-kpukul nee nì ditanjpa-coonkaal nee pu kí pótí man pu kí gá tikpiti. ⁵³Abraam nì Naakōr Nimbōtiu un sá bi-baa Nimbōtiuee n dāa sōōn man nì sii kansikin bōti^u.»

Ní Jaakòb pūti Unimbōti un u-baa Isaaki nìn jáam ki fāŋkée. ⁵⁴Boonee ní Jaakòb gá saraa ubò dijuul pu niin ní ki yíiñ u-nabiyaamu bi kpáfi

^t 31.39 Dūu ŋmānti nì Disa 22.12, Amoo 3.12.

^u 31.53 Naakōr nìn sá Abraam nabiki ní (Diny 11.26) ní ki sá Laaban naanja (24.24, 29).

jín tijin ní ki gbíntì dijool pu niin ki dōoñ.

32 ¹Kutaa wúntì an dáá b̀̀nee ní Laaban yíkì ki kpàl u-bisalib nì u-naantiibi ki k̀̀aàñ-bi, ki m̀̀e ki biìh bi-pu ní ki fàtìi nín k̀̀h u-dumpu^w.

Jaakòb b̀̀ntì kí t̀̀ngkì Eesayuu

²Ní Jaakòb mun nín nìkì u-saṅṅu. U cée ní Unimbòti tuṅyi c̀̀lín u-pu nsanni. ³U ká-iee ní ki téen yii: «Unimbòti janjanaapaal s̀̀e!» An pu ní u pú niin diyindi yii Maanayim, taapu di sá yii: < Ajanjanaapaa ali > .

⁴Niinee ní Jaakòb l̀̀e binib ki tú u-maan Eesayuu cee Eedoom satin, Seeyiir t̀̀ngki poon. ⁵U ǹ̀n kpáafi-bi ki bí yii: «Ni yaa bànee ní t̀̀kù m-kpiliu Eesayuu yii: < Mama a-t̀̀nt̀̀nliu Jaakòb di túnní bí t̀̀kù-si yii, doooo m nín búntì Laaban ceeyee, niin ní m k̀̀l ki d̀̀a s̀̀a d̀̀n. ⁶M cáá inaa ǹ̀ mmamu ǹ̀ ipii ǹ̀ iṅoobu ǹ̀ bit̀̀nt̀̀nliibi bininjab ǹ̀ binimpoobi. An pu ní m túnní bí d̀̀a t̀̀kù sii m-kpiliu yii á d̀̀kà-mi a-ṅanti kí f̀̀o-mi. > »

⁷Ní binib bin u túee fàtìi gítìn u-cee ní ki t̀̀kù-u yii: «Ti bàñ ki ká a-maan Eesayuu. U mun bí nsanni ki t̀̀ngkì-si u ǹ̀ binib alaataa anaa.» ⁸Niinee ní tifaandi kó Jaakòb ní u-pòbil bíl. Ní u cúú u-nib ǹ̀ u-pii ǹ̀ u-ṅoobui ǹ̀ u-naai ǹ̀ u-gutaamui ki ỳ̀katì akiti ali. ⁹Di sá u d̀̀kafi yii: «Eesayuu yaa b̀̀aàñ ki k̀̀u dikitil dibee, dikitil din kínee á s̀̀h kí ṅmátí.»

¹⁰Míh boonee ní Jaakòb m̀̀e Unimbòti yii: «M-naanja Abraam Nimbòtiu, m-baa Isaaki Nimbòtiu, m-Dindaan, sii di bí-mi yii: < Yíkì kí ǹ̀n gítì a-t̀̀ngkin laakin bi m̀̀l-see, m làá ṅá-si t̀̀ngan. > ¹¹M páti kí f̀̀o t̀̀ngan tin a ṅá-mi nee ǹ̀ tibulcin tin a d̀̀kà man a-t̀̀nt̀̀nliu nee, kun puee ṅkpandò baba ní m ǹ̀n ṅúb ki d̀̀tì J̀̀odan buṅṅu nee. Ama d̀̀n pu nee, m ỳ̀katì m-nib ǹ̀ m-waṅkuti akiti ali ní nee. ¹²Míh puee m gb̀̀aam-si, á f̀̀i-mi m-maan Eesayuu ṅaan. M f̀̀ngkì ú taa láa kpò man ǹ̀ m-nimpoobi ǹ̀ m-biyaamu. ¹³Di sá yii sii di l̀̀i-mi dimákal yii: < M làá biìh a-boon kí ỳ̀ntì a-naantiibi á b̀̀tì kii t̀̀ngku gbandi bulee, bí taa ṅmá kí k̀̀aàñ-bi. > »

¹⁴Niin ní Jaakòb gbíntì ki d̀̀oñ kunyeeu gbanti. Kutaa wúntèe ní u l̀̀e u-waṅkuti tin u cááyee poon tiba kí p̀̀ u-maan Eesayuu. ¹⁵U ǹ̀n l̀̀e iṅosal alaataa ali ǹ̀ iṅojaa mmuṅku, ki l̀̀e ipisal alaataa ali ǹ̀ ipijaa mmuṅku, ¹⁶ki l̀̀e igutaamu in cáá mbiyaamu ṅaamèe ǹ̀ i-biyaamu mmuṅku ǹ̀ saalaa, ki l̀̀e inasal imuṅku ili ǹ̀ inajaa saalaa, ki l̀̀e mmansalimu mmuṅku ǹ̀ mmanjamu saalaa. ¹⁷U ǹ̀n ỳ̀katì tiwaṅkutee akiti akiti ki d̀̀u t̀̀ u-t̀̀nt̀̀nliibi ní ki bí-bi yii: «L̀̀ntìmaan kí ǹ̀n cá kí ǹ̀n pá t̀̀b boon ki dátìh t̀̀b.» ¹⁸Ní u kpáafi un l̀̀yee yii: «M-maan Eesayuu yaa tú-si nsanni ní ki yaa b̀̀lifì-si yii: < A-kpiliu sá ṅma ní a cá la? ṅma di ỳ̀ tiwaṅkuti tin l̀̀i a-nyòkòpu nee? > , ¹⁹á kí-u yii: < An sá a-t̀̀nt̀̀nliu

Jaakòb di ỳ̀. U túnní-mi m cááñ kí t̀̀ u-kpiliu Eesayuu ní. Ùh u-ba pán boon ki d̀̀oñ. > »

²⁰Míh mbaantiim ní u t̀̀kù u-t̀̀nt̀̀nliu uliliiti ǹ̀ utataati ǹ̀ u-t̀̀nt̀̀nliibi bin k̀̀kò u l̀̀e tiwaṅkuti ki t̀̀ bí l̀̀ntì u-nyòkòpuee, ní ki bí-bi yii: «Ni yaa tú Eesayuu nsannee, min ní ni làá l̀̀e dee. ²¹Ní ní k̀̀tì kí l̀̀i yii: < A-t̀̀nt̀̀nliu Jaakòb u-ba pán boon ki d̀̀oñ. > » Di sá u l̀̀i u-noon yii: «M làá d̀̀u tiwaṅkuti nee kí p̀̀-u kí s̀̀ngkì u-pòbil, boonee ní kí d̀̀a nín ká-u. An yaa ỳ̀i u táá s̀̀ m-saai kí f̀̀o-mi.» ²²Ní bit̀̀nt̀̀nliibi kpáañ tiwan tin u l̀̀e kí p̀̀ Eesayuyeee ki búntì ní ùh u-ba gbíntì dinaapaal pu niin ki d̀̀oñ.

Jaakòb ǹ̀ Unimbòti m̀̀n

²³Kunyeeu gbanti ní Jaakòb ỳ̀oñ u-nimpoobi liitil ǹ̀ inimpuyumbu liitil ki kpáañ u-biyaamu saalaa ǹ̀ kibee ki d̀̀tì Yaabòki buṅṅu laakin pú kaa nyódyee. ²⁴U cáá u-yab k̀̀kò ki d̀̀tì mbun ki kpáañ tin k̀̀kò u cááyee. ²⁵Jaakòb cáá-bi ki d̀̀tì míh ki d̀̀d, ki kíh u-babee ní unaaciin ubò d̀̀míh kunyeeu ki c̀̀b-u dimool ní bi m̀̀n áli ntaafaabòmbòm. ²⁶Unaaciinee^y kp̀̀e yii waa làá ṅmá kí líi Jaakòbee ní u fáá u-nantaṅkpal ní u-k̀̀iṅṅu ỳ̀tì, ama ní u ǹ̀ Jaakòb gbíntii bí m̀̀. ²⁷Boonee ní unaaciinee bí Jaakòb yii: «Kutaa bí wúntí, g̀̀i-mi kí líi.» Ní Jaakòb bí-u yii: «A yaa kaa biìh m-boon, m kpá kí g̀̀i-si kí líi.» ²⁸Ní unaaciinee b̀̀lifì-u yii: «Bi ỳ̀i-si yii ba ní?» Ní

u kí-u yii: «Bi ỳ̀i-mi yii Jaakòb ní.» ²⁹Ní unaaciinee bí-u yii: «Baa làá ti ỳ̀i-si Jaakòb, bi làá ǹ̀n kíh ki ỳ̀i-si yii Isirayeel^a ní. Di sá yii si ǹ̀ Unimbòti m̀̀n ní si ǹ̀ binib mun m̀̀n, ní a p̀̀kòkiñ bi-k̀̀kò.»

³⁰Ní Jaakòb bí-u yii: «M gb̀̀aam-si, t̀̀kù-mi a-yindi.» Ní u bí-u yii: «Ba pu ní a là kí béé m-yindi^b?» Niin niin ní u biìh Jaakòb boon. ³¹Ní Jaakòb pú niin diyindi yii Peeniyeel, taapu di sá yii: < Unimbòti nimbiin > , di sá u l̀̀i yii: «M ká Unimbòti ỳ̀e kp̀̀rrr ama ní kaa kp̀̀i.» ³²Kutaa wúntì ṅwìh nyáñ ní Jaakòb ỳ̀kì Peeniyeel. U-k̀̀iṅṅu puee, u ǹ̀n dúlifí ní. ³³An pu ní áli ǹ̀ d̀̀n, Isirayeel yab kaa ṅmòd̀̀ dinantaṅkpal nanti. Di sá bi ǹ̀n fáá Jaakòb nantaṅkpal ní u-k̀̀iṅṅu ỳ̀tì.

Jaakòb ǹ̀ Eesayuu kansikin m̀̀kì

33 ¹Jaakòb bí yii ú kp̀̀èyee, Eesayuu ǹ̀ u-nikitil alaataa anaa di p̀̀aam ní ki d̀̀oñee. Niinee ní u cúú mbiyaamu ki ỳ̀katì ki t̀̀i Leeya ǹ̀ Raseel ǹ̀ inimpuyumbu liitil. ²U d̀̀u inimpuyumbuee liitil ǹ̀ bi-biyaamu ki l̀̀ntì nyòkòpu, ní ki d̀̀u Leeya ǹ̀ u-biyaamu ki p̀̀aam, ní ki d̀̀u Raseel ǹ̀ u-jip̀̀on Joosee fi l̀̀ngkì. ³Ní ùh u-ba l̀̀ntì nyòkòpu. U ǹ̀n gb̀̀aam ṅfunyòm milulí ní ki nín bàñ u-maan. ⁴Niinee Eesayuu sáñ ki t̀̀ngkì-u, ki ṅaam ki c̀̀b-u ní bi-k̀̀kò bíi s̀̀h. ⁵Eesayuu ká binimpoobi ǹ̀ mbiyaamuee ní u b̀̀lifì Jaakòb yii: «Binib bilab di pá a-boon nan ní?»

^y 32.26 Jaakòb naaciṅṅu b̀̀tee, kp̀̀e 29.31, Osee 12.5.

^a 32.29 Isirayeel taapu di sá yii *Un ǹ̀ Unimbòti m̀̀nee*: kp̀̀e 35.10.

^b 32.30 D̀̀u ṅmántì ǹ̀ Bibò 13.17-18.

^w 32.1 Tigb̀̀n tiba poonee, 32.1-33 sá 31.55-32.32.

Ní u kíf-u yii: «An sá mbiyaamu mun Unimbəti n̄a man a-təntənl̄iu tiŋan ki pú-mee.»

⁶Ní inimpuyumbuee n̄i bi-biyaamu sùt̄i ki p̄l̄ Eesayuu ní ki gbāaṅ u-nimbiin. ⁷Ní Leeya n̄i u-biyaamu mun sùt̄i ki p̄l̄-u ní ki gbāaṅ u-nimbiin, ní Joosefi n̄i u-na Raseel mun sùt̄i ki p̄l̄-u ní ki mun gbāaṅ u-nimbiin. ⁸Ní Eesayuu bālifi-u yii: «A làá n̄a ba tiwaŋkuti tin m tú nsanni an f̄u bit̄i bitee ní?» Ní Jaakɔb kíf-u yii: «M n̄in là ká ká disaasɔl a-ceeyee pu ní m t̄iín-si tiwan gbanti.» ⁹Ní Eesayuu kíf-u yii: «M-nabiki, m cáa tigaajati tikpil, dū a-wanti ká kpāafi.» ¹⁰Ní Jaakɔb kíf-u yii: «Aayee, m gbāam̄-si, a yaa nyí yii a sún m-saai, á f̄o tiwan tin m t̄i-si nee. Di sá yii a n̄in f̄o-mi tiŋan m wál a-nimbiinee, an bí kii Unimbəti nimbiin ní m wálee. ¹¹M̄in puee m gbāam̄-si, f̄o tiwan tin m t̄i-si nee, kun puee Unimbəti biin m-boon ní bāa tiba kaa lóð-mi.»

U páb Eesayuu mimmee ní u dāa f̄o. ¹²Ní Eesayuu bí-u yii: «Tí yík̄i ká n̄in cá, m làá céen̄-si.» ¹³Ní Jaakɔb kíf-u yii: «M-kpiliu, a nyí yii mbiyaamu p̄ðfi ní m cáa ipii n̄i iŋoobu n̄i inaa in dáa m̄al mpomee. Ti yaa làá kpāaṅ-i ká c̄oṃm̄ malaa malaa, ŋwimbambaanti ní i-kɔkɔ làá kpú. ¹⁴M̄in puee sii lint̄i ká n̄in cá, man a-təntənl̄iu n̄i tiwaŋkuti n̄i mbiyaamu n̄i n̄in c̄oṃm̄n̄ soooo soooo ki d̄oṃ, ká dāa bān a-cee Seeyiir tiŋkin.» ¹⁵Ní Eesayuu bí-u yii: «M làá yànt̄i binib bin n̄oṃ-mee dijandi n̄i gb̄int̄i a-cee sii n̄i bi n̄i táa

kí n̄in d̄oṃ.» Ní Jaakɔb kíf-u yii: «Ba pu ní a làá gít̄i n̄a m̄in? M̄ p̄e ká sii m-kpiliu cee diyimɔl di sá.»

¹⁶Ŋwiin gbanti ní Eesayuu f̄at̄i kíl̄ nsan ki n̄in gít̄i Seeyiir tiŋkin.

¹⁷Ní Jaakɔb ún̄ bunt̄i Sukooti^c tiŋkin, ki bān ki mán u-diŋŋi ní ki gāa u-waŋkuti tibin̄. An pu ní bi yí niin yii Sukooti, taapu di sá yii < Tibin̄. >

Jaakɔb bān Kanaan tiŋkin

¹⁸Jaakɔb nyánni Padan-Aram ki bān Siikeem, Kanaan tiŋkin n̄i ŋgbampɔn ní ki gāa u-tantib kitiŋ caŋin ki kāl. ¹⁹U n̄in dá ntampaan ŋun pu u gāa u-tantibee Amɔr biyaamu cee. Amɔr gbanti di n̄in sá Siikeem baa. U n̄in dá ntampaan gbanti animbil j̄itɔmbi dilaataal ní. ²⁰U n̄in mán nsaraafan niin, ní ki pú ntampaan gbanti diyindi yii < Eel, Isirayeel Nimbətiu >.

Simeeyɔn n̄i Leefii t̄n̄

bi-niisal Diina p̄ntoŋyi

34 ¹Dalbee, Jaakɔb bisal Diina un Leeya m̄alee c̄ut̄i ká m̄ant̄i kitiŋ kin poon bi n̄in kódyee sapɔmbi pu. ²Ní Amɔr un sá Eefi tiŋki b̄otiuee j̄ipɔɔn Siikeem ká-u ní ki cúu-u mpɔn ki d̄oṃ n̄i u ki bíil̄-u. ³An n̄a mimmee ní u-naŋki kó Jaakɔb bisal Diina tikpil ki j̄in mpaan u-pɔbilin. Di sá u n̄in bí s̄oṃ n̄i usapɔneee ká ḡiín̄m̄ u-landɔkɔŋu u-cee. ⁴Ní Siikeem bí u-baa Amɔr yii: «C̄ut̄i m̄d̄nn̄i usapɔn nee ká t̄i-mi, m là ká cáa-u.» ⁵Jaakɔb gb̄il̄ yii Siikeem d̄oṃ n̄i u-bisal Diina

ki bíil̄-u, ama waa n̄in l̄i tiba, di sá yii u-j̄ipɔmbi n̄in dáa bí n̄i t̄isatin kunaakpaau ní u n̄in cí yii bí bān. ⁶Siikeem baa Amɔr n̄in c̄ut̄i ki ká Jaakɔb ki s̄oṃ n̄i u an b̄oti. ⁷Jaakɔb j̄ipɔmbi n̄in nyánni t̄isatin ki bāaṅ ki gb̄il̄ tin j̄it̄e ní an w̄un̄-bi tikpil ní bi f̄o diŋuul tiŋan pu. Di sá yii Siikeem n̄in d̄oṃ n̄i Jaakɔb bisalee, an sá disiibikpaandi ní Isirayeel yab cee, ki sá-bi dikoobikpaandi. ⁸Ní Amɔr bí-bi yii: «Ni-bisal Diina kó m-j̄ipɔɔn Siikeem tikpil, an puee m gbāam̄-ni, ní dū-u ká t̄i-u ú cáa. ⁹Tí kómaan t̄obin, nimbi n̄i n̄in t̄i-ti ni-sapɔmbi ti cāab̄, ti mun n̄i n̄in t̄i-ni ti-yab ni cāab̄. ¹⁰Ní gb̄int̄i ká n̄in ká ti-cee, ní ti-tiŋki n̄i kpánt̄i ni-yaka ní n̄in kóð, ká n̄in tó ni-ba ká b̄ant̄i ká kpánt̄i bitindambi.»

¹¹Ní Siikeem u-ba mun l̄i Diina baa n̄i u-niijab cee yii: «Ní p̄e kp̄e ká p̄o-mi diyimɔl m̄ ŋm̄a ká cáa Diina, bāa kun ní ni yaa l̄e m làa t̄i-ni. ¹²Gíímaan-mi kucoot̄iu n̄i tinimpucaŋwan p̄ndi tikpil m̄ p̄a. M làa t̄i-ni tin ní l̄e kɔkɔ. Tin p̄e pábee di sá ní dū usapɔn ká t̄i-mi m̄ cáa.» ¹³Ní Jaakɔb j̄ipɔmbi ká Amɔr n̄i u-j̄ipɔɔn Siikeem n̄i iciin poon, kun puee u n̄in d̄oṃ n̄i bi-niisal Diina ki bíil̄-u. ¹⁴Bi kíf-bi yii: «An kaa n̄aṅ m̄in! Taa ŋun ká dū ti-niisal ká t̄i un kaa gí dikpandee ticati, an sá-ti icoo ní. ¹⁵Kí w̄at̄i tí gb̄il̄ ká t̄i n̄i nee, asee ní yànt̄i bin kɔkɔ sá bininjab ni-kansikinee n̄i ḡifi akpancan kii timbi n̄in gí puee. ¹⁶Mimmee ti ŋun ká t̄i-ni ti-sapɔmbi ní cáa, ní ti mun

n̄i cáa ni-yab, ní tí gb̄int̄i ni-tiŋkin ní ti-kɔkɔ n̄i kpāfi ká n̄a kitimbaant̄i nib. ¹⁷Ama ni yaa yí yii naa làa ḡif̄e, ti làa f̄o ti-niisal ní ká yík̄i.»

¹⁸Bi n̄in s̄oṃ puee f̄at̄i Amɔr n̄i u-j̄ipɔɔn Siikeem. ¹⁹Unaacimpɔneee n̄in n̄in néen̄ Jaakɔb bisal tikpil puee yànt̄i u kíl̄ ki bí n̄aṅ tin bi bālifi yii ú n̄e malaa. U-baa dicaŋku poonee, ún̄ ní bi n̄in p̄e tó ká j̄it̄i bāa ŋma. ²⁰Ní Amɔr n̄i u-j̄ipɔɔn Siikeem c̄ut̄i kāl̄ bi-tiŋki punyɔkɔki^d caŋin ní ki t̄uk̄u bi-tiŋki nib yii: ²¹«Binib nee cáa ti-pu nlandɔkɔm̄nt̄i. Kitiŋ d̄o ká wāa ká t̄i-bi bí kāl̄ ká b̄ant̄i. Ti ŋun ká cáa bi-bisalib, ní ti mun ŋun ká dū ti-bisalib ká p̄o-bi ticati. ²²Kí w̄at̄i bí ká ká n̄in ká ti-tiŋki pu ti-kɔkɔ n̄i kpánt̄i kitimbaant̄i nibee, asee tí yànt̄i bin kɔkɔ sá bininjab ti-kansikinee n̄i ḡifi akpancan kii b̄in n̄in gí puee. ²³Ti yaa gb̄il̄ ká t̄i n̄i bi bí n̄in kóð ti-ceeyee, bi-waŋkuti kɔkɔ n̄i bi-gaajati kaa kpánt̄i ti-yati deee?» ²⁴Bin kɔkɔ n̄in bí niinee f̄o tib̄oti tin Amɔr n̄i u-j̄ipɔɔn Siikeem cáanee ká ká, ní kitiŋ poon bininjab kɔkɔ gífi akpancan.

²⁵Bi gífi m̄in̄ iwiin ita dal ŋyunti ŋun bi dáa ká iween puee ní Jaakɔb j̄ipɔmbi bili, Simeeyɔn n̄i Leefii bin sá Diina niijabee ȳoṃ bi-t̄aataa-jimmu ká n̄a soooo ká ká kitiŋin ubo kaa b̄e ní ki k̄u bininjab kɔkɔ. ²⁶Bi n̄in k̄u ká kpāaṅ Amɔr n̄i u-j̄ipɔɔn Siikeem ní ki nyánt̄i bi-niisal Diina Siikeem dumpu ká kpāaṅ-u ká n̄in k̄un̄.

²⁷Ní Jaakɔb j̄ipɔmbee kó kitiŋin ká f̄uk̄ul̄ anikpilee wanti ní ki

^c 33.17 Sukooti tiŋki kaa dát̄in̄ Yaab̄oki buŋŋu.

^d 34.20 kitiŋ punyɔkɔki: kp̄e 19.20.

kóon bi-wanti kəkɔ, kun puee bi bíil bi-niisal. ²⁸Bi nín cúú bi-píii nì bi-ɲoobui nì bi-naai nì bi-mammu nì tin kəkɔ nìn pée bí kitiŋ poon nì tisatinee. ²⁹Bi nìn kóon bi-gaajati kəkɔ pílpil ki kpáan bi-nimpoobi nì bi-biyaamu nì tin kəkɔ nìn pée bí bi-diiŋɲinee.

³⁰Ní Jaakɔb bí Simeeyɔn nì Leefii yii: «Ni kɔ̀n-mi tibɔtin! Ni náan kudɔɲu ki bíl man nì kitiŋ nee nib kansikin ní nee, an dākà yii Kanaan yab nì Peeriisi yab. Man nib kaa náan. Bín ɲūn kí kpāfi kí dāá ján-mi ní kí kúntí m-dicaŋku kəkɔ.» ³¹Ní bi kíí bi-baa yii: «Mímmee bi cáá nsan kí bíil ti-niisal kii kilaakpaayeeeee?»

Jaakɔb yíkì Siikeem tiŋkin ki búnti Beeteel

35 ¹Dalbee ní Unimbɔti bí Jaakɔb yii: «Yíkì doo kí nīn jóm Beeteel kí cúú nīn kòd niin. Á mā nsaraafan laakin m nìn nyánti m-ba ki dākā-si ɲyunti ɲun a nìn sán a-maan Eesayuuyee.»

²Ní Jaakɔb bí u-dicaŋku yab nì bin kəkɔ bí u-ceeyee yii: «Nyántimaan awaa ɲin bí ni-ceeyee, kí ɲá ni-ba circir kí kpántí ni-wampeenkaati. ³Tí yíkimaan kí cù Beeteel. Ti yaa bān niinee, m làá mā nsaraafan kí tī Unimbɔti un un fōō m-wimmeem ɲyunti ɲun m nìn bí dinimbinaa-mandi poon ní ki céen-mi m-saŋkiŋɲi kəkɔ poonee.» ⁴Niinee ní bi nyánti awaa ɲin bí bi-ceeyee, ki túuti bi-falfatib ki tī Jaakɔb ní u cáa gbīn ki síb teereebintiee subu bun yú ki pílin Siikeem tiŋkee taapu. ⁵Bi

yíkèe ní Unimbɔti yānti dinyoondi kɔ ntimu mun kəkɔ mānti ki tú-bee, ní bāa ubɔ kaa mākān kí jà bi-boon.

⁶Ní Jaakɔb nì u-nipaaku dūu bān Luusi, an dākà yii Beeteel, Kanaan tiŋkin. ⁷Ní u mán nsaraafan ní ki pú niin diyindi yii Eel-Beeteel, taapu di sá yii: <Beeteel Nimbɔtiu>, kun puee niin ní Unimbɔti nìn nyánti u-ba ki dākā-u ɲyunti ɲun u nìn sán u-maan Eesayuuyee.

⁸Niin ní Deeboora un nìn lōō Reebeekee kpī ní bi síb-u seeni^f subu bun yú ki pílin Beetelee taapu. Ní Jaakɔb pú busubu gbanti diyindi yii <Nsiim subu.>

⁹Jaakɔb nín nyán Padan-Aram ki bān Beetelee, Unimbɔti nìn gíti nyánti u-ba ki dākā-u ní ki bíin u-boon. ¹⁰Ní Unimbɔti bí-u yii: «Bi yī-si Jaakɔb ní, ama baa làá nīn gíti yī-si mīn. Bi làá nīn kīn ki yī-si yii Isirayeel ní.» Di sá Unimbɔti pú-u diyindi yii Isirayeel. ¹¹Ní Unimbɔti gíti bí-u yii: «Man di sá Unimbɔti Mpɔŋkɔdaan. M làá bütī a-maaliŋu tikpil tikpil. Sii maaliŋu poon ní atimbun làá nyā. A-maaliŋu poon ní bibɔtiibi làá nyā. ¹²Kitiŋ kin m nìn tī Abraam nì Isaakee, m làá dū-kì kí tī sii nì a-naantiibi bin làá páanní boonee.»

¹³Unimbɔti sòon nì u mīn ki dódyee ní ki yíkì niin ki nín jóm. ¹⁴Ní Jaakɔb dū ditaŋkpal ki còon laakin Unimbɔti sòon nì uee, ní ki dū ndamam nì ɲkpaam kí fá di-pu án nīn sá kudaanɲu. ¹⁵Ní Jaakɔb pú mpaan ɲun pu Unimbɔti nìn sòon nì uee yii Beeteel.

Beenjameen màaltam nì u-na Raseel kúm

¹⁶Jaakɔb nì u-dicaŋku yíkì Beeteel. Bi cá ki tóob Eefiraata tiŋkee ní Raseel màl. U-maaliŋu gbanti nìn pɔ̀kì tikpil. ¹⁷ɲyunti ɲun u bíi yálin kí imatiŋween ki làá màalee ní umatimmaanli bí-u yii: «Pɔ̀on a-ba, kibininjabiki ní a làá gíti màal.» ¹⁸ɲyunti ɲun u bíi dátí u-ba kí sintēe ní u pú kibiki kin u màlee diyindi yii Been-Oonii, taapu di sá yii: <M-falaau biki.> Ama ní ki-baa yīn-kì yii Beenjameen, taapu di sá yii: <M-ɲaŋgiil pu bikiḡ.> ¹⁹Raseel kpīyee ní bi síb-u Eefiraata dandi kpaanceetiŋu. Kitiŋ gbanti ní bi gíti yī yii Beetileem. ²⁰Ní Jaakɔb dū ditaŋkpal ki còon dikaakul pu án nīn sá Raseel kaakul daanɲu. Di bí ki dāa sāa dīn.

²¹Isirayeel yíkì niinee ní ki cütii gāa u-tantib Miigidaal-Eedeer tiŋki nyɔ̀kɔpu. ²²ɲyunti ɲun Isirayeel nìn kòd kitiŋ gbantinee ní u-jipɔ̀on Rubeen dōon nì u-nimpuwaaki Biila, ní u-baa gbīl.

Jaakɔb jipɔ̀mbi nìn sá saalaa nì bili ní. ²³Leeya jipɔ̀mbi di sá Rubeen un sá Jaakɔb jipɔ̀nkpiiiuee, nì Simeeyɔn nì Leefii nì Juuda nì Isakaar nì Sabulɔn. ²⁴Ní Raseel jipɔ̀mbi sá Jooseefi nì Beenjameen. ²⁵Raseel yumbusapɔ̀ɲwu Biila jipɔ̀mbi di sá Daani nì Neefitalii. ²⁶Ní Leeya yumbusapɔ̀ɲwu Siilpa jipɔ̀mbi sá Gaadi nì Aseer. Jaakɔb jipɔ̀mbi bin u nìn màl Padan-Aram tiŋkinee dee.

²⁷Jaakɔb nìn bān u-baa Isaaki cee Mamiree, Kiiriyati-Ariba tiŋkin. Niin

ní bi gíti yī yii Eebrɔn. Abraam nì Isaaki nìn kāl kitiŋ gbantin. ²⁸Isaaki biŋɲi ɲin u ɲá ki nín kpīyee sá abin dilaataal nì imuŋku inaa. ²⁹U nìn púl ki kāl ki bál ní ki nín kpī ki cütii ɲāl u-naanjab. Ní u-jipɔ̀mbi Eesayuu nì Jaakɔb síb-u.

Eesayuu naantiibi yinŋi

36 ¹Eesayuu un bi gíti yī Eedoomee naantiibi yinŋi sèe. ²Eesayuu cáá Kanaan tiŋkin ní binimpoobi. Ada un nìn sá Eelɔn, ueetija bisalee nì Ooliibama un nìn sá Ana bisal nì Siibeeyɔn ueefija naantiiee. ³U nìn gíti cáá Isimaayeel bisal Basmaati, Neebayɔti niisal. ⁴Ada nìn màl-u Eeliifaasi, ní Basmaati màl-u Reewuyee, ⁵ní Ooliibama màl-u Yeewusi nì Yalaam nì Kɔ̀ra. Mbiniŋjabiyaamu mun Eesayuu màl Kanaan tiŋkinee dee.

⁶Boonee Eesayuu yōon u-nimpoobi nì u-jipɔ̀mbi nì u-bisalib nì binib bin kəkɔ pée bí u-dicaŋkune, nì u-waŋkuti kəkɔ nì tigaajati tin kəkɔ u kāl Kanaan tiŋkin ki kée ki yíkii búnti kitiŋ kiba poon ki wāatì u-naal Jaakɔb. ⁷Di sá yii bi nìn cáá tigaajati tikpil, ní kitiŋ kin poon bi kódyee kaa nìn gíti bà-bi, kun puee bi-waŋkuti nìn bütī tikpil. ⁸Mīn pu ní Eesayuu, un bi gíti yii Eedoomee, cütii kòon Seeyiir jool pu.

Eesayuu naantiibi

⁹Eedoom yab bin nìn kòd Seeyiir jool puee naanja Eesayuu maaliŋu yab yinŋi sò.

^{ee} 35.4 Teereebinti sá buwaasubu ní Kanaan tiŋkin kii ti mun cee ditul nín sá puee ní.

^f 35.8 seeni mun sá buwaasubu Kanaan tiŋkin kii teereebintee ní.

^g 35.18 ɲaŋgiil pu biki taapu sá yii diyimɔ̀l biki.

¹⁰Eesayuu jipɔmbi yiŋŋi sèé. U-nimpuu Ada jipɔɔn di sá Eeliifaasi, ní u-nimpuu Basmaati jipɔɔn sá Reewuyeel. ¹¹Ní Eeliifaasi jipɔmbi sá Teeman nì Oomaar nì Seefoo nì Gatam nì Keenaasi. ¹²Eeliifaasi nìn gítí cáá unimpuliliiti ubɔ bi yí-u Tiimina. U mun màl-u kibininjabiki bi yí-kì Amaleeki. Eesayuu nì u-nimpuu Ada naantiibi dee.

¹³Reewuyeel jipɔmbi di sá Naati nì Seera nì Sama nì Miisa. Eesayuu nì u-nimpuu Basmaati naantiibi dee. ¹⁴Eesayuu nimpuu Ooliibama un sá Ana bisal nì Siibeeyɔn naantiíuee ún màl Yeewusi nì Yalaam nì Kɔɔra.

¹⁵Eesayuu maaliŋu poon bin sá adican kpilibee yiŋŋi di sá Teeman nì Oomaar nì Seefoo nì Keenaasi ¹⁶nì Kɔɔra nì Gatam nì Amaleeki. Bi nìn kòd Eedoom tiŋkin ní. Eesayuu nì u-nimpuu Ada jipɔɔn kpiliu Eeliifaasi jipɔmbi dee.

¹⁷Eesayuu jipɔɔn Reewuyeel maaliŋu poon bin sá adican kpilibee yiŋŋi di sá Naati nì Seera nì Sama nì Miisa. Bi nìn kòd Eedoom ní ki sá Eesayuu nì u-nimpuu Basmaati naantiibi.

¹⁸Eesayuu nimpuu Ooliibama, Ana bisal jipɔmbi bin sá adican kpilibee yiŋŋi di sá Yeewusi nì Yalaam nì Kɔɔra.

¹⁹Eedoom yab dicaŋŋi kpilib dee, ní bi-kòkò sá Eesayuu naantiibi.

²⁰Bin nìn péé péé ki kál Eedoom tiŋkinee di sá uoorja Seeyiir naantiibi. Bi-yiŋŋi di sá Lootan nì Soobaal nì Siibeeyɔn nì Ana ²¹nì Diison nì Eeseer nì Diisan. Bín di nìn sá Oori yab, Seeyiir jipɔmbi bin

nìn kál Eedoom tiŋkinee dicaŋŋi kpilib. ²²Lootan jipɔmbi di sá Oori nì Eemam ní u-niisal sá Tiimina. ²³Soobaal jipɔmbi di sá Alfan nì Manaati nì Eebaal nì Seefoo nì Oonam. ²⁴Siibeeyɔn jipɔmbi di sá Aya nì Ana. Ana gbanti di sá un dāa nìn ká dinyimbɔbil diba kuteeun nyunti ŋun u nìn b́í kpàá u-baa Siibeeyɔn mammuee. ²⁵Ana jipɔɔn di sá Diison ní u-bisal sá Ooliibama. ²⁶Diisan jipɔmbi di sá Eemidan nì Eesban nì Yitiran nì Keeran. ²⁷Eeseer jipɔmbi di sá Biiliyan nì Saafan nì Yaakan. ²⁸Diisan jipɔmbi di sá Usi nì Aran.

²⁹Oori yab bin nìn sá adican kpilibee di sá Lootan nì Soobaal nì Siibeeyɔn nì Ana ³⁰nì Diison nì Eeseer nì Diisan. Bín di nìn sá Oori yab dicaŋŋi kpilib Seeyiir tiŋkin ki dī nì bi-dicaŋŋi nín sá puee.

³¹Bibɔtiibi bin kál abee Eedoom tiŋkin ki wāatì ní Isirayeel yab nín kí dibeel Isirayeel tiŋkinee sèé. ³²Beewɔɔr jipɔɔn Beela kál dibeel Eedoom tiŋkin. U nìn sá Diinaba tiŋkin ní. ³³Beela kpí ní Seera jipɔɔn Joobaab un nìn sá Boosiraa tiŋkinee fōō dibeel. ³⁴Joobaab kpí ní Usaam un nìn sá Teeman yab tiŋkinee fōō dibeel. ³⁵Usaam kpí ní Beedaadi jipɔɔn Adaadi fōō dibeel. Ún di nìn kūu Madiyan yab Moowaab tiŋkinee. U-tiŋki di sá Afiti. ³⁶Adaadi kpí ní Samla fōō dibeel. U nìn sá Masireeka tiŋkin ní. ³⁷Samla kpí ní Saayuul fōō dibeel. U nìn sá Reewoobooti, kitiŋ kin nìn bí Eefiraati mɔkpaandi canjinee ní. ³⁸Saayuul kpí ní Akibɔɔr jipɔɔn Baal-Aani fōō dibeel. ³⁹Akibɔɔr

jipɔɔn Baal-Aani kpí ní Adaar fōō dibeel. U nìn sá Pawu tiŋkin ní. U-nimpuu di nìn sá Matireedi bisal Meetabeel, Meesayaab naantiu.

⁴⁰Eesayuu maaliŋu poon bɔtiibi nì bi-naakoti nì bi-timmu nì bi-yiŋŋi di sá Tiimina nì Aliwa nì Jeeteeti ⁴¹nì Ooliibama nì Eela nì Piinɔn ⁴²nì Keenaasi nì Teeman nì Miibsaar ⁴³nì Magidiyeel nì Iram. Eedoom tiŋki bɔtiibi nín sá puee dee, ubɔti kamaa nì u-tiŋki kin pu u kòd ki yèe.

Eesayuu di sá Eedoom yab naanja.

JOOSEEFI (37–50)

Jooseefi damintiiti

37 ¹Jaakɔb nìn kòd Kanaan tiŋkin laakin u-baa nìn kálee ní. ²Jaakɔb jipɔmbi bɔti sèé. Jooseefi nìn cáá abin saalku nì ali ní u nì u-mambi kpàá ipii. Jooseefi nìn tātí u-baa nimpoobi Biila nì Siilpa jipɔmbi ki cá kupikpaau ní ki nìn cāabìn tin bi ŋáán an kaa ŋānee ki tükù bi-baa. ³Bi-baa Isirayeel nìn nééŋ Jooseefi ki jítìn u-jipɔmbi bin kínee kòkò, kun puee u nìn màl-u u-tikpiti poon ní. U nìn ŋál-u dibɔkutimɔntiil diba. ⁴U-mambi nín dáán ki ká yii bi-baa nééŋ-u ki jítìn bín kòkòee ní bi kíŋ ki ná-u kaa ti sòon nì u an mō.

⁵Dalbee Jooseefi dāmintì kudamintiiu kubɔ ní ki dūu máafi u-mambi. Niin ní kinánj mōtìi nín pɔkì. ⁶U tükù-bi yii: «Ní pīlifimaan kudamintiiu kun m dāmintèe! ⁷M dāmintì yii ti bí kusaau ki bōob amɔpin, ní man yal yáatìi yúl, ní

nimbi mɔpiŋŋi māntìi tú man mɔ-pindi ní ki líti di-taapu.» ⁸Niinee ní u-mambi kí-u yii: «Mimmee a dākafi yii sii di làá nīn sá ti-bɔtiu deeyaaa, áá sii di làá nīn sá ti-kpiliu ní timbi á nīn bí sii taapu ní?» U-damintiiku gbanti nì u nín sòon puee yānti bi-nánjki mōtìi wíiñ u-pu.

⁹Boonee ní u gítí dāmintì ní ki tí dūu máafi u-mambi yii: «M tí dāmintì kudamintiiu kubɔ. M dāmintì yii ŋwíiñ nì uŋmal nì iŋmalbijaa saalaa nì ubɔ dōon ki gbàantí m-nimbiin.» ¹⁰Ní u dūu lī u-baa nì u-mambi cee, ní u-baa bí wòon-u yii: «Ba damintiiku kún dee! Mimmee man nì a-na nì a-mambi làá dāá gbāan sii nimbiinaaa?» ¹¹Ní u-mambi mōtìi díkí u-pu^{gb}, ama u-baa ún dū an bɔtee ki ŋá u-taalín.

Jooseefi mambi dū-u ki nyáfi

¹²Dalbee ní Jooseefi mambi búnti Siikeem tiŋkin kí kpàá bi-baa piiii. ¹³Ní Isirayeel bí Jooseefi yii: «Kéé a-mambi bín Siikeem ki kpàá ipiiyaa! Dāān rín tō-si bi-cee.» Ní u kí u-baa yii: «Too, m sò.» ¹⁴Ní u-baa bí-u yii: «Á cù kí kpèè yii a-mambi pɔɔɔɔ, bi-waŋkuti mun bí mana, kí gítín kí tükù-mi.»

Eebrɔn tantakalin ní bi nìn bí ní Jooseefi baa tú-u ní u yíkii búnti Siikeem tiŋkin u-mambi cee. ¹⁵U búntèe ní ki bān ki tú ki yíiñ tisatin ní uninja ubɔ dāa ká-u ní ki bālifi-u yii: «A nyàab ba?» ¹⁶Ní u kí-u yii: «M nyàab m-mambi ní. M gbāam-si, a yaa nyí laakin bi bí ki kpàá bi-waŋkutee, á dākà-mi.» ¹⁷Ní uninjee

^{gb} 37.11 Dūu ŋmàntì nì Atuun 7.9.

bí-u yii: «Bi yíki doo, di sá yaadalee m n̄n gbìl bi bíi lì yii: <Tí yíki-maan doo kí n̄n cá Dootan.>» Ní Jooseefi n̄n jì bi-boon Dootan ní ki tin ká-bi niin.

¹⁸Bi n̄n ká-u u p̄aànní ndan kaa láá b̄aán-bee, ní bi s̄oòñ ki b̄ónti yii bí kp̄ò-u. ¹⁹Bi n̄n t̄ùkù ki n̄aati t̄òb yii: «Kp̄èè tidamintiil daanee di d̄oòñee. ²⁰Tí cúúmaan-u kí kp̄ò kí d̄úú t̄ò dilòkògindi diba poon ní kí lì yii upeecuncuti ubò di cúú-u kí ñm̄ó. Ti yaa ñá mimmee, tí kp̄èè u-damintiitee n̄n làá kúntí n̄i minjyee.» ²¹Rubeen gbìl m̄ín ki là kí f̄i-u bi-ñaanee ní ki l̄i yii: «Tí taa l̄ē u-manfal.» ²²U n̄n bí-bi yii: «Ní taa kp̄òmaan-u, ní d̄ú-u kí t̄ò dilòkògindi din bí kuteeun nee poon kí taa ñá-u tiba.» U l̄i m̄ín ki là yii bi yaa d̄ú-u kí t̄ò dilòkògindinee, boonee ùñ ñ d̄áá ñá soooo kí nȳánti-u kí cáá-u kí kp̄innì kí tin t̄i u-baa.

²³Ñyunti ñun Jooseefi b̄aán bi-ceeyee ní bi p̄ēti-u u-bòkutim̄ontiiil d̄in u p̄ēyee. ²⁴Bi n̄n cúú-u kí d̄úu t̄ò dilòkògindin. Dilòkògindi gbanti n̄n k̄ūñ ní, nnyim n̄n kp̄á di-poon. ²⁵Bi ñá mimmee ní ki c̄ütii k̄āl ki bíi j̄iñ tijin. Bi d̄aa kp̄ēyee, Isimaayeel naakookun yab di p̄án t̄òb pu ki nȳánní Galaadi tiñkinee. Bi-gutaamui n̄n tú ikpafi n̄i talaalub ní bi n̄n cáa c̄añ Eejipiti kí nȳafi. ²⁶Ní Juuda bí u-nabiyaamu yii: «Ti yaa bál ki k̄ū ti-naalee, ba ní ti páati poon? ²⁷Tí d̄ú-u kí nȳafiñ Isimaayeel yab kí taa kp̄ò-u, kun puee u sá ti-nabiki, ní ti sá

fatikubaanti.» Ní u-nabiyaamu gbìl ki t̄i n̄i u. ²⁸Madiyan nyampoobi j̄it̄ee ní bi nȳántiñ Jooseefi dilòkògindi poon ní ki d̄ú-u ki nȳafiñ Isimaayeel yabⁱ. Bi n̄n nȳafi-u animbil j̄it̄ombi mmun̄jku ní, ní b̄iñ cáá-u kí búnti Eejipiti. ²⁹Ñyunti ñun Rubeen d̄aa c̄ütii kí nȳánti Jooseefi dilòkògindinee, u b̄añee u kp̄á, ní an w̄uñ-u tikpil ní u d̄áál tiwan tin u p̄ēyee ki cáti. ³⁰Ní u n̄n f̄ati u-naalib cee ní ki bí-bi yii: «Jooseefi giti kp̄á dilòkògindin! Kin man làá ñá m-ba la?»

³¹Niinee ní bi k̄ū uñjja ní ki d̄ú Jooseefi b̄òkutii ki t̄ò fatikun. ³²Bi n̄n d̄ú dibòkutim̄ontiiilee ki n̄kañ bí cáá t̄i bi-baa kí lì yii: «Kp̄èè kun ti p̄iínee, kp̄èè tiñan yii an sá a-jip̄oñ b̄òkutii laaa, an kaa sá?» ³³Bi-baa f̄oò ki kp̄ē ki b̄ē dibòkutii n̄i ki fáá m̄biil yii: «M-biki Jooseefi b̄òkutii dee! Upeecuncuti ubò cúú m-biki ki ñm̄ó, Jooseefi ní an lafun cúú ki t̄ònti!» ³⁴Niinee ní Jaakòb d̄áál tiwan tin u p̄ēyee ki cáti ki d̄ú kutuku ki gb̄iñ u-cañ^j, ní ki d̄ú iwiin kupaau ki súñ u-biki kpool. ³⁵U-jip̄ombi n̄i u-bisalib k̄òkò n̄n p̄òñ kí ñm̄éèñ-u, ama ní waa kíí bí ñm̄éèñ-u, ní ki lì yii: «M làá n̄n p̄ee s̄uñ m-jip̄oñ kpool m̄ín ní kí d̄áá kp̄ú kí bà-u ditan̄kpiilin.» M̄ín ní Jooseefi baa lafun súñ u-pu.

³⁶Ñyunti gbantee Madiyan yab b̄iñ d̄úu b̄añ Eejipiti ní ki mun ñik̄i Jooseefi kí nȳafiñ Pootifaar, ujanja-kpil un cí Faaroo^k cindee.

ⁱ 37.28 Bibò 8.22-24 d̄àkà-ti yii Madiyan yab n̄i Isimaayeel yab sá binibaantiibi ní.

^j 37.34 d̄áál kí cáti... kutuku kí gb̄iñ: taapu di sá ú d̄àkà u-nimbaaku.

^k 37.36 Faaroo taapu di sá Eejipiti b̄otikpaanwu.

Juuda n̄i u-coopu Taamaar b̄oti
38 ¹Ñyunti gbantee, Juuda yíki u-nabiyaamu cee kí búnti Adulaam tiñkin kijapaai kiba cee, bi ȳi-u yii Yiira. ²Niin ní Juuda ká ukanaanja Suuwa bisal kí cáá ní u n̄i u kp̄afi. ³Unimpuee cáá dipool kí m̄āl kibininjabiki, ní Juuda p̄ú-kì diyindi yii Eer. ⁴Ní u giti cáá dipool kí m̄āl kibininjabiki ní kí p̄ú-kì diyindi yii Oonan. ⁵Ní u f̄ati tí cáá dipool kí m̄āl kibininjabiki ní kí p̄ú-kì diyindi yii Seera. Juuda n̄n bí Keesiib tiñkin ní u-nimpuu m̄āl kibiki gbanti.

⁶Juuda jip̄oñkpiliu Eer w̄iínee ní u cáá unimpu kí t̄i-u. Bi ȳi unimpuee yii Taamaar^{kp}. ⁷Juuda jip̄oñkpiliu Eer n̄n sá unikpiti ti-Dindaan nimbiin, an puee ní ti-Dindaan ȳanti u kp̄i. ⁸Ní Juuda bí Oonan yii: «F̄oò a-maan nimpuu ukpiipu kii mara n̄n p̄ee sá puee, kí m̄aal kí t̄éèñ u-yil u-dican̄ku ñ taa kúnti^l.» ⁹Ama Oonan n̄n nȳi yii u-maan nimpuu biyaamu mun u làá m̄aalee kaa d̄aa sá u-biyaamuee, ní ñyunti ñun u yaa bí d̄ò n̄i unimpuee ní u nȳánti kí f̄éèñ kitiñ kaa là kí m̄aal kí t̄éèñ u-maan yil. ¹⁰An b̄otee kaa n̄n m̄òk̄iñ ti-Dindaan, ní u ȳanti u mun kp̄i. ¹¹Ní Juuda bí u-coopu Taamaar yii: «C̄ù a-baabi cee kí n̄n k̄a dikpiipool kí cí ñyunti ñun m-jip̄oñ Seera mun làá d̄áá w̄iínee.» Di sá u n̄n l̄i u-need yii: «Seera mun ñ taa kp̄ú kii u-mambee.» Ní Taamaar n̄n k̄uñ u-baabi.

¹²An d̄aa b̄añ ñyunti ñub̄oee ní Juuda nimpuu Suuwa bisal

kp̄i. Juuda k̄āl dikpool j̄it̄ee ní u n̄i u-b̄oò Yiira uadulaanja búnti Tiimina tiñkin, bin bí c̄ē u-piil kutee cee. ¹³Ní bi t̄ùkù Taamaar yii: «A-cooja cá Tiimina kí c̄a u-piil kuti.» ¹⁴Niinee ní u p̄ēti dikpiipool wanti tin u p̄ēyee ní ki d̄ú ññaabu kí b̄iñ u-nimbiin kí kp̄aāñ u-wunti, ní ki c̄ütii k̄āl Eenyayiim tiñki sampuyakatii, laakin bi di kí cá Tiimina tiñkinee. Di sá u d̄aāñ kí ká yii Seera w̄iíñ ní baa d̄ómiñ kí ȳoòñ-u kí t̄i-u.

¹⁵Juuda ká Taamaar k̄a nsampuyakatee ní u d̄akafi yii an sá kinimpulaakpaai, kun puee u n̄n b̄i tiwan u-nimbiin. ¹⁶U ká-u nsanni niinee ní kí s̄uti kí p̄i-l-u ní kí bí-u yii: «M làá d̄oòñ n̄i si!» Waa n̄n b̄ē yii an sá u-coopu. Ní unimpuee b̄alifi-u yii: «Ba ní a làá t̄i-mi ní kí n̄n d̄oòñ n̄i mi?» ¹⁷Ní Juuda kíi-u yii: «M làá l̄ēñ m-ñj̄oçan̄kpuñku poon diñj̄obil diba kí t̄iñ-si.» Ní unimpuee bí-u yii: «See á t̄i-mi tiba ñ ȳoòñ m-cee toolima. A yaa làá t̄iñ-mi diñj̄obilee, á f̄oò a-wanti.» ¹⁸Ní Juuda b̄alifi-u yii: «Ba ní a là

A-jaliiki kin a cáa nȳit̄ee (38.18)

^{kp} 38.6 Taamaar: kp̄èè Maat 1.3.

^l 38.8 Kp̄èè Ditee 25.5-6.

ím tī-si á yóon a-cee toolima?» Ní unimpuee bí-u yii: «Tī-mi a-jaliiki kin a cáa nyiitēe nì ki-ηmiiṅu nì ηkpaṅḁ ḡun a ḡúbēe». Ní Juuda tī-u an wanti gbanti kòkò ní ki dōon nì u ní dipool kó. ¹⁹Ní unimpuee fātì nín kùṅ u-dumpu ní ki lēē ḡḡaabu ḡun u nìn dūu bīiṅee ní ki ḡiṅ dikpiipool wanti ki pēēn.

²⁰Ní Juuda dū diṅḁbil ki tú u-bòḁ uadulaanja ú cáá tī unimpuee kí fōon u-wanti tin u dūu yóon u-cee toolimee. U-bòḁ bàṅee ní kaa ká unimpuee. ²¹Ní u bālifi binib bin bí niinee yii: «Kinimpulaakpaai kin kàal Eenyayiiṅ tīḡkin doo, nsan caṅinee bí la?» Ní bi kíi-u yii: «Kinimpulaakpaai kiba pée kpá doo.» ²²Ní Juuda bòḁ ḡiti ki tükū-u yii: «Maa ká-u, ní niin yab mun bí-mi yii: <Kinimpulaakpaai kiba pée kpá doo.>» ²³Ní Juuda bí u-bòḁ yii: «Yànti ú nīn cáá cá. Tí taa dī tiwan gbanti boon icoo ḡ dāá cúu-ti. Kéè man tī-si diṅḁbil á cáá tī-u ní a cūnni kaa ká-ueeee!»

²⁴ḡḡmal ita boonee ní bi dómīn ki tükū Juuda yii: «A-coopu Taamaar ḡá tilaakpaal ki cáá dipool.» Ní Juuda bí yii: «Bí nyánti-u kí cáá-u kí wà ḡḡmi.»

²⁵ḡḡyunti ḡun bi nyánti-u ki cān kí wà ḡḡmee ní u tú bí tükū u-cooja yii: «Tiwan tin m ḡúb nee, uninja un tī-mi dipolee di yì tiwan gbanti. M ḡbāam-si, kpèè kijalii kin bi cáa nyiitēe tiwane nì ki-ηmiiṅu nì ηkpaṅḁ nee, a nyí un yì tiwan gbanteeee?» ²⁶Juuda bēè tiwane ní ki bí yii: «U cáá ibaamḁn ki

jitiṅ man. An bàà sá m dū-u kí tī m-jipḁḁn Seera, ní maa ḡá mīn». Ní Juuda kaa ti pée ḡbēe-u.

²⁷Daliḡkin u làá màalee ní bi bēè yii jaasib pool ní u cáá. ²⁸ḡḡyunti ḡun u bí màalee ní jaasibee kansikin ubò nyántiṅ u-ḡal, ní umatimmaanli dū ḡulfaman ki kúl, ní ki bí yii: «Un bí nee di pée ki nyán.» ²⁹Ní kibikee fātì ḡiṅ ki-ḡal ki kón, ní ki-nabiki nyánni, ní umatimmaanli bí yii: «A ḡá mpḁn ki tūl ki nyánná!» Ní bi pú-kì diyindi yii Peereesi, taapu di sá yii: <U tūl ki nyán.> ³⁰Boonee ní u-nabiki kin ḡal bi bàà dū ḡulfaman ki kúlee mun nyánni. Ní bi pú-kì diyindi yii Seera, taapu di sá yii: <Un jilee.>

Jooseefi bí Pootifaar cee Eejipiti

39 ¹Isimaayee yab cáá Jooseefi ki cūnni Eejipitee ní Faaroo janjakpiliu Pootifaar, ueejipitija dá-u bi-cee. Pootifaar gbanti di nìn sá bin cí Faaroo cindee kpiliu. ²Ti-Dindaan nìn yú Jooseefi boon^m ní tin kòkò u ḡáaṅee nìn còom-u tiḡan. U nìn kóḁ u-kpiliu ueejipitijee dumpu ní. ³Jooseefi kpiliu nìn dáan ki ká yii ti-Dindaan yú u-boon, ki yànti tin kòkò u ḡáaṅee cá nyòkòpu. ⁴An puee Jooseefi nìn ká diyimḁl u-kpiliu cee u dū-u ki kpánti ún u-ba tontḁliu, ní ki dū-u ki ḡá ukpil ú nìn kpèè u-cindi poon tuuḡḡi nì tin kòkò u cááyee. ⁵Kí yòon ḡḡyunti ḡun Pootifaar dū Jooseefi ki kāan tikpiti ú nìn kpèè u-cindi nì u-wanti kòkòee, ní Jooseefi puee, ti-Dindaan

bīiṅ ueejipitijee dicaḡku pu, ní ki bīiṅ ki kpáan tin kòkò u nìn cáá u-cindi nì u-satinee pu. ⁶U ká mimmee ní ki dū tikòkò nì tikòkò ki ḡá Jooseefi ḡaan kaa ti pée kpèè báa tiba, asee tijin tin u làá jēe baba pu ní u dākafi.

Jooseefi nì u-kpiliu nimpuu bōti

Jooseefi nìn yáa unil ní ki nìn ḡān unaacimpḁḁn an kaa cáá bí lì. ⁷An dāa bāaṅ ḡḡyunti ḡubḁee ní u-kpiliu nimpuu dū u-nimbiliḡ ki mánti u-pu ní ki bí-u yii: «Dāaṅ kí dōon nì mi.» ⁸Ní u yī, ní ki bí u-kpiliu nimpuu yii: «Kpèè, man ní m-kpiliu dū dicindi tundi kòkò ki ḡúbīn. U cáá m-pu dimákal, an puee waa ti kpèè tiba dicindi poon. ⁹Ubo kaa jitiṅ-mi dicindi nee poon. U pú-mi nsan ḡá tikòkò, asee sii baba ní maa máan kí ḡbēe, kun puee a sá u-nimpuu. An puee maa ḡūn kí ḡá ikpitikpaan gbanti kí yintiṅ Unimbōti.» ¹⁰Baabadal unimpuee pée páb Jooseefi ní yii ú dōon nì u, ama ní ún kaa pílifin-u.

¹¹Dalbee Jooseefi kó kudii poon ki bí tūn ditundi báa ubò nì ubò kpá. ¹²Niinee ní unimpuee cúu Jooseefi bókutil ní ki bí-u yii: «Dōon nì mi!» Ní Jooseefi sán ki nyán mmḁḡki ki yānti u-bókutil unimpuee ḡaan. ¹³Unimpuee nín ká yii dibókutil ḡbinti u-ḡaan Jooseefi sán ki nyáṅee, ¹⁴ní u yíin dicindin nib, ní ki bí-bi yii: «Dāá kpèemaan! Bi cáan-ti ueebruja ú nīn cáá-ti ki ḡbīlín ní! U dómīn kí bàà dōon nì man dee ní m fáá mbiil. ¹⁵U nín ḡbīl m fáá mbiilee ní u sán ki nín nyēē ki fá u-bókutil.»

¹⁶Ní u dū Jooseefi bókutilee ki bíl ki kól u-ba u-cal ḡ bān. ¹⁷U-cal Pootifaar dāa bāaṅee ní u ḡiṅ ki téen mīn mbaantiim yii: «Uebruja uyumbu un a cáan-tee dómīn kí dōon nì mi. ¹⁸ḡḡyunti ḡun m fáá mbiilee ní u sán ki fá u-bókutil m-cee.» ¹⁹Jooseefi kpiliu nín ḡbīl u-nimpuu sōon ki lī yii: «Kpèè a-yumbuuee nín ḡá-mi puee!» ní u fōo diḡuul tikpil. ²⁰Ní u yānti bi cúu Jooseefi ki cáá tó sarka laakin ubōti nìn piinti bin yintiṅ-uee.

Jooseefi bí sarka

Jooseefi kpánti usarkadaan. ²¹Ama ti-Dindaan nìn yú Jooseefi boon sarkan, ki dākā-u u-ḡanti ní ki yānti u ká diyimḁl ujanjakpil un kpèè bisarkadambee cee. ²²Ujanjakpilee nìn dū bisarkadambi kòkò ní ki ḡúbīn Jooseefi. Ún di nìn kpèè atuun ḡin kòkò bi nìn tūṅee. ²³Ujanjakpilee kaa nìn ḡiti kpèè atuun ḡin u nìn dūu ḡúbīn Jooseefee, kun puee ti-Dindaan nìn yú Jooseefi boon ní ki yānti u-tuuḡḡi kòkò còom-u tiḡan.

Faaroo tontḁkpilib bili damintiiti

40 ¹Mīn boonee ní bin pūul Faaroo kpḁḁbee kpiliu nì bin bàtī ndaam ki tì-uee kpiliu yintiṅ bi-dindaan Eejipiti bōtiu. ²Ní Faaroo fōo u-tontḁkpilib bilee pu diḡuul, an dākā yii bin pūul-u kpḁḁbee kpiliu nì bin bàtī ndaam ki tì-uee kpiliu. ³Ní u yānti bi cáá-bi ki pīiṅ sarka ujanjakpil un kpèè u-sarkadambee cee, laakin bi nìn piin Jooseefee. ⁴Ní ujanjakpilee lēē

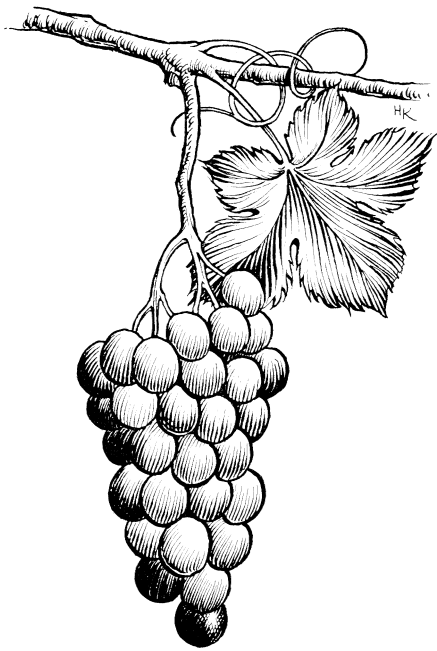
^m 39.2 Dūu ḡmānti nì Atuun 7.9.

Jooseefi ú n̄n bí bi-cee ki tútún-bi atuun. Bi n̄n yúntì sarka poon n̄waam.

Jooseefi lēē bisarkadambi bili damintiiti taapu

⁵Bi bí sarkan niin ní kunyeeu kub̄ee, un pūul̄ Eejipiti b̄otiu k̄p̄n̄bee n̄ un b̄at̄i ndaam ki t̄i-uee liitil d̄amint̄i, b̄āa n̄ma n̄ u-damintiiku n̄ ku-taapu. ⁶Kutaa w̄unt̄ēe Jooseefi d̄om̄iñ bi-cee ní ki ká yii an kaa m̄ōñ-bi. ⁷Ní u b̄alifi-bi yii: «Ba n̄á ní ni k̄a m̄iñ d̄iñ an kaa m̄ōñ-ni ní?» ⁸Ní bi k̄íí-u yii: «Ti d̄amint̄i ní ub̄o kaa bí k̄í t̄ùk̄ù-ti taapu.» Ní Jooseefi bí-bi yii: «Unimb̄oti di kaa t̄ùk̄ù tidamintiil taapu? M̄iñ puee m̄aafimaan-mi ni n̄n d̄amint̄i puee.»

⁹Ní bin b̄at̄i ndaam ki t̄i ub̄otee kp̄iliu m̄aafi Jooseefi u-damintiiku yii: «M d̄amint̄i yii busubu bun bi ȳi fiinyee di yú m-nimbiin, ¹⁰ki cáá apan ata. Ní busubuee p̄uk̄um̄ ki l̄oñ abil ní abil m̄ant̄i. ¹¹Ní m̄ n̄j̄úb̄ Faaroo sambinȳkaaki m-n̄aan, ki k̄it̄i fiinyi biliñee ki n̄m̄aam̄ n̄i-nyim ki n̄á Faaroo sambinȳkaakin ní ki d̄ū t̄i-u.» ¹²Ní Jooseefi bí-u yii: «A-damintiiku taapu s̄ēe. Asupan atee, taapu sá iwiin ita. ¹³An k̄iñ iwiin ita Faaroo làá nȳant̄i-si sarkan k̄í ḡiñ a-tundi k̄í n̄j̄úb̄iñ-si, ní á t̄i-u t̄inȳkaal kii a n̄n n̄n p̄ee k̄p̄àa t̄i-u puee. ¹⁴Ama m̄ gb̄aam̄-si, bi yaa f̄at̄i f̄ō-si ní a-p̄obil s̄ñk̄ēe, a mun n̄ t̄ēt̄i k̄í n̄á-mi t̄initi k̄í s̄oñ m-b̄oti k̄í t̄ùk̄ù Faaroo k̄í nȳant̄i-mi sarka nee poon. ¹⁵Di sá yii bi cúuñ-mi m̄p̄on ní Eebru yab t̄iñkin. Doo nee muee, maa ti n̄á tiba ní bi d̄ū-mi ki tó sarka.»

Fiinyi biliñ (40.11)

¹⁶Bin pūul̄ ub̄oti k̄p̄n̄bee kp̄iliu n̄n ká yii Jooseefi t̄ùk̄ù u-b̄o u-damintiiku taapu an n̄āñee, ní u mun bí Jooseefi yii: «Ma mun d̄amint̄i yii bik̄p̄n̄m̄ont̄iibi tikabiti tita n̄k̄ó t̄ob pu ní m̄ t̄ú. ¹⁷Ní kukabiku kun t̄ók̄ó yilpuee poonee, bik̄p̄n̄m̄ont̄iibi bin k̄ōo ub̄oti n̄m̄ōyee k̄a, ní inoon d̄oñ ki j̄iñ an k̄p̄n̄bee m-yil pu.» ¹⁸Ní Jooseefi bí-u yii: «K̄p̄è, a-damintiiku taapu s̄ēe. Tikabiti titee, taapu di sá iwiin ita. ¹⁹An k̄iñ iwiin ita Faaroo làá nȳant̄i-si sarkan, k̄í l̄ē a-yil, k̄í cáá a-wunti k̄í l̄unt̄i nd̄o pu, ní inoon n̄ d̄āá j̄i a-nanti.»

²⁰Iwiin ita dalee, an d̄ū n̄m̄ant̄iñ Faaroo maaliwiññu j̄iñaliu, ní u ȳiñ u-t̄ont̄n̄liibi k̄ōo j̄iñaal. U ȳant̄i bi nȳant̄i bin b̄at̄i ndaam ki

t̄i-uee kp̄iliu n̄ bin pūul̄-u k̄p̄n̄bee kp̄iliu ki cáañ u-t̄ont̄n̄liibi k̄ōo nimbiin. ²¹Ní Faaroo ḡiñ bin b̄at̄i ndaam ki t̄i-uee kp̄iliu tundi ki n̄j̄úb̄iñ-u, ní ún̄ b̄at̄i ndaam ki t̄i-u. ²²Ama ní u ȳant̄i bi d̄ū bin pūul̄-u k̄p̄n̄bee kp̄iliu ki l̄unt̄i nd̄o pu, kii Jooseefi n̄n n̄n t̄ùk̄ù-bi bi-damintiiti taapu puee. ²³Ama ní bin b̄at̄i ndaam ki t̄i Faaroooyee kp̄iliu s̄unt̄i Jooseefi pu, kaa t̄ēt̄i k̄í s̄oñ u-b̄oti k̄í t̄ùk̄ù ub̄oti.

Faaroo damintiiti

41 ¹Abin ali boonee ní Faaroo d̄amint̄i kudamintiitu kub̄o, yii u yú dim̄ōl̄ din bi ȳi Niileeⁿ cañin. ²U yú mimmee ní ki ká inasal iluli, i bí m̄almal ki n̄āñ, ki nȳann̄i dim̄ōlee poon ki yú digb̄andi ki n̄m̄ōd̄ timool. ³Boonee ní nna-ḡōnḡomu n̄k̄piimu mululi mun nȳann̄i dim̄ōl̄ gbantin ki p̄āaññi in béeyee boon ki d̄om̄iñ ki yú ki k̄ó-i dim̄ōgbandi. ⁴Ní nna-ḡōnḡomu n̄k̄piimuee d̄ū inasal in bí m̄almal ki n̄āñee ki n̄at̄i. Niinee ní Faaroo cúu fint̄i.

⁵Boonee ní Faaroo f̄at̄i ḡēñ ní ki ḡt̄i t̄i d̄amint̄i yii idifin iluli in nȳim̄ ki n̄āñee túuñ dikakabaantiil pu. ⁶U k̄p̄ēyee ní ki ká ndifin̄k̄piimu mululi mun uḡbuñkoon fáá mu fáañee nȳán ki k̄úti idifin in béeyee pu. ⁷Ní ndifin̄k̄piimu mun fáañee d̄ū idifin in nȳim̄ ki n̄āñee ki n̄at̄i. Niinee ní Faaroo t̄i cúu fint̄i ní ki ká yii an sá kudamintiitu.

⁸Kutaa w̄unt̄ēe ub̄oti p̄obil bíil̄, ní u t̄ú bi ȳiñ Eejipiti t̄iñki poon

bib̄ōobi n̄ bicin̄f̄itiibi k̄ōk̄o. Bi b̄āañee ní ub̄oti k̄āañ u n̄n d̄amint̄i puee ki t̄ùk̄ù-bi, ama bi-kansikin b̄āa ub̄o kaa n̄j̄úb̄iñ ki l̄ē taapu ki t̄ùk̄ù-u^{ny}. ⁹Niinee ní bin b̄at̄i ndaam ki t̄i Faaroooyee kp̄iliu bí ub̄oti yii: «Ti-baa, diȳant̄il̄ din m̄ ȳint̄ēe, m̄ làá biiti di-pu d̄iñ. ¹⁰Di sá dalbee, a n̄n f̄ō timbi a-t̄ont̄n̄liibi pu diñuul̄ ki cáá man n̄ bin pūul̄-si k̄p̄n̄bee kp̄iliu ki t̄ó sarkan ujanj̄akp̄il un k̄p̄ēe a-sarkadambee dumpu. ¹¹Man n̄ u n̄n d̄amint̄i kunyabaantiitu poon ní b̄āa n̄ma n̄ u-damintiiku n̄ ku-taapu. ¹²Ti n̄ ueebrunaacim-p̄ōon ub̄o n̄n bí sarkan niin, u sá ujanj̄akp̄il yumbuu. Úñ ní ti n̄n k̄āañ ti-damintiiti ki t̄ùk̄ù ní u l̄ē b̄āa n̄ma damintiiku taapu n̄n sá puee ki t̄ùk̄ù-u. ¹³U n̄n t̄ùk̄ù-ti ti-damintiiti taapu puee, m̄iñ ní an j̄it̄i. A f̄at̄i ḡiñ ditundi din m̄ n̄n p̄ee t̄ūñee ki n̄j̄úb̄iñ-mi, ní ki ȳant̄i bi l̄unt̄i bin pūul̄ a-k̄p̄n̄bee kp̄iliu nd̄o pu.»

Jooseefi lēē Faaroo damintiiti taapu

¹⁴Niinee ní Faaroo t̄ú bi ȳiñ Jooseefi. Ní bi nȳant̄i-u kusarkadiin malaa, ní u k̄ōol̄ ki k̄p̄ant̄i u-wam-peeñkaati ní ki n̄n cá ub̄oti nimbiin. ¹⁵U b̄āñ Faaroo ceeyee ní Faaroo bí-u yii: «M d̄amint̄i kudamintiitu kub̄o ní b̄āa ub̄o kaa n̄j̄úb̄iñ ki t̄ùk̄ù-mi ku-taapu. Ama m̄ gb̄il̄ yii bi yaa k̄āañ kudamintiitu ki t̄ùk̄ù-see, a n̄ñ k̄í l̄ē ku-taapu.» ¹⁶Ní Jooseefi k̄í Faaroo yii: «An kaa sá man di n̄ñ k̄í n̄á tiba, Unimb̄oti di làá t̄ùk̄ù-si a-damintiiku

ⁿ 41.1 Niil̄ m̄ōl̄ n̄n sá dim̄ōk̄paandi din ȳi Eejipiti p̄ōññu k̄ōk̄ee ní.

^{ny} 41.8 D̄ū n̄m̄ant̄i n̄ Dani 2.2.

taapu ní án sòṅkì a-pòbil.»¹⁷ Ní Faaroo bí Jooseefi yii: «M dāmintì yii m yú dimwògbandi ní. ¹⁸M yúee ní ki ká inasal iluli, i bí màlmal ki ḡāñ, ki nyánní dimwòlin ki dómíin ki yú digbáandi ki ḡmòd timool. ¹⁹Boonee ní nnagwòḡḡmu ḡkpiimu mululi páaḡn. Doooo nee, maa láá péee ká nnakpiimu mín Eejipiti ḡḡki kòkò poon ki ká. ²⁰Nnagwòḡḡmu ḡkpiimuee bāaḡ mimmee ní ki dū inasal in ḡāñ ki bí màlmalee ki náti. ²¹Ní a yaa ká-íee, aa lì yii i ná! tiba gba. I nín péee bí pu ḡḡwòḡḡmu ḡkpiimu puee, mín ní i gbíntì bí. Ní m cúu fintì. ²²Boonee ní m gíti dāmintì yii didikakabaantiil di lòoñ idifin iluli ní i nyìḡm ki ḡāñ. ²³Ní ndifinḡkpiimu mululi mun ugbugkoon fáá mu fáaḡnee mun nyáñ ki kúti idifin ipeekaayee pu. ²⁴M yúee ní ndifinḡkpiimuee dū idifin in nyìḡm ki ḡāñee ki náti. M kàaḡ mín ki tükü bíbòobi, ama bi-kansikin báà ubò kaa ḡún ki béee taapu ki tükü-mi!»

²⁵Ní Jooseefi bí Faaroo yii: «Ti-baa, a-damintiitee liitil péee sá kudamintibaantiiu ní. Unimbòti di là kí dākà ubòti tin u là kí ḡee. ²⁶Inasal iluli in ḡāñee, taapu di sá abin aluli, ní idifin in ḡāñee mun taapu sá abin aluli. Niin sá kudamintibaantiiu ní. ²⁷Nnagwòḡḡmu ḡkpiimu mululi mun páaḡn ipeekaayee Boonee, taapu di sá abin aluli mun. Ní ndifinḡkpiimu mululi mun ugbugkoon fáá mu fáaḡnee taapu sá ḡküm abin aluli. ²⁸Kii m nín bàà tükü ubòti puee, Unimbòti di lēē min u là kí ḡee ki dākā-u. ²⁹Tijin làá gbí Eejipiti

ḡḡki kòkò poon abin aluli. ³⁰Boonee ḡküm làá nyā abin aluli. Binib dāa súnḡtí gba yii tijin nìn gbí Eejipiti ḡḡkin, kun puee ḡkümee làá dāa nāaḡ Eejipiti ḡḡki ní. ³¹ḡküm gbanti nín dāa pōō puee dāa yàntì binib kaa dāa gíti nyí yii digbíl diba nìn kó Eejipiti ḡḡkin. ³²Ti-baa, a nín dāmintì kudamintibaantiiu mili kòkò nee dākà yii Unimbòti làá lafun ḡá min u bóntì kí ḡee, án kaa làá ti yúntí. ³³An puee, ti-baa Faaroo, á kpèè kí nyāab unil un cáá dinyil nì iciinee kí dū-u kí kàaḡ tikpiti Eejipiti ḡḡki pu. ³⁴Ti-baa, an ḡāñ á kàaḡ bikpilil biba Eejipiti timmu poon, binib yaa kùn tikpaajin digbíl biḡḡi alulee poonee, bí cúu yàkatì miḡmoo pu ní bikpililbee ḡ lēē diba pu kí dūu kpāafi cakalaabi poon. ³⁵Á yóoñ mara yii Eejipiti ḡḡki kamaa poonee, bí kóoñ digbíl biḡḡi alulee jinti kòkò kí kpāfi, kí dūu kpāafi ní tikòkò ḡ nīn bí a-taapu. ³⁶An jintee ḡ nīn yú mín, ḡküm biḡḡi alulee yaa láa bāaḡnee, bí dāá dūu fī kitiḡ pu nib ḡküm ḡ taa láa kpò kí céetì-bi.»

Bi kàaḡ Jooseefi tikpiti

³⁷Tibòti tin Jooseefi sòoñee m̀wòkiḡ Faaroo nì u-naacimbi kòkò. ³⁸Ní Faaroo bí-bi yii: «Ti ḡḡn ki gíti ká unil ubò u cáá Unimbòti Fam ki bí kii kijapaai neeee?» ³⁹Ní ubòti bí Jooseefi yii: «Sii ní Unimbòti dākā tin bí nee kòkò, ḡma di gíti bí ki cáá iciin ki nyí kí jítiḡ sii! ⁴⁰Sii di kíñ ki yì man samaau. A yaa lī puee, mín ní m-timbundi kòkò nib làá pīlifin-si kí ḡáḡ. Man nín sá ubòtee baba ní m

jítiḡ-si.»⁴¹ Ní Faaroo gíti bí Jooseefi yii: «M dū Eejipiti ḡḡki kòkò ki ḡá a-ḡaan.»⁴² U lī mimmee ní ki fúuti u-bòmbiki ki dūu fúuḡ Jooseefi ḡambiki ki pēēn-u dibòkutimòntiil ní ki lēēn-u sindaariya lēēḡkaati^m. ⁴³Ní Faaroo yāntì Jooseefi kó u-tòròkuliitiu poon, ní binib lī ki táti yii: «Ní gbāaḡmaan!» Míñ ní Faaroo nìn kàaḡ Jooseefi ú nìn kpèè Eejipiti ḡḡki kòkò.

⁴⁴Ní Faaroo bí Jooseefi yii: «Man di sá Faaroo, Eejipiti bòtikpaajiwu. Ama sii yaa kaa pú kinyòkòee, báà unil kpá kí ḡá tiba nì tiba Eejipiti ḡḡki kòkò poon.»⁴⁵ Ní Faaroo páaḡ Jooseefi diyindi yii Safnati-Paneeya, ní ki dū Pootifeera un sá utandaan Ooni ḡḡkinee bisal Asinaati ki tī-u u cáá. Boonee, Jooseefi yīñ ki māntì Eejipiti ḡḡki kòkò poon. ⁴⁶ḡyunti ḡun bi nìn nyántì Jooseefi sarkan ki cáá-u ki cūnnì Eejipiti bòtiu Faaroo ceeyee, u nìn cáá abin mmunḡku nì saalaa ní.

U nyáñ Faaroo ceeyee ní ki yīñ ki māntì Eejipiti ḡḡki kòkò. ⁴⁷Digbíl biḡḡi alulee poonee, tijin nìn lòoñ tikpil. ⁴⁸Ní Jooseefi kūliḡki digbíl biḡḡi alulee poon tijin tin kòkò bí Eejipitee nì ti-nyòkòḡm ki yóoñ Eejipiti timmun. Kitiḡ kamaa poonee, u nìn kóoñ tijin tin bi cáñ tisatinee ki kpāafi. ⁴⁹Jooseefi nìn kūliḡki tijin tikpil tikpil ki kpāafi an wīkí kii ḡḡku gbandi bul nín dō puee. Baa nìn gíti bíi ḡmántì-ti gba, kun puee an kaa nìn bí ḡkaan.

⁵⁰Kí wàatì ḡküm biḡḡi alulee ḡ bàñee, Pootifeera un nìn sá utandaan Ooni ḡḡkinee bisal Asinaati nìn màl Jooseefi mbininjabiyaamu muli. ⁵¹Ní Jooseefi pú kikipilii diyindi yii Manasee^{oo}, di sá u nìn lī yii: «Unimbòti yāntì m súnḡtì m-giñdi nì m-baa cindi kòkò pu.»⁵² Ní u pú kililiitii diyindi yii Eefiraayim^p, di sá u nìn lī yii: «Unimbòti pú-mi mmaal kitiḡ kin poon m jíñ falaayee.»

⁵³Abin aluli ḡin poon digbíl kó Eejipiti ḡḡkinee yuntiḡu sāa. ⁵⁴ḡküm biḡḡi aluli ḡin bòti Jooseefi nìn sòoñee kí ki bíi dòoñ. ḡküm nìn jéetì ntimu kòkò^p, ama tijin nìn bí Eejipiti ḡḡki kòkò poon. ⁵⁵ḡyunti ḡun ní Eejipiti yab jinti dāa dòd ḡküm nyáñ kitiḡ puee ní bi kíñ ki sūñ Faaroo cee ki nyāab tijin. Ní Faaroo bí-bi yii: «Ní cúu ká Jooseefi, u yaa lī puee ní ḡá mín.»⁵⁶ ḡküm nìn nyáñ Eejipiti ḡḡki kòkò poon. Jooseefi nìn pīti cakalaabi kòkò ní ki nyáfiñ Eejipiti yab tijin, di sá ḡküm nìn m̀tīi bíi pòkí ki cá Eejipiti ḡḡki poon. ⁵⁷Ntimu kòkò nib nìn dòoñ Eejipiti ní ki dāa tijin Jooseefi cee, kun puee ḡküm nìn pōō kitiḡ kòkò pu.

Jaakòb tú u-jipòmbi bí cù Eejipiti kí dā tijin

42 ¹ḡyunti ḡun Jaakòb gbìl yii tijin bí Eejipitee, ní u bí u-jipòmbi yii: «Ní ká ki kpèè tòb mín an dāá kúntìḡ yii ba ní? ²M gbìl yii

^m 41.42 Dūu ḡmántì nì Dani 5.29.

^{oo} 41.51 Manasee taapu di sá yii u yāntì m súnḡtì.

^p 41.52 Eefiraayim taapu di sá yii u pú-mi mmaal.

^p 41.54 Dūu ḡmántì nì Atuun 7.11.

tijin bí Eejipiti. Míñ puee cùmaan kí dān kí cáan tí jī kí ñmátí, kí taa kpú ñkùm.»³Niinee ní Jooseefi mambi saalaayee yíkii búnti Eejipiti kí cùú dān tijin. ⁴Ama Jaakób kaa nìn yānti Jooseefi naal Beenjameen táá u-mambi ki cùti, di sá u nìn fāñkí yii án taa ñee tiba n tin ñá-u. ⁵Ní Jaakób jipombi nì bijindaliibi biba mun dūu bāñ Eejipiti tñkin kí dā tijin, kun puee ñkùm nìn pōō Kanaan tñkin.

Jooseefi sòon nì u-mambi nì inimbinaakulim

⁶Jooseefi di nìn sá gōmina Eejipiti tñki poon. Ún di nìn yànti bi nyáfiñ kitiñ gbanti kòkò nib tijin. Jooseefi mambi bāañee ní ki gbāañ u-nimbiin. ⁷Jooseefi ká u-mambee kí béè-bi, ama kaa yānti bíñ béè-u. U nìn sòon nì bi nì inimbinaakulim ní ki bālifi-bi yii: «Ni nyánni la?» Ní bi kí-u yii: «Ti nyánni Kanaan tñkin ní ki dōmiñ kí dā tijin.»

⁸Jooseefi nìn béè u-mambi ama ní bíñ kaa nìn béè-u. ⁹Niinee ní Jooseefi téeti u nín nìn dāminti u-mambi pu kudamintiiu kunyee^s ní ki bí-bi yii: «Ni sá bicōṅkiliibi ní. Ni dōmiñ kí cōṅki ti-tñki kí dáan kí cúú ki-wōfii lanjki ní.»¹⁰Ní bi kí-u yii: «Aayee, ukpil, timbi a-tōntōnliibi dōmiñ kí dā tijin ní. ¹¹Timbi kòkò sá unibaanti biyaamu ní, kí sá bibulcinnib. Timbi a-tōntōnliibi kaa sá bicōṅkiliibi.»¹²Ní Jooseefi fātii bí-bi yii: «An kaa sá ibaamōn, ni dōmiñ kí kpèè ti-tñki kí béé ki-wōfii lanjki ní.»¹³Ní bi fātii kí-u

yii: «Timbi a-tōntōnliibi sá binib saalaa nì bili ní, ubaatibaanti biyaamu, ní ki nyánni Kanaan tñkin. Ti-joolkaau bí ti-baa cee dñ pu nee, ama ti-nabiki kiba wāñki.»¹⁴Ní Jooseefi bí-bi yii: «M nín pée lī puee, míñ dee. Ni lafun sá bicōṅkiliibi ní. ¹⁵M nín làá ñá pu kí béé yii ni-bōti nee sá ibaamōn áa an kaa sée di sá, nì Faaroo yindi puee, ni yaa kaa cáan ni-naal ujoorkaayee doo, ni kpá kí nyā kitiñ nee poon. ¹⁶Ní lēē ni-kansikin ubo kí tō ú cùú cáan ni-naal, ní nimbi bin kíñee n nīn bí sarkan. Min ní m làá lafun béé yii ni-bōti nee sá ibaamōnaaa, an kaa sée dee. An yaa kaa sá ibaamōnee, nì Faaroo yindi puee, ni sá bicōṅkiliibi ní.»

¹⁷Ní Jooseefi dū bi-kòkò ki tō sarkan iwiin ita. ¹⁸Ḷwintataati dalee ní u bí-bi yii: «Ní ñámaan min m làá dākà-ni nee kí ñmátí, di sá yii Unimbōti ní man fāñkí. ¹⁹Ni yaa lafun sá bibulcinnibee, ní yānti ni-kansikin ubo n gbintí sarkan doo nee, bin kíñee n yòon tijin kí cáá kpíiñ ni-dicaññi yab bí taa kpú ñkùm. ²⁰Boonee ní cáan-mi ni-naal ujoorkaayee ní m ñmā kí béé yii ni-bōti tin ni sòon nee sá ibaamōn, ní ní ñmátí kí taa kpú.» Ní bi kí ki ñá míñ. ²¹Ní bi kíñ ki sòon nì tōb yii: «Tñman, ikpiti in ti ñá ti-nabikee pu ní ditafadaaldi dñ bí nee líti ti-pu nee. Di sá ti nìn ká kunimbaau kun nìn bí u-pōbil poon ñyunti ñun u nìn bí ki gbāam-ti yii tí pée sō u-saayee, ama ní ti nìn yī kaa pílifin-u. Kōṅkōnee an nimbaaku

kubaantiiu di bāañ ti mun nee.»²²Ní Rubeen bí-bi yii: «Maa nìn pée tükū-ni yii ní taa ñá kibiki gbanti tikpiti ní ni yī kaa pílifin-maaa? To u-fatikuu kpūlool di líti ti-pu dñ nee.»²³Baa nìn nyí yii Jooseefi gbil tin bi sòonee, kun puee u yaa nìn sòonee, ubo di nìn nāati-bi. ²⁴Ní Jooseefi yíkii kākati ki wāati-bi ki cùti súñ.

Jaakób jipombi giti Kanaan tñkin

Boonee ní u fātii bi-cee ki giti sòon nì bi ní ki lēē bi-kansikin Simeeyōn, ki bóob-u ñgmii bi-kòkò nimbiin. ²⁵Ní Jooseefi pú kinyòkò yii bí lēē tijin kí fúuñ u-mambi kòkò kutukubin an gbí, kí gíiñ bāá ñma nimbiliñ kí ñá u-kutukuun, kí tī-bi tijin tin bi làá nīn jīn nsannee. Ní bi ñá míñ ki tī-bi. ²⁶Ní bi bóob bi-jinti kí tūn bi-mammu ní ki yíkii nín kùñ.

²⁷Bi bāñ laaba kunyeeu mó bi làá dōonee, bi-kansikin ubo gúti u-kutukuu kí lēē tijin kí tī u-manṅkee, kí ká u-nimbiliñ u-kutukuu nyòkōpu. ²⁸Ní u bí u-nabiyaamu yii: «Kpèèmaan, bi gíiñ man nimbiliñ kí ñá m-kutukuun!» Niinee ní bi-kòkò pōbiliñ mál, bi-wunti bí jikì ní bi kíñ ki lè tōb yii: «Ba ní Unimbōti ñá-ti mimmee?»

²⁹Bi bāñ bi-baa Jaakób cee Kanaan tñkinee ní ki máafi-u tin jítèe kòkò. ³⁰Bi nìn lī yii: «Uninja un sá gōmina Eejipiti tñkinee sòon nì ti nì inimbinaakulim. U bí-ti yii ti dōmiñ kí cōṅki Eejipiti tñki ní. ³¹Ní ti kí-u yii: <Timbi sá bibulcinnib ní, taa sá

bicōṅkiliibi. ³²Ti nìn sá binib saalaa nì bili ní ki pēē baa. Ama ti-nabiki kiba wāñkì, ní ti-naal un jóol dibiil puee bí mmōṅki ti-baa cee Kanaan tñkin. > ³³Niinee ní kitiñee kpiliu fātii bí-ti yii: <Min ní ni làá ñá ní m béé yii ní sá bibulcinnibee di sá ní yānti ni-nabiki kiba n gbintí m-cee doo, ní nimbi bin kíñee n yòon tijin min nyòkōm làá bà ní tin kpíiñ ni-dicaññee kí nīn kùñ. ³⁴Boonee ní cáan-mi ni-naal un jóol dibiil puee, ní m ñmā kí béé yii naa sá bicōṅkiliibi, ama ni sá bibulcinnib. Niinee ní m dāá gíiñ ni-nabiki kí tī-ni, ní ní tō ni-ba kitiñ nee poon. >»

³⁵Bi nín bí kpáati tijin bi-kutukub poonee, ní bi-kòkò ká bi-nimbiliñ ká nlobiyaamun bi-kutukub poon. Bi nì bi-baa nín ká bi-nimbiliñ nlobiyaamunee ní tifaandi kó-bi. ³⁶Ní bi-baa Jaakób bí-bi yii: «Ni làá yānti m nīn ká kí taa ti nín cáá mbiyaamu!» Jooseefi kaa ti bí, Simeeyōn kaa ti bí, ní ni là kí fōō Beenjameen mun m-cee! Tikòkò fātii líti man pu ní nee!»³⁷Niinee ní Rubeen bí u-baa yii: «Dū-u kí ñúbíñ-mi, m làá gíiñni-u kí tī-si. M yaa kaa gíiñni-u ki tī-see, a ñūñ kí kpò man bininjabiyaamu liitil.»³⁸Ní Jaakób kí yii: «M-biki kpá kí nóó-ni kí cù. U-maan kpū an kíñ ún baba ní. Ni yaa búnti ní tiba yaa tin ñá-u nsannee, ni làá yānti man nì m-yikpipinti nee, m kpú nì kunimbaau.»

Jaakób kí Beenjameen n nóó u-mambi

43 ¹Ḷkùm nìn mōtiti bíi pòkí Kanaan tñkin. ²Bi nín jín

^r 42.2 Dūu ñmānti nì Atuun 7.12.

^s 42.9 Kpèè 37.5-9.

^t 42.22 Kpèè 37.21-22.

tijin tin bi dǎnní Eejipitee ki dóóyee, ní Jaakɔb bí u-jipɔmbi yii: «Ní gítí-maan kí cùú dǎn-ti tijin.»³ Ní Juuda kíí-u yii: «Uninjee nìn baasii kpáafi-ti ní ki lí yii: <Ni yaa kaa cáan ni-naal, m gítí kpá kí fōō-ni.>⁴ An puee a yaa kíí Beenjameen n̄ nóó-ti kí cùee, ti làá cùú dǎn-si tijin.⁵ Ama a yaa yíi yii tí taa kpáan-uee, ti mun kaa làá cù, kun puee uninjee baasii tükü ki cánti-ti ní yii: <Ni yaa kaa cáan ni-naal, m gítí kpá kí fōō-ni.>»⁶ Ní Jaakɔb bí yii: «Nimbi di ná-mi míñ. Ba pu ní ni bàà tükü-u yii ni gítí cáá naal ubɔ ní?»⁷ Ní bi kíí-u yii: «Uninjee di páb-ti ki bálifi ti n̄ ti-dicaŋku poon bɔti yii: <Ni-baa báaa? Ni gítí cáá naal ubɔɔ?> Tin u bálifèe ní ti kíí-u. Taa ŋūñ kí béé yii u làá lí yii tí cáan ti-naalaa!»

⁸Ní Juuda bí-u yii: «M-baa, dū Beenjameen kí kpáan man tí yíkí kí cùú cáan tijin tí jī kí ŋmátí. Tí taa nín ká míñ, timbi n̄ sii n̄ ti-biyaamu kɔkɔ n̄ dáá kpú ŋkùm. ⁹Tin kɔkɔ yaa láa bāan u-puee, man fōō ki ná m-ba, á dáá bálifi-mi. M yaa kaa gíñn̄i-u ki ŋúbíñ-see, m̄ n̄n̄ pée sá ukpiti a-cee kí n̄n̄ cá jaanjaan. ¹⁰Ti yaa kaa bàà bííl ŋyuntee, naŋkɔnampu ti bàà gítí-maan mili mili ki cáan tijin.»¹¹ Ní bi-baa kíí-bi yii: «Too, an nín sá yii míñ ní tí pée ŋée, ni nín làá ná puee s̄. Ní nyāabmaan ti-tiŋki doo wammɔntiiti tiba kii talaalub n̄ ikpafi n̄ tisiil, n̄ asubil ŋin bi yíi piistaasi n̄ amandee kí cunn̄i kí pō uninja gbanti. ¹²Ní ŋúb animbil mili pu kí fātí gíñ ŋin bi n̄n̄ dūu ná ni-kutukubinee kí tī-bi. An yaa yíi, an n̄n̄ ná-bi inaatuu ní.

¹³Ní yíkimaan kí kpáan ni-naal kí n̄n̄ gítí uninjee cee. ¹⁴Unimbɔti Mpɔŋkɔdaan n̄ yantí uninjee n̄ tin s̄ ni-saai kí yantí Beenjameen n̄ Simeeyɔn n̄ nóó-ni kí fātíñ. An yaa kíñ mamee, m làá n̄n̄ pée ká kii maa pée māl ki kée ní.»

Jooseefi sòon̄ n̄ u-mambi n̄lilitiim

¹⁵Niinee ní bi bónti tiwampɔ-kaal ní ki yōon̄ animbil mili pu, ki kpáan Beenjameen ki nín cá Eejipiti ki tin bān̄ ki kó ki yúl̄ Jooseefi nimbiin. ¹⁶Ŋyunti ŋun Jooseefi ká Beenjameen nóon̄-bee ní u bí u-tɔntɔŋkpiliu yii: «Cáá binib nee kí cunn̄i m-dumpu kí kp̄ɔ kuwaŋkuluu kubɔ kí ná tijin, di sá yii man n̄ bi di làá jī ŋwiimpu nee.»¹⁷ Ní uninjee cáá-bi ki cunn̄i Jooseefi dumpu kii Jooseefi nín bí yii ú ná puee. ¹⁸Ŋyunti ŋun bi bān̄ ki làá kó Jooseefi dumpuee ní tifaandi kó-bi, ní bi bíi lí yii: «Ti nín n̄n̄ pée pée ki dómiñ bi gíñ animbil ŋin ki ná ti-kutukubinee, an pu ní bi cáan-ti doo kí sàan̄-ti án bà-ti, kí fōō ti-mammu ní kí dū-ti kí ná iyumbu.»¹⁹ Bi làá kóee, ní ki sùti ki píl̄ Jooseefi tɔntɔŋkpiliuee kipunyɔkɔpu ki sòon̄ n̄ u. ²⁰Bi n̄n̄ lí yii: «Ti gbāam̄-si, ukpil! Ti n̄n̄ pée dómiñ doo ki dá tijin. ²¹Ti n̄n̄ fātí kùn̄ ki bān̄ laaba kunyeeu m̄o ti làá dōon̄ ki gútí ti-kutukubee, báa ŋma nimbiliŋ n̄ ŋi-nyɔkɔm ká u-kutukuun. An puee ti fātí gíñn̄i animbil gbanti. ²²Ti gítí ŋúbíñ animbil aba mun kí dā tijin. Di sá taa nyí un di yaa n̄n̄ dū ti-nimbiliŋ ki gíñ ki ná ti-kutukubinee.»²³ Ní

utɔntɔŋkpilee kíí-bi yii: «Yántímaan ni-pɔbiliŋ n̄ n̄n̄ s̄m̄, ní taa fāŋki tiba. An sá ni-Nimbɔtiu, ni-baa Nimbɔtiu di dū tiguaajati ki ná ni-kutukubin. Ni-nimbiliŋee n̄n̄ kó m-ŋaan.»

U sòon̄ n̄ bi míñ ki dóóyee ní ki cūtí nyántíñ Simeeyɔn ki tī-bi. ²⁴Ní utɔntɔŋkpilee cáá-bi ki kón̄ Jooseefi dumpu, ki tī-bi nnyim bi fntí bi-taani, ní ki tī bi-mammu timool. ²⁵Ní bi bónti tiwampɔkaal tin bi cáan̄ kí pō Jooseefee ki yōon̄ kí wātí ú nín bān̄ kuwiŋkuluu, kun puee bi n̄n̄ gbíl̄ yii niin ní bi làá jī tijin. ²⁶Ŋyunti ŋun Jooseefi bāan̄ mmɔŋkee, ní bi yōon̄n̄i bi-wampɔkaati ki cūtí u-cee ki gbāan̄ u-nimbiin ní ki dūu tī-u. ²⁷Ní Jooseefi jáam̄-bi ki bálifi bi-gbampɔŋpu pu, ní ki bí-bi yii: «Ni-baa utikpil un bɔti ni n̄n̄ sòon̄ m-ceeyee pō tiŋanaaa? U gbínti dáá bí dimaŋfalinaaa?»²⁸ Ní bi kíí-u yii: «Iin, a-tɔntɔn̄liu ti-baa pée pō ní. U dáá gbínti bí dimaŋfalín.» Bi lí mimmee ní ki fātí tí gbāan̄ u-nimbiin. ²⁹Jooseefi yáati ki ká Beenjameen, u-naal u n̄n̄ un pēe dinabiilee ní ki bí yii: «Ni-naal ujuolkaa un bɔti ni n̄n̄ sòon̄ n̄ mee s̄ɔɔ?» Ní ki gítí kútí ki lí yii: «Unaacimpɔɔn, Unimbɔti n̄ biñ a-boon.»

³⁰Jooseefi nín ká u-naal mimmee, ní an kó-u tikpil ní waa ti ŋūñ kí cúú u-ba nnyinnyim n̄ taa nyā, ní u ná malaa ki kó u-diikun ki sún̄. ³¹U sún̄ ki dóo ki fntí u-nimbiin ki nyánnée, ní ki cúú u-ba ní ki bí yii bí yōon̄-bi tijin. ³²Ní bi gānti Jooseefi sambil di-ba ní ki gānti u-nabiyaamu bi-ba

ní ki gānti Eejipiti yab bin dómiñ kí jēe mun bi-ba. Di sá yii Eejipiti yab kaa n̄n̄ ŋūñ bi n̄ Eebru yab n̄ kpāfí jī disambibaantiilin. An n̄n̄ sá Eejipiti yab cee dikoobil ní. ³³Ní bi kāan̄ Jooseefi nabiyaamu u-nimbiin ki túl̄-u, bi ká ki dī tɔb ki nóo n̄ bi nín kpíñ tɔb puee, ki kíí ujipɔŋkpil ki tin kátí un jóol dibiil puee, ní bi ká ki kpéé tɔb, ní an ná-bi bitii. ³⁴Ní Jooseefi yānti bi lēe tijin tin bi ná ki tókɔn̄ u-nimbiinee ki yākatí-bi. Bi nín yākatí báa ŋma tijin miŋyee, u yānti bi tī Beenjameen míñ miŋmoo pu ní. Ní bi n̄n̄ Jooseefi jín ki nyūñ ndaam ki bál̄ ní an nyāatí-bi.

Jooseefi cɔŋkí u-nabiyaamu

44 ¹Míñ boonee ní Jooseefi pú u-tɔntɔŋkpiliu un kpéé u-cindi poon tuuŋŋi kɔkɔee kinyɔkɔ yii: «Lēe tijin kí fúuñ binib nee kutukubin min nyɔkɔm bi ŋūñ kí túnee, kí gíñ báa ŋma nimbiliŋ kí páan̄ u-jinti pu, u-kutukuun poon. ²Á dū m-sambinyɔkaaki kin sá animbil kútee kí kūtí bi-waakee nimbiliŋ ŋin u bàà cáan̄ kí dā tijinee pu kí ná u-kutukuun.» Ní utɔntɔn̄lee ná kii Jooseefi nín tükü-u puee. ³Kutaa wúnti kutaafaauuee ní Jooseefi pú-bi nsan bí n̄n̄ kùn̄, bi n̄n̄ bi-mammu. ⁴Bi yíkí ki cōom̄ ki jítí kitiŋ pu kaa láá kó ndan ní Jooseefi bí u-tɔntɔŋkpiliuee yii: «Yíkí jà binibee boon, a yaa tin ká-bee, á bálifi-bi yii: <Ba pu ní ni dū ikpiti ki pān̄ tiŋan? ⁵Ba pu ní ni yūñ m-kpiliu sambinyɔkaaki kin poon u nyū ní ki cáa mākà ki béetí tin bí ki dōonee? Ni nín ná miŋyee kaa ŋān̄.>»

⁶Utóntókpílee jìñ kí cúú-bee ní kí dū an bōtee kí lī bi-cee. ⁷Ní bi kíf-u yii: «Ukpil, ba pu ní a sòòh-ti mimmee? Timbi a-tóntónliibi kaa péee ñhùn kí ñá mín jaanjaan. ⁸Kpèè, animbil ñin nìn ká ti-kutukubin ti kpáàa búnti Kanaan tìnkinee, taa fàtìi gííhni-si an nimbiliñaa? Kin mana ní ti gítì ñhùn kí yò animbil áa sindaariya a-kpiliu dumpu? ⁹Ukpil, ti-kansikin un kutukuun ní bi yaa ká kisambinyókaai gbantee, bí kpò udaan, ní timbi bin kíñee ñ kpántí a-yumbui.» ¹⁰Ní utóntókpílee kíf-bi yii: «Toooo! Ni nín lī puee m kíf mín. Ama un cee ní m yaa lafun ká kisambinyókaai gbantee, udaan baba di làá kpántí m-yumbuu ní nimbi bin kíñee ñ nyā tibōtin.» ¹¹Dicilpu niinee ní bi-kòkò túutì bi-waṅguliñ mmamu pu kí síiñ kitiñ ní báa ḡma cúú u-waṅgul kí gúti. ¹²Ní utóntókpílee kíl ujipókpil cee kí kpèè kí tin cáa sáa ujoolkaa cee, ní kí tin ká kisambinyókaayee Beenjameen kutukuun. ¹³Niinee bi-pòbiliñ bíil, ní bi cúú tiwan tin bi pēeyee kí cáti, ní báa ḡma gíiñ u-waṅgul kí tūñ u-maṅki ní bi-kòkò fàtìi nín gítì kitiñin.

Juuda gbāam Beenjameen pu

¹⁴Juuda nì u-nabiyaamu fàtìi bàñ Jooseefi dumpuee, u dáá bí, ní bi líti u-nimbiin kí dō kitiñ. ¹⁵Ní Jooseefi bí-bi yii: «Ba ní ni ḡee! Naa nyí yii unil kii man nee cáá dinimbil kí wāl tin bíi jítēee?» ¹⁶Ní Juuda kíf-u yii: «Ukpil, tilati ní ti gítì cáá kí lī a-cee ní? Ti làá gítì sòòh yii ba? Mana ní ti ñhùn kí dàkà ti-baamḡyi? Unimbōti di nyánti

ti-kpitii kí páaḡ. Kḡkḡñnee ti kpánti a-yumbui dee, timbi nì un cee bi ká kisambinyókaayee.» ¹⁷Ní Jooseefi bí yii: «M kpá kí ḡá mín! Un cee bi ká kisambinyókaayee baba di làá kpántí m-yumbuu, nimbi bin kíñee ñ nìn gítì ni-baa cee nì ḡgbansḡfi.»

¹⁸Niinee Juuda sùti kí píl Jooseefi ní kí bí-u yii: «M-dindaan, m gbāam-si á pō-mi diyimḡl m sòòh nì si, á taa fōō m-pu diñuul, di sá yii sii nì Faaroo ḡmà ní. ¹⁹Ti nín nìn péé péé kí dómínee, a nìn bālifi-ti yii: <Ni-baa dáá báaa? Ni gítì cáá naal ubḡḡ? > ²⁰Ní ti nìn kíf-si yii: <Ti-baa dáá bí kí púl. Ti gítì cáá naal ubḡ, ùñ di jóol dibiil pu. Ti-baa màl-u u-tikpiti poon ní. U-maan kpí, u kíñ u-baba ní bi-na maaliñun. An pu ní u-baa nééñ-u tikpil. > ²¹Ní a bí timbi a-tóntónliibi yii: <Cùú cáammaan-u m-cee doo, m là kí ká-u. > ²²Ní ti kíf sii m-dindaan yii: <Kibikee kaa ḡhùn kí yíkí fá ki-baa, kí yaa yíkí fá ki-baa, u làá kpú ní. > ²³Ní a bí timbi a-tóntónliibi yii: <Ni yaa kaa cáañ ni-naal gbanti, m gítì kpá kí fōō-ni. > ²⁴Ti nín fàtìi gítì ti-baa a-tóntónliu ceeyee ní ti tükū-u a nín lī puee. ²⁵Boonee ní ti-baa bí yii: <Ní gítì kí cùú dāñ-ti tijin. > ²⁶Ní ti kíf-u yii: <Ti yaa làá cùee, see tí kpáañ ti-naal, taa ḡhùn kí cù ti-ḡmaniñma. Di sá ḡmína un bí niinee baasii kpáafi-ti ní yii: <Ni yaa kaa cáañ ni-naal, m gítì kpá kí fōō-ni. > ²⁷Ní ti-baa bí-ti yii: <Kéè ni nyí yii m-nimpuu Raseel màl-mi mbininjabiyaamu muli ja naa! ²⁸Bi-kansikin ubḡ wāṅkì, ní m dākafi yii báa an ḡá pu, upeecuncuti

ubḡ di cúú-u kí tōntì, kun puee maa ti ká-u kí dāa sáa dñ. ²⁹Ni nín là kí púntí un kíñ nee mun kí cùnñi nee, tiba yaa tin ḡá-uee, nì kunimbaau ní m làá kpáañ m-yikpipinti nee kí kpú. > ³⁰«Kḡkḡñnee mana ní m làá fàtìi nìn gítì m-baa a-tóntónliu cee, ní kibiki kin pu waa mō nee ñ taa nín nóó-ti? ³¹U yaa tin ká yii kibiki nee kaa nóó-tee, see ú kpú. Niinee timbi a-tóntónliibi di yāntì u nál u-fam kí kpáañ u-yikpipinti kí kpí kunimbaaun. ³²Kí wātēe, man a-tóntónliu di dū m-ba kí yóòh kibikee yil pu m-baa cee kí yōòhni-kí, ní kí bí m-baa yii: <M yaa kaa gíiñni-kí kí ḡúbìñ-see, m nìn péé sá unikpiti a-cee kí nìn cá jaanjaan. > ³³An puee m gbāam-si, á yāntì man a-tóntónliu ñ fōō kibiki nee yil kí kpántí a-yumbuu ní kí nì ki-mambi ñ nìn gítì mmḡki. ³⁴Di sá maa ḡhùn kí gítì ti-baa cee kibiki nee kaa nóó-mi. Maa tin ḡhùn kí kpèè inimḡḡ in poon m-baa làá nìn bēe.»

Jooseefi yāntì u-nabiyaamu bēè-u

45 ¹Niinee Jooseefi kaa nìn gítì ḡhùn kí cúú u-ba bin kòkò nìn bí u-ceeyee nimbiin. Ní u tééñ yii: «Nyāntímaan binib kòkò m-cee doo.» An kíñ u nì u-nabiyaamu ḡmaniñmee ní u yānti bi bēé yii an sá ùñ Jooseefi^u. ²Ní u bíi sūñ mpḡñ ní Eejipiti yab bin u nyántēe gbíl ní an gbìti kí bàñ Faaroo cindi. ³Ní Jooseefi bí u-nabiyaamu yii: «Man Jooseefi dee! M-baa gbíntii dáá bí dimaṅfalinaaa?» Ama u-nabiyaamu

wunti nìn kpí u-nimbiin ní baa ḡhùn kí kíf-u. ⁴Ní u bí-bi yii: «Ní sùtiñ kí píl-maa!» Ní bi sùti kí píl-u. Ní u bí-bi yii: «An sá man Jooseefi, ni-nabiki kin ni nìn dūu nyáfi bi cáá-mi kí cùnñi Eejipitee. ⁵Ama kḡkḡñnee, ni-pòbiliñ ñ taa bíil, án taa wà-ni mun yii nì dū-mi kí nyáfi bi cáañ-mi doo. An sá Unimbōti di dū-mi kí péé kí lñtíñ m dáá nìn bí doo kí ḡmā kí fñ-ni ní taa kpú. ⁶Di sá yii ḡkùm nín nyáñ kitiñ pu nee, abin ali sēè. Abin aḡmoo ḡin mun dōòh nee, ubḡ kaa làá kpò tikpaalaaa, kaa làá cā tijin mun. ⁷Unimbōti di túnni-mi m lñtíñ ni-nyḡḡpu, án nín làá ḡá pu ní taa kúnti kitiñ pu, ama ú dū u-pḡḡkpaañḡu kí fñ-ni ní ḡmátēe. ⁸Mín puee an kaa sá nimbi di yānti ní m dómíñ doo, Unimbōti di cáañ-mi. Ùñ di kāañ-mi m nìn sá kii Faaroo kpambal kí kpòtì-u, kí nìn sá u-dicaṅkun ukpil, ní kí nìn sá Eejipiti tìñki kòkò ḡmínau. ⁹An puee ní gítì m-baa cee malaa kí tükù-u yii u-jipḡḡ Jooseefi nín tú bí tükù-u puee sēè: <Unimbōti dū-mi kí kāañ Eejipiti tìñki kòkò kpiliu. Mín puee dāañ m-cee malaa, á taa tàañní. ¹⁰A làá nìn kòd Goosen tìḡbaṅkin ní kí pìlñ-mi, sii nì a-biyaamu nì a-naantiibi nì a-piiti nì a-naai nì tin kòkò a péee cááyee. ¹¹M làá nìn kpèè-si niin, sii nì a-dicaṅku nì a-waṅkuti kòkò, án nín làá ḡá pu tiba nì tiba ñ taa lóó-see, kun puee an gítì kíñ abin aḡmoo ní ḡkùm ñ jítì. > »

¹²Ní Jooseefi kúti kí lī yii: «Kéè nimbi ni-ba ká nì ni-nimbiliñ,

^u 45.1 Dūu ḡmānti nì Atuun 7.13.

m-naal Beenjameen mun ká nì u-nimbiliŋ yii an baasii sá man di bí sòòñ nì naa! ¹³Ní máafi m-baa tinyool paanŋu ŋun poon m bí Eejipiti tiŋkin nee nì tin kòkò nì kée, kí ŋá malaa kí cáañ-u m-cee doo.» ¹⁴U sòòñ mín ki dóðyee ní ki bíb u-naal Beenjameen ní bi-silii pá tɔb gbigbipati pu ní bi-liitil bí sūh. ¹⁵Ní u bíb u-nabiyaamu mun kínee mun ki súh. Mín boonee ní u-nabiyaamu nín ŋún ki sòòñ nì u.

Faaroo yíín Jaakɔb ú dāañ Eejipiti

¹⁶Ní an gbīti ki bāñ Faaroo cindin yii Jooseefi nabiyaaumu bāañ, ní an mɔ̀kòkò Faaroo nì u-naacimbi. ¹⁷Ní Faaroo bí Jooseefi yii: «Tùkù a-nabiyaamu yii bí túñ bi-mammu tijin kí nīn gítí Kanaan tiŋkin. ¹⁸Bi yaa bāñee, bí yòòñnì bi-baa nì bi-dicaŋki kí cáañ m-cee doo, m lēē Eejipiti tiŋki dijandi din pée ŋāñee kí tī-bi, ní bí nīn jīn tijimmontiil tin kitiŋ gbanti lōñee. ¹⁹Yànti a-nabiyaamu ní yòòñ tɔ̀rɔkub Eejipiti doo kí cùú yòòñnì bi-nimpoobi nì bi-biyaamu nì bi-baa kí cáañ doo. ²⁰Bí taa yāliŋki tin bi làá yīkìí fán lapuee pu, kun puee Eejipiti tiŋ-gbanŋki kin cáá tikòkò nì tikòkòee poon ní bi làá nīn bí.»

²¹Ní Jaakɔb jipɔmbi ŋá kii bi nín sánŋki-bi puee. Ní Jooseefi tī-bi tɔ̀rɔkub kii Faaroo nín bí yii ú ŋá puee, ní ki tī-bi tijin tin bi làá nīn jīn nsannee. ²²U pú u-nabiyaamu kòkò dibòkutipɔ̀ndi diba diba, ní ki tī Beenjameen ún animbil jitɔmbi alaataa ata nì abòkutipɔ̀ndi aŋmoo. ²³U dū tiwammontiil tin bí Eejipitee

tiba ki túñ mmanjamu saalaa, ní mmansalimu saalaa mun tú tijin bí cáá tī u-baa ú nīn jīn ki dōòñ. ²⁴Ní u kpáañ u-nabiyaamu yii: «Ní taa tin já nsanni.» Ní ki pú-bi nsan bí nīn kùh. ²⁵Niinee bi yīkì Eejipiti ki nín cá, ki tin bāñ Kanaan tiŋkin bi-baa Jaakɔb cee. ²⁶Bi bāñee ní ki tükü-u yii: «Jooseefi gbínti dāá bí dimaŋfalín, ún di sá gɔ̀mina Eejipiti tiŋkin.» Ama an kaa nīn kó Jaakɔb pɔ̀bilin, di sá yii waa nīn fōò tin bi lēē ki kíí. ²⁷Bi nín máafi Jaakɔb tibɔti tin kòkò Jooseefi sòòñ nì bee, nì u nín ká tɔ̀rɔkub bin Jooseefi tīn bí dāañ kí yòòñ-uee, ní u nín finti ŋgeem pu. ²⁸Ní Jaakɔb bí yii: «M-biki Jooseefi gbínti bí dimaŋfalinaa! An ŋmānti, maa ti pée là tiba kí kütì. M làá cùú ká-u ní kí nín kpú.»

Jaakɔb nì u-dicaŋku nín cá Eejipiti tiŋkin

46 ¹Jaakɔb yīkìí kāl nsan pu ki kpáañ u-dicaŋku nì tin kòkò u cááyee. U bāñ Beerseeba tiŋkinee ní ki ŋá saraabi ki tī u-baa Isaaki Nimbɔti. ²Kunyeeu gbantee, ní Unimbɔti sòòñ nì u kudamintiiun, ní ki yíín-u yii: «Jaakɔb! Jaakɔb!» Ní u kíí yii: «M sèé.» ³Ní Unimbɔti bí-u yii: «Man di sá Unimbɔti, a-baa Nimbɔti. A nín cá Eejipiti nee, á taa fāŋki, kun puee niin ní m làá yànti á kpántí ditimbunŋkpaandi baa. ⁴Mama m-ba di làá céèñ-si kí cūnnì Eejipiti ní kí fātī gíiñnì-si. A-kúm dalee, a-jipɔ̀ndi Jooseefi di làá cùú-si ní á sīntī.» ⁵Niinee ní Jaakɔb yīkì Beerseeba. U-jipɔmbi nīn dū tɔ̀rɔkub bin Faaroo nīn

tīñee ki yòòñ u nì bi-nimpoobi nì bi-biyaamu. ⁶Bi nīn kpáañ bi-waŋ-kuti kòkò nì bi-gaajawanti tin bi ká Kanaan tiŋkinee. Ní Jaakɔb dū bāñ Eejipiti^w, u nì u-dicaŋku kòkò. ⁷U nīn kpáañ u-jipɔmbi, nì u-bisalib nì u-naantiibi kòkò ní ki cūnnì Eejipiti.

Jaakɔb dicaŋku yab yiŋŋi

⁸Jaakɔb jipɔmbi nì u-naantiibi bin nīn nóó-u ki cūti Eejipitee yiŋŋi sèé.

Jaakɔb jipɔ̀ŋkpiliu di sá Rubeen. ⁹Rubeen jipɔmbi di sá Anòki nì Palu nì Eetisirɔn nì Kaarmii.

¹⁰Simeeyɔn jipɔmbi di sá Jeemuyee nì Yamiini nì Oodi nì Jaakin nì Sookaar nì Saayuul, ukanaannimpu jipɔ̀ndi.

¹¹Leefii jipɔmbi di sá Geersɔn nì Keeyaati nì Meerarii.

¹²Juuda jipɔmbi di sá Eer nì Oonan nì Seera nì Peereesi nì Seeraki. Ama Eer nì Oonan bīn kpíñ Kanaan tiŋkin. Peereesi jipɔmbi di sá Eetisirɔn nì Amuul.

¹³Isakaar jipɔmbi di sá Toola nì Pufa nì Yoob nì Simroon.

¹⁴Sabulɔn jipɔmbi di sá Seereedi nì Eelɔn nì Jaaleel.

¹⁵Mbininjabiyaamu mun Leeya nīn māl Jaakɔb Padan-Aram tiŋkinee dee. Bi-niisal Diina mun nīn kütì. Leeya biyaamu nninjabiyaamu nì nnimpubiyaamu nì u-naantiibi kòkò nīn kpáfi binib mmunŋku nì saalaa nì bita ní.

¹⁶Gaadi jipɔmbi di sá Siifiyɔn nì Aagi nì Suuni nì Eetisibɔn nì Eer nì Aroodi nì Areel.

¹⁷Aseer jipɔmbi di sá Yiimina nì Yiisifa nì Yiisifi nì Beeriya nì bi-niisal Seera. Beeriya nīn māl mbininjabiyaamu muli: Eebeer nì Malkiyeel.

¹⁸Siilpa un Laaban nīn dū tī u-bisal Leeya ú nīn sá ubiloolee bininjabiyaamu mun u nīn māl Jaakɔbee dee. Siilpa biyaamu nì u-naantiibi kòkò nīn kpáfi saalku nì ubò ní.

¹⁹Jaakɔb nimpuu Raseel jipɔmbi di sá Jooseefi nì Beenjameen. ²⁰Jooseefi nì u-nimpuu Asinaati un sá Ooni tiŋki tандаanŋwu Pootifeera bisalee nīn māl mbininjabiyaamu muli ní Eejipiti tiŋkin. Bi-yiŋŋi di sá Manasee nì Eefiraayim.

²¹Beenjameen jipɔmbi di sá Beela nì Beekeer nì Asibeel nì Geera nì Naaman nì Eeyi nì Roosi nì Mupiiim nì Upiim nì Aaridi.

²²Jaakɔb nì u-nimpuu Raseel jipɔmbi nì bi-naantiibi kòkò nīn kpáfi unil ubò kpá saalku ní.

²³Daani jipɔ̀ndi di sá Usiim.

²⁴Neefitalii jipɔmbi di sá Yaatiseel nì Gunii nì Yeetiseer nì Siileem.

²⁵Biila un Laaban nīn dū tī u-bisal Raseel ú nīn sá ubiloolee bininjabiyaamu mun u nīn māl Jaakɔbee dee. Bi-kòkò nīn kpáfi binib biluli ní.

²⁶Jaakɔb cindi poon nib bin nīn nóó-u ki cūti Eejipitee kòkò nīn sá binib imunŋku ita nì biluu ní, kaa kpáañ u-coopoobi. ²⁷Jooseefi jipɔmbi bili bin u nīn māl Eejipitee nīn kütì, ní Jaakɔb dicaŋku nib kòkò dū kpáfi binib imunŋku ita nì saalaa.

^w 46.6 Dū ŋmānti nì Atuun 7.15.

**Jaakɔb nì u-dicaŋku bàñ
ki kàl Eejipiti tiŋkin**

²⁸Jaakɔb nìn dū Juuda ki tú ú cùú tükù Jooseefi yii ú dāañ kí ká-u Gooseen tiŋkin. Ŋyunti ŋun Jaakɔb nì u-yab nìn tóob kí kó Gooseen tiŋkinee, ²⁹ní Jooseefi yānti bi kpāl u-taamui in dátí tɔɔkuee ní u búnti Gooseen kí tūŋkì u-baa Jaakɔb. U nín bàñ kí ká u-baayee ní u ŋàañ kí cìb-u ní u-yil pá u-baa sil pu ní u sún kí yúnti. ³⁰Ní Jaakɔb bí Jooseefi yii: «M ŋūñ kí kpú kɔŋkɔnnee, kun puee m fātì ká-si a gbíntì bí dimaŋfalin.» ³¹Ní Jooseefi bí u-nabiyaamu nì u-baa dicaŋku yab yii: «M làá cùú ká Faaroo kí tükù-u yii: < M-nabiyaamu nì m-baa dicaŋkun yab bin nìn bí Kanaan tiŋkinee dómín m-cee. ³²Binib gbanti sá bin kpàa tiwaŋkutee ní. Bi cáañ bi-piì nì bi-ŋoobui nì bi-naai nì tin kɔkɔ bi pée cááyee. > ³³Faaroo yaa láa yíín-ni ki bālifi-ni yii ba tundi ní ni tūñee, ³⁴ní dāá kí-u yii: < Timbi a-tɔntɔnliibi pée sá biwaŋkpaaliibi ní doooo ti-biyatin ki dāa sāa dín, kii ti-baabi mun nín nìn pée sá puee. > Mimmee u làá yànti ní kàl Gooseen tiŋkin, kun puee uwaŋkpaal kamaa sá Eejipiti yab cee mbusu niliu ní.»

47 ¹Ní Jooseefi cūti ká Faaroo ní ki tükù-u yii: «M-baa nì m-nabiyaamu nyánní Kanaan tiŋkin ki bāañ kí kpáañní bi-piì nì bi-ŋoobui nì bi-naai, nì bi-wanti tin kɔkɔ bi pée cááyee. Bi bí Gooseen tiŋgbaŋkin.» ²Ní Jooseefi lēē u-nabiyaamu kansikin binib biŋmoo

ki cáá-bi ki dākā Faaroo. ³Ní Faaroo bālifi Jooseefi nabiyaamu yii: «Ba tundi ní ni tūñ ní?» Ní bi kíí-u yii: «Timbi a-tɔntɔnliibi pée sá biwaŋkpaaliibi ní, kii ti-baabi mun nín nìn pée sá puee.» ⁴Ní bi bí Faaroo yii: «Ti dá láá dómín kí kàl kitij nee pu ní, di sá yii ŋkùm pɔɔ Kanaan tiŋki poon tikpil, ní timool mun kaa ti bí timbi a-tɔntɔnliibi waŋkuti n̄ ŋmɔ. Míñ puee ti mèé-si á pɔ-ti n̄san tí kàl Gooseen tiŋgbaŋkin.» ⁵Ní Faaroo bí Jooseefi yii: «A-baa nì a-nabiyaamu dómín a-cee. ⁶Eejipiti tiŋki kɔkɔ bí a-ŋaan ní. Kpèè dijandi din ŋāñee kí lēē kí tī-bi bí n̄n kòd. Bi ŋūñ kí n̄n kòd Gooseen tiŋgbaŋkin. A yaa ká bi-kansikin biba nyí diwaŋkpaal tundi tiŋanee, á lēē-bi bí n̄n sá bin kpèè man waŋkutee kpilib.»

⁷Ní Jooseefi cáañ u-baa Jaakɔb ki dākā Faaroo ní Jaakɔb jáam-u ki mēē ki biñ u-pu. ⁸Ní Faaroo bālifi Jaakɔb yii: «A ḡá abin aŋa dee?» ⁹Ní Jaakɔb kíí-u yii: «M nín pée yíkì tú ki yíiñ kí póotí n̄timu nee, an ḡá abin dilaataal nì mmuŋku nì saalaa dee. Abin gbanti poonee, m ká aḡiñ tikpil, ní ḡaa kpáaa bàñ m-baabi nín nìn yúnti n̄nicantimu poon puee.» ¹⁰Ní Jaakɔb gíti jáam Faaroo ki mēē ki biñ u-pu ní ki nyán kí nín kùñ.

¹¹Bi nyáñee ní Jooseefi ḡá kii Faaroo nín bí ú ḡá puee ki nyāab Eejipiti tiŋkin dijandi din ḡāñ kí bí Ramseesi tiŋkinee» kí kāañ u-baa nì u-nabiyaamu. ¹²Ní Jooseefi tī u-baa nì u-nabiyaamu nì u-baa dicaŋkun nib kɔkɔ tijin min nyɔkɔm làá bà bi nì bi-biyaamu n̄ jēe.

**Jooseefi nín ḡá min
ŋkùm yuntijuee**

¹³Ŋkùm nìn píí kí pɔkò ní tijin kaa ti bí laaba binib n̄ jī. Ŋkùm nìn nyāŋkiñ Eejipiti nì Kanaan timmu yab ní bi yǎl kaa ti nyí tin poon bi bée. ¹⁴Jooseefi nìn kpáfi animbil ḡin kɔkɔ Eejipiti nì Kanaan yab nìn cāabín kí dāa tijinee kí cáa yóoñ Faaroo dumpu. ¹⁵Ŋyunti ŋun Eejipiti nì Kanaan timmu yab dū bi-nimbiliŋ kɔkɔ kí dāal tijinee, ní Eejipiti yab cūti Jooseefi cee kí bí-u yii: «Tī-ti tijin! Ba pu ní tí kpú ŋkùm a-nimbiin míñ yii ti nín kaa ti cáá animbilee pu?» ¹⁶Ní Jooseefi kíí-bi yii: «Ni yaa kaa ti cáá animbilee, cáañmaan-mi ni-waŋkuti m̄ dūú kpánti-ni tijin.»

¹⁷Bi cáañ bi-waŋkuti kí tī Jooseefi ní Jooseefi fōo bi-taamui nì bi-picaŋkpunti nì bi-ŋɔcaŋkpunti nì bi-nacaŋkpunti nì bi-mammu ní kí dūu kpánti-bi tijin. Dibindi gbantee, bi-waŋkuti ní u fōo ní kí tī-bi tijin. ¹⁸Dibindi gbanti kúnti dipɔndi páañee ní bi tí dómín kí bí Jooseefi yii: «Ukpil, taa ḡūñ kí dūú bál-si. Ti-nimbiliŋ dódò ní ti cáañ ti-waŋkuti mun kí tī-si. Tin pée kíñ tí cáañ-see di sá timbi ti-ba nì ti-kpaatanti. ¹⁹Ba pu ní tí kpú a-nimbiin míñ ti-timmu n̄ gbíntí fám? An puee dā timbi nì ti-timmu kí tī-ti tijin tí jī kí ḡmátí, ní Faaroo n̄ n̄n kíñ kí yì timbi nì ti-timmu. Tī-ti ijimbool ti-timmu n̄ taa n̄n̄ dō fám, tí ḡmā kí ká tin ti làá n̄n̄ jīñ kí taa kpú kí céetée.»

²⁰Ní Jooseefi dá Eejipiti yab timmu kɔkɔ kí tī Faaroo, kun puee ŋkùm nìn yíkì píí kí pɔkò Eejipiti

yab pu, ní bāa ḡma dū u-tiŋki kí nyáfi. An ḡá mimmee ní Eejipiti yab timmu kɔkɔ dūu kpánti Faaroo wanti. ²¹Ní Jooseefi yānti Eejipiti tiŋki kɔkɔ nib dūu kpánti iyumbu. ²²See bitandambi baba timmu ní Jooseefi kaa nìn dá, kun puee Faaroo nìn yóoñ mara yii bí taa gbēē bitandambi wanti, di sá yii Faaroo di nìn tī-bi tijin. An pu ní bíñ kaa nìn nyáfi bi-timmu.

²³Ní Jooseefi bí samaa kɔkɔ yii: «Kɔŋkɔnnee, m dá-ni kí kpáañ ni-timmu kí tī Faaroo, an puee m làá tī-ni iwambool ní bōl̄ ni-sati. ²⁴Ni yaa láa cáñee, ní yàkatī miŋmoo pu ní kí lēē diba pu kí tī Faaroo. Mínaa min kíñee, ní dūú kpíñ ni nì ni-biyaamu nì ni-dicaŋŋi yab kɔkɔ, ní kí kíñ ibool kí dāá bōl̄.» ²⁵Ní bi kíí-u yii: «Ukpil, a fī-ti ní! A dākā-ti tiniti, an puee ti kí kí n̄n sá Faaroo yumbui.» ²⁶Ní Jooseefi dū an bɔtee kí kpánti mara Eejipiti tiŋkin. Mara gbanti bí kí dāa sāa dín. An di sá yii Eejipiti yab yaa cáñ tijinee, see bí yàkatī miŋmoo pu ní kí lēē diba pu kí tī Faaroo. Bitandambi baba timmu di kaa kpánti Faaroo wanti.

**Jaakɔb dākā laakin bi
māañ kí síb-uee**

²⁷Isirayeel yab nìn kòd Eejipiti tiŋkin, Gooseen tiŋgbaŋkin míñ ní kí dūu kpánti bitindambi niin, ní kí māl̄ kí bütì tikpil. ²⁸Jaakɔb nìn kàl abin saalku nì ali ní Eejipiti tiŋkin. U nìn ḡá abin dilaataal nì imuŋku ili nì abin aluli ní kí nín kpī.

²⁹Ŋyunti ŋun Jaakɔb bēē yii u tóob ḡkúmee ní u yíín u-jipɔɔn Jooseefi ní kí bí-u yii: «M gbāam-si,

á dākà-mi a-neendi nì a-lanḡanḡ-fitiiku kí dū a-ḡal kí tíkiñ m-tapandi taapu^a kí pùtì kí pòon-mi yii m yaa kp̄nyee, aa làá síb-mi Eejipiti t̄ḡkin. ³⁰M yaa kp̄nyee, á yòon-mi Eejipiti t̄ḡkin doo kí cáá-mi kí síb m-baabi kaakul poon.» Ní Jooseefi kíí-u yii: «M làá ḡá a nín lī puee.» ³¹Ní Jaakòb fātii bí-u yii: «Pùtì yii a làá ḡá míñ», ní Jooseefi pùtì. Niinee ní Jaakòb t̄ntì u-dooḡu pu kí jáam̄.

Jaakòb mēē ki b̄iñ Jooseefi jipòmbi pu

48 ¹Mín boonee ní bi tükū Jooseefi yii: «A-baa b̄uñ.» Ní u yòon u-jipòmbi liitil, Manasee nì Eefiraayiim, kí búntì. ²Ní bi tükū Jaakòb yii: «A-jipòon Jooseefi dómiñ kí màntì a-pu.» Ní Jaakòb pòon u-ba kí nȳi kí yíkìi kāl u-dooḡu pu. ³U k̄alee ní kí bí Jooseefi yii: «Unimbòti Mpòḡkodaan n̄n nyánti u-ba kí dākā-mi Luusi, Kanaan t̄ḡkin ní kí b̄iñ m-boon. ⁴U bí-mi yii: <M làá yàntì á màal kí bùtì. Sii pu ní m làá dī kí náan̄ anibul kupaau. M làá dū kitiḡ nee kí t̄i a-naantiibi án n̄n sá bi-t̄ḡki kí n̄n cá jaanjaan. > ⁵A-jipòmbi bili bin a màl Eejipiti t̄ḡkin kí wāatì ní man n̄n dómiñ a-ceeyee làá n̄n sá man jipòmbi ní. Eefiraayiim n̄n Manasee làá n̄n sá man jipòmbi kii Rubeen n̄n Simeeyon n̄n sá m-jipòmbi puee ní. ⁶Ama mbiyaamu mun a làá dāá màal bi-boonee, a-yòmu dāa yá. Bi-mambi Eefiraayiim n̄n Manasee

timmu poon ní bi mun dāa fòol bi-fakal. ⁷M n̄n nyánni Padan-Aram kí k̄unní kí tóobiñ Eefiraata, Kanaan t̄ḡkin ní a-na Raseel kp̄i nsanni m-nimbiin ní m síb-u nsan caḡin niin. Eefiraata t̄ḡki gbanti ní bi giti ȳi Beetileem^b.» – ⁸Jaakòb n̄n ká Jooseefi jipòmbi ní u b̄alifi yii: «Bilab sò ní?» – ⁹Ní Jooseefi kíí-u yii: «M-jipòmbi bin Unimbòti pú-mi Eejipiti t̄ḡkin dooyee dee.» Ní u-baa bí-u yii: «Cáan̄-bi m-cee doo m̄ mēē kí b̄iñ bi-pu.»

¹⁰Jaakòb n̄n púl, u-nimbiliḡ kaa n̄n giti wāl t̄ḡan. Ní Jooseefi sùtì u-jipòmbi kí kól Jaakòb, ní u cúú-bi kí nákan̄ u-ba kí kp̄al-bi. ¹¹Ní Jaakòb bí Jooseefi yii: «Maa péé dākafi yii m bí kí giti ká-si ḡwindal. Ama ní Unimbòti yāntì m tin ká kí kp̄aan̄ a-biyaamu gba.» ¹²Niinee Jooseefi cúú u-jipòmbi kí nyántiñ u-baa taan̄i kansikin^c, ní kí gbāan̄ u-baa nimbiin. ¹³Boonee ní Jooseefi cúú u-jipòmbi liitilee, kí ḡúb Eefiraayiim ḡḡḡḡiil an dākà yii Jaakòb ḡḡḡḡan pú, ní kí ḡúb Manasee ḡḡḡḡan, an dākà yii Jaakòb ḡḡḡḡiil pú, ní kí sùtì-bi kí p̄l bi-naanja. ¹⁴Ama ní Jaakòb t̄antì u-ḡḡḡḡiil kí páan̄ Eefiraayiim un sá kiwaai kí yú u-ḡḡḡḡan púee yil pu, ní kí t̄antì u-ḡḡḡḡan kí páan̄ Manasee un yú u-ḡḡḡḡiil púee yil pu. U péé nyí ní kí kp̄ánti ḡḡal míñ, di sá yii Manasee di sá ukpil. ¹⁵Ní u mēē kí b̄iñ Jooseefi pu kí lī yii:

^a 47.29 dū a-ḡal kí tíkiñ m-tapandi taapu: kp̄èè 24.2 n̄n tin bi ḡmāñ kugbòḡu faaku taapuee.

^b 48.7 Raseel k̄im botee: kp̄èè Diny 35.19.

^c 48.12 Jaakòb n̄n cúú Jooseefi jipòmbi kí fákān̄ u-taan̄i kansikinee dākā yii u fòo-bi kí ḡá ùñ u-ba jipòmbi dee.

«Unimbòti un m-naanja
Abraam n̄n m-baa Isaaki
nóoyee,
Unimbòti un ḡúb-mi doooo bi
n̄n màl-mi kí dāa s̄ā d̄iñ
neeyee,
¹⁶Unimbòti tuuḡḡu ḡun
nyánti-mi tin kòkò kaa
ḡānee poonee,
ñ b̄iñ mbiyaamu nee boon.
Bi-puee m-yindi n̄n m-naanja
Abraam yindi n̄n m-baa
Isaaki yindi ñ n̄n bí kí cá.
Bí màal kí bùtì kí gbí kitiḡ
kòkò.»

¹⁷Jooseefi n̄n ká yii u-baa ḡḡḡḡiil pá Eefiraayiim yil puee, an kaa m̄òk̄iñ-u. Ní u mākān̄ kí cúú u-baa ḡḡal kí páatí Eefiraayiim yil pu kí bàā dūú páan̄ Manasee yil pu. ¹⁸Ní Jooseefi bí u-baa yii: «Aayee m-baa, an kaa sá míñ. Unee di sá ukpil, dū a-ḡḡḡḡiil kí páan̄ ùñ yil pu.» ¹⁹Ama ní u-baa ȳi ní kí bí-u yii: «M nyí, m-jipòon, m nyí. Manasee nibooliḡu mun làá dāá kp̄ánti dinikitikpaandi ní. Ama n̄n míñ kòkòee, u-naal làá dāá n̄n sá ukpaan̄ kí j̄itiñ-u ní u-nibooliḡu làá dāá kp̄ánti atim-bun kupaau nib.»

²⁰Yaadal wiḡḡḡu ní u mēē kí b̄iñ bi-pu kí lī yii: «Nimbi yiḡḡi ní Isirayeel yab làá dāá n̄n ȳi kí mēē kí biintí binib pu yii: <Unimbòti ñ b̄iñ a-boon kii u n̄n n̄n b̄iñ Eefiraayiim n̄n Manasee boon puee. >» M̄iñ ní Jaakòb dū Eefiraayiim kí l̄ntì Manasee nyòkòpu. ²¹Ní Jaakòb bí Jooseefi yii: «Kp̄èè m làá kp̄ú ní nee! Ama

^d 49.4 kp̄èè 35.22.

^{ee} 49.6 kp̄èè 34.25.

Unimbòti làá n̄n bí ni-cee, kí làá fātii cáá-ni kí ḡiñ ni-naanjab t̄ḡkin. ²²M làá dū Siikeem t̄ḡki kí k̄t̄i-si a-jandi ñ n̄n wiikí kí j̄itiñ a-mambi jaḡḡi. Man m-ba di dū m-tàataajiki n̄n m-tòbu kí jáñ kí fòo kitiḡ gbanti Amòr yab ḡaan.»

Jaakòb sòon̄ ki b̄iñ u-jipòmbi saalaa n̄n bilee pu

49 ¹Jaakòb ȳiñ u-jipòmbi ní kí bí-bi yii:

«Ní kp̄āfimaan m-cee m̄
tükù-ni
tin làá fu bàñ-ni fool boonee.

²Jaakòb jipòmbi, ní dāá
kp̄āfimaan kí p̄ilifi!
Ní dāá p̄ilifi man ni-baa
Isirayeel.

³Sii Rubeen, m-jipòḡkp̄iliu,
sii di dākā m-nin̄jati,
sii ní m péé kí màl
m-fatikuu n̄n dāá t̄um̄ee.

A cáá tinyool n̄n m̄pon
kí j̄itiñ a-naalib kòkò.

⁴A p̄ōō kii nnyinjilee,
aa làá n̄n giti cáá ujipòḡkp̄il
nyooti.

Di sá yii a dōon̄ n̄n man a-baa
nimpuu
kí kón̄ m-dooḡu tijòkòndi^d.

⁵«Simeeyon n̄n Leefii sá kuyuu
n̄n ku-bukul ní,
bi kp̄āfi kinyòkò kí ḡá
tipòmbòti.

⁶Maa k̄t̄i bi-nyòḡpeeḡu poon,
bi-kp̄āfitam kaa fáatì-mi.
Di sá yii bi ḡí diḡuul kí p̄ōfi
binib^{ee},

- bi n̄á inimbinaakulim ki gāati
ki k̄ū inajaa.
- ⁷ M n̄á bi-ḡuul fám,
kun puee bi dū-dì ki n̄á
tip̄ombōti.
M n̄á bi-búm fám,
kun puee bi dū-mì ki n̄á
inimbinaakulim.
M làá yàkatì-bi kí t̄ō Jaakōb
niboolii kansikin.
M làá yàntì bí yàl kí k̄ó
Isirayeel tiḡki k̄ok̄on.
- ⁸ «Juuda, a-nabiyaamu làá dāá
nyōḡkì-si,
a làá dāá p̄ōk̄iñ a-nannanliibi
s̄ók̄o s̄ók̄o.
A-nabiyaamu làá dāá gbàañ
a-nimbiin.
- ⁹ M-jip̄ōon Juuda, a sá
digbikintip̄ōmbil
din nyáñ njim ki f̄atiḡ gít̄iñee ní.
Gbikinti yaa gít̄iñ ki d̄ōoñee,
ḡma di ḡñ̄h kí n̄á-u mp̄on ú
ȳik̄i^f.
- ¹⁰ Sii Juuda ḡaan ní dibeel làá
n̄in péé bí,
a-dicaḡkun ní mp̄on làá n̄in bí,
kí n̄in cí un baasii yì dibelee
ñ bàñ.
Úñ ní atimbun k̄ok̄o làá dāá
n̄in t̄ó.
- ¹¹ U dāa dù u-maḡki kí gb̄iñ
fiinyi subu,
fiinyi supanj̄al pu ní u dāa dù
u-mambiki kí kúl.
Ndamam poon ní u dāa f̄intì
u-b̄okutil,
fiinyi damam poon ní u dāa
f̄intì u-b̄okutikpaandi.
- ¹² U-nimbiliḡ dāa m̄añ kii
ndamamee,
ní u-nyiyḡi dāa p̄iñ̄h kii
nnaabiimee.
- ¹³ «Sabul̄on dāa k̄òò tiḡku gbandi
ní.
Niin ní meelab dāa yūlif̄i.
U-tiḡki dāa wāa kí tin s̄āa
Siid̄on.
- ¹⁴ «Isakaar sá kimaḡ kin yāáyee
ní,
kì d̄ō awaḡgul ali kansikin^g.
- ¹⁵ U ká yii laakin u d̄ō ki ḡuḡf̄ee
ḡāñ,
ní kitiḡ mun kíti.
U dū u-ba ki t̄iñ kí t̄uñ
awaḡgul,
ki s̄intiñ u-ba kí t̄ō uyumbu
tundi.
- ¹⁶ «Daani làá dāá j̄i dibeel
u-samaau pu
kii Isirayeel naak̄oti k̄ok̄o poon
an n̄in bí puee.
- ¹⁷ Daani sá ukoobu un d̄ō
didandi puee,
kii ukoowaati un d̄ō nsannee.
Ukoobu j̄untì utaamu
tagb̄iḡḡi,
ní utanjakal ñ líti tiwantampin.
- ¹⁸ «M-Dindaan, a-fiil pu ní m
máká.
- ¹⁹ «Gaadi nannanliibi làá dāá
cíliñ u-pu,
ama ùñ di làá dāá lábítì kí
jà-bi.

^f 49.9 Juuda gbikintiu: kpèè Dikà 24.9, Dilee 5.5.

^g 49.14 Bi giti ḡñ̄h kí n̄at̄i yii: ki d̄ō tinaabakal tili kansikin.

- ²⁰ Aseer tiḡki làá dāá l̄oñ
tijimm̄ont̄iil,
tijin tin kíti bib̄otiibi ñ j̄ee.
- ²¹ «Neefitalii sá upeeman un t̄ó
u-bee,
u màal̄ mbinyanyaammu.
- ²² «Jooseefi sá busubu bun l̄oñ
tikpilee ní,
bu yú nnyimbul caḡin,
ní bu-pandi f̄ōk̄on ki libiti
digundi.
- ²³ U-nannanliibi táká-u.
Bi k̄a u-pu k̄ati kati ki t̄òó-u
ipiin,
- ²⁴ ama ní u ḡúb u-t̄obu an píki,
u-ḡal t̄eeñ ki yáb̄.
Jaakōb Nimb̄otiu un sá
Mḡḡk̄odaan
ki kp̄áa Isirayeel,
ki sá u-taḡkpanaakookuee di
tút̄uñ-u.
- ²⁵ Man a-baa Nimb̄otiu un
tút̄uñ-see puee,
Unimb̄oti Mḡḡk̄odaan un b̄i
a-boonee puee,
á f̄ōo tiḡan tin sá utaa ki
nyēēñ yilpuee,
kí f̄ōo tiḡan tin sá nnyim ki bí
taapuee,
kí f̄ōo tiḡan tin sá binib ñ
tiwaḡkuti maabut̄iḡuee.
- ²⁶ Dibiindi din m f̄ōo m-baabi
ceeyee,
dibiindee j̄itiñ din nyēēñ
ajoon ḡin péé bí jaanjaanee
pu,
ki j̄itiñ cannaaku gbantammu
pu.
- Sii Jooseefi ñ f̄ōo dibiindi
gbanti,
dí n̄in bí sii un Unimb̄oti l̄ēē
a-nabiyaamu kansikinee pu.
- ²⁷ Beenjameen sá sinsiyku un
t̄ont̄i tinanee ní.
Kutaafaauue u cúti upeel ní kí
ḡm̄ó
ní kujooeue ú dū tinan tin
k̄iñee kí yàkatì.
- ²⁸ «B̄iñ gbanti k̄ok̄o di kp̄afi ki sá
Isirayeel naak̄oti saalaa ñ tilee.
Tib̄ojoolkaal tin bi-baa ñin s̄oñ̄
ñ bi ḡyunti ḡun u ñin b̄iñ̄h bi-puee
dee. U ñin t̄i b̄áa ḡma ñ u-biindi
n̄in sá puee.»

Jaakōb kúm

- ²⁹ Jaakōb kp̄afi u-jip̄ōmbi yii:
«K̄ōḡk̄onnee, m làá kp̄i kí c̄úú ḡal̄
m-baabi. M yaa búnt̄ee, ní síb̄-mi
m-baabi kaakul din sá ntaḡkpa-
l̄ok̄o ki bí ueetija Eefr̄on saakunee.
³⁰ Ntaḡkpal̄ok̄o gbanti bí Makipeela
ki p̄il̄iñ Mamiree timbiliiki kin bí
Kanaan tiḡkinee. M-naanja Abraam
di ñin dá kusaa gbanti Eefr̄on cee
án n̄in sá-u kuceeue^{gb}. ³¹ Niin ní bi síb̄
u ñ u-nimp̄uu Saara, ní ki síb̄ m-baa
Isaaki ñ u-nimp̄uu Reebeeka. Niin
ní ma mun síb̄ m-nimp̄uu Leeya.
³² Eeti yab cee ní u ñin dá kusaauee
ñ ntaḡkpal̄ok̄o gbanti.» ³³ Jaakōb ñin
kp̄afi u-jip̄ōmbi m̄iñ ki d̄òdyee ní
ki f̄atiḡ d̄oñ̄, ki dáal̄ u-ba ki s̄intiñ ki
n̄in cá u-naanj̄ab cee ditaḡkpiilinⁱ.

Jaakōb síbitam ñ u-kpool

50 ¹ Jooseefi baa Jaakōb dáal̄
u-ba ki s̄int̄ee ní Jooseefi

^{gb} 49.30 Kpèè 23.3-18.

ⁱ 49.33 Kpèè Atuun 7.15.

ɲàãn ki cìb̃-u ní ki sún ki yálingkì. ²Boonee ní u tükü u-tɔntɔnliibi bin sá dɔkɔtabee yii bí bóntí u-baa ú taa sūū. Dɔkɔtabee n̄n bóntí Jaakɔb wunti. ³Bi n̄n dū iwiin imuɲku ili ní ki bóntí Jaakɔb ki ɲm̄ití u-wunti ikpafi ú taa sūū. Iwiin in nyɔkɔm bi n̄n dū kí bóntí utaɲkpilí ú taa sūūyee dee. Eejipiti yab n̄n dū iwiin imuɲku ita n̄n saalaa ki sún Jaakɔb kpool.

⁴Bi sún Jaakɔb kpool an jítèe ní Jooseefi bí bikpilib bin bí ki pil̄in Faaroo yee yii: «M gbāam̄-ni, ní dākà-mi tiniti kí tükü Faaroo yii: ⁵<Kí wàatí m-baa n̄n kpúee, u n̄n yāntí m pütí ki pōon-u yii u yaa kp̄iyee, m̄n cáá-u kí síb̄ Kanaan tiɲkin, dikaakul din u bóntí ki yóon u-bee poon. An puee, p̄-mi nsan m̄n cùú síb̄ m-baa kí fātí ḡtíí.^j>»

⁶Faaroo gb̄l̄ mimmee ní ki bí Jooseefi yii: «Nín cá kí síb̄ a-baa kii u nín yāntí a pütí ki pōon-u puee.»

⁷Niinee ní Jooseefi búntí kí cùú síb̄ u-baa. Faaroo tɔntɔɲkpilib kɔkɔ n̄n u-kpambaliɲ n̄n Eejipiti tindaɲ-kpilib kɔkɔ n̄n céen̄-u. ⁸Jooseefi dicaɲkun yab kɔkɔ n̄n u-nabiyaamu n̄n u-baa dicaɲkun yab kɔkɔ n̄n cütí. Bi-biyaamu n̄n bi-waɲkuti baba di n̄n pée kíñ Goosen tiɲkin. ⁹Binib biba mun n̄n k̄a tɔɔkub ní biba mun k̄a itaamu ki céen̄ Jooseefi, ní bin n̄n céen̄-uee dūu ɲá dinikitikpaɲkpaandi.

¹⁰Bi b̄ān Ataadi naapaal din bí Jɔɔdan buɲgbandi lapu puee, ní ki k̄al̄ niin ki sún Jaakɔb kpool tiɲan pu, ki ḡā dituweel. Iwiin iluli ní

Jooseefi dūu k̄al̄ u-baa kpool niin. ¹¹Kanaan yab bin n̄n kóð niinee nín ká bi sún Jaakɔb kpool Ataadi naapaal pu miɲyee, ní bi bí yii: «Dikpool nee sá dikpɔkpaandi ní Eejipiti yab cee.» An pu ní bi pú dinaapaal din bí Jɔɔdan buɲgbandi lapu puee yii Abeel Miisrayiim, taapu di sá yii: <Eejipiti yab kpool >.

¹²Jaakɔb jipɔmbi n̄n ɲá kii bi-baa nín n̄n kp̄aafi-bi puee. ¹³Bi yōon̄-u ki cūnni Kanaan tiɲkin ki síb̄ dikaakul din sá ntaɲkpalkɔ ki bí Makipeela saakunee. Abraam di n̄n dá kusaau gbanti Eefr̄n, uetija cee Mamiree timbiliiki caɲin ki dūu ɲá kuceeu^k. ¹⁴Jooseefi síb̄ u-baa ki dóðyee ní ki fātí nín ḡtí Eejipiti, u n̄n u-nabiyaamu n̄n bin kɔkɔ céen̄-u u cütí síb̄ u-baayee.

Jooseefi dū u-nabiyaamu kpitii ki pú-bi

¹⁵Jooseefi nabiyaamu nín ká yii bi-baa kp̄iyee ní bi bí l̄i tɔb̄ cee yii: «Mimmee Jooseefi yaa dū-ti ki ɲá u-poon ní ki làá téen̄-ti ikpiti in kɔkɔ ti n̄n ɲá-uee fáà!» ¹⁶Ní bi tú bí tükü Jooseefi yii: «Kí wàatí a-baa n̄n kpúee, dinyɔɔbunjoalkaal din u n̄n l̄ee s̄é: ¹⁷<Ní tükü Jooseefi yii m gbāam̄-u, ú dū u-nabiyaamu nín yintiñ-u puee n̄n bi nín ɲá-u ikpiti in kɔkɔee kí p̄-bi.> Míñ puee dū timbi bin nóó Unimbɔti un a-baa n̄n nóoyee kpitii kí p̄-ti.» Bi nín tükü Jooseefi an b̄tee ní u bí sūn. ¹⁸Niinee ní u-nabiyaamu mu-ba dómiñ ki líti u-taaji taapu

ní ki bí-u yii: «Ti s̄ò, dū-ti kí kpántí a-yumbui.» ¹⁹Ní Jooseefi bí-bi yii: «Taa f̄aɲkimaan! M ɲūn kí f̄ō Unimbɔti paanɲuɔɔ? ²⁰Ni bàà n̄n dākafi kí ɲá-mi tikpiti ní, ama ní Unimbɔti dūu kpántí tiɲan kí ɲm̄a kí f̄i dinibukpaandi kii an nín bíi j̄ití pu díñ ni wál̄ nee ní. ²¹An puee taa f̄aɲkimaan. M làá n̄n kp̄éé ni n̄n ni-dicaɲɲi tiɲan.» Míñ ní u n̄n s̄oñ n̄n bi dinyɔɔbumm̄ɔɔndi ki s̄ɔɲki bi-pɔbil.

Jooseefi kúm

²²Jooseefi n̄n u-baa dicaɲkun yab n̄n gb̄ntí ki kóð Eejipiti tiɲkin. Jooseefi n̄n ɲá abin dilaataal n̄n saalaa ní ki nín kp̄i. ²³Jooseefi ká u-jipɔɔn Eefiraayiim biyaamu

áli anaantitɔntɔkɔ ata, ní ki ká u-naantiiu Makiir, Manasee jipɔɔn biyaamu mun. ²⁴Bi bí míñ dalbee ní Jooseefi tükü u-nabiyaamu yii: «Man làá kpú ní nee, ama Unimbɔti làá d̄áá péé tütüñ-ni. U làá d̄áá nyāntí-ni kitiɲ nee poon kí cáá-ni kí cūnni kitiɲ kin u n̄n pütí ki pōon̄ yii u làá t̄i Abraam n̄n Isaaki n̄n Jaakɔbee.» ²⁵Ní Jooseefi yāntí Isirayeel yab pütí ki pōon̄-u, ní u l̄i-bi yii: «Unimbɔti làá d̄áá péé tütüñ-ni ní. Ní d̄áá kp̄aān̄ m-kpabiɲ kí nyā kitiɲ nee poon^{kp}» ²⁶Jooseefi ɲá abin dilaataal n̄n saalaa ní ki nín kp̄i. Bi n̄n bóntí-u ki ɲm̄ití u-wunti ikpafi ú taa sūū, ní ki dū-u ki ɲá dakaam̄ poon ki síñ Eejipiti tiɲkin niin.

^{kp} 50.25 Dūu ɲm̄antí n̄n Disa 13.19, Joos 24.32, Eebru 11.22.

^j 50.5 Dūu ɲm̄antí n̄n 47.29-31.

^k 50.13 Dūu ɲm̄antí n̄n Atuun 7.16.